

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
บ้านน้ำพุ หมู่ที่ 1 ตำบลพญาเย็น
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวสิริรัตน์ เขียนโพธิ์

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974 - 533 - 087 - 6

บทคัดย่อ

สิริรัตน์ เขียนโพธิ์ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านน้ำพุ หมู่ที่ 1 ตำบลลพญาเย็น อำเภอปากช่อง
จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.คณิต ไช้มุกด์, 247 หน้า

ISBN 974-533-087-6

สารนิพนธ์ฉบับนี้ มีเนื้อหาเป็นการรายงานการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้าน “บ้านน้ำพุ” ตำบลลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ระหว่างเดือนธันวาคม 2544 - กรกฎาคม 2545 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน สภาพพื้นฐานของพื้นที่ในหมู่บ้าน การบริหารงานกองทุน สภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ของราษฎร ปัจจัยที่ช่วยผลักดันให้กองทุนหมู่บ้านประสบความสำเร็จ ตลอดจนผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาชนบท ด้านสภาพเศรษฐกิจ สังคม ของราษฎรในพื้นที่

การก่อตั้งและการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน โดยนัดประชุมราษฎรทุกครอบครัว เพื่อร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน โดยมีปลัดอำเภอเข้าสังเกตการณ์ เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2544 การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยที่ประชุมเสนอและให้ที่ประชุมยกมือรับรองร่วมกันคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ 4 คน มีสมาชิกกองทุน 103 คน ผู้กู้ทั้งหมด 75 คน จำนวนเงินที่อนุมัติให้กู้ทั้งหมด เป็นเงิน 998,000 บาท ปัจจุบันเหลือเงิน 2,000 บาท ผู้กู้ไปประกอบอาชีพเกษตรกรรม 53 ราย , ค่าขาย 19 ราย , การบริการ 3 ราย การนำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ คือ สามารถพัฒนาอาชีพและเพิ่มรายได้ของชาวบ้านดีขึ้น ส่วนการบริหารงานเป็นไปตามหลักการบริหารหรือการจัดการที่ค่อนข้างสมบูรณ์ ทั้งด้านการวางแผน การจัดการ การควบคุม ปัจจัยที่ผลักดันสู่ความสำเร็จ คือ ผู้นำทางการปกครอง (ผู้ใหญ่บ้าน) ประธานกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับการยอมรับในความสามารถ มีคณะกรรมการบริหารที่เลือกตั้งโดยสมาชิกและมีความรู้ ความสามารถเหมาะสม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะร่วมกันผลักดันให้กองทุนประสบความสำเร็จ

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา..... ๒๕๔๔

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....

รองศาสตราจารย์ ดร. คณิต ไช้มุกด์

กรรมการสอบ

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร. คณิต ไช้มุกด์)

.....

(ศาสตราจารย์ นงนันทา พิณกุล)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

.....

(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

8 ต.ค. 2545

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.2545

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- รองศาสตราจารย์ ดร. คณิต ไช้มุกด์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- รองศาสตราจารย์ ดร. องค์กร อินทร์มพรรษ์ ,รองศาสตราจารย์ ดร.ไทย ทิพย์สุวรรณกุล, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข และคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยี การจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำ ปรึกษาทางด้านวิชาการ
- นายอำเภอ กำนัน ปลัดและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลพญาเย็น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติการในพื้นที่ และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน
- คุณไพศาล จิตระยนต์ , คุณบุญเสริม อันจันทร์ , คุณณรงค์ฤทธิ์ สารานุจิตร และคุณ อภิตรี เวชโพธิ์กลาง ที่ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้านน้ำพุ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สิริรัตน์ เขียนโพธิ์
บัณฑิตกองทุนหมู่บ้านน้ำพุ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
หน้าอำนวยการ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภาพ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	2
กรอบความคิดทฤษฎี	2
วิธีดำเนินการ	3
ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ	6
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	7
นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์	7
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	8
ระเบียบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง	10
แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนฯ	11
ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	11
หลักการประเมินโครงการแบบชีพพีโมเดล	14
เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ	16
- แนวคิดการบริหารกองทุนหนึ่งตำบลให้มีประสิทธิภาพ	17
- จุดเด่นจุดด้อยของกองทุนหมู่บ้าน	21
- กองทุนหมู่บ้านล่อแหลมต้องรีบป้องกันด่วน	23

	หน้า
- กองทุนหมู่บ้าน “ชุมชนวัดบูรพ์เพื่อใคร”	24
- ตรวจสอบกองทุนหมู่บ้าน (ตอนที่ 5) ตัวอย่างดี ๆ ในพื้นที่ ประชาชนปักษ์	24
- ร้องให้สอบสวนทุจริตกองทุนหมู่บ้านบุรีรัมย์	26
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	27
วิธีการประเมินโครงการ	27
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	30
ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ	31
เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	42
การเก็บรวบรวมข้อมูล	43
การวิเคราะห์ข้อมูล	44
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	45
ผลการประเมินบริบทชุมชน	45
ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม	64
ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้	68
สรุปผลการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์	68
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	71
วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	71
วิธีการดำเนินการ	71
ผลการดำเนินการ	71
อภิปรายผล	72
ข้อเสนอแนะ	76
บรรณานุกรม	78
ภาคผนวก	80
ภาคผนวก ก. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	ก-1
ภาคผนวก ข. คู่มือดำเนินงานสำหรับคณะกรรมการการสนับสนุนและติดตาม กองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด	ข-1

	หน้า
ภาคผนวก ก. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านว่าด้วยการบริหารกองทุนหมู่บ้านน้ำพุ หมู่ที่ 1 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	ก-1
ภาคผนวก ง. แผนที่หมู่บ้านน้ำพุ หมู่ที่ 1 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	ง-1
ภาคผนวก จ. รูปภาพลักษณะทางภูมิศาสตร์เส้นทางคมนาคมของหมู่บ้านและสวนผลไม้	จ-1
ภาคผนวก ฉ. รูปภาพกิจกรรมกองทุนและสมาชิกกองทุน	ฉ-1
ภาคผนวก ช. แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน	ช-1
ภาคผนวก ซ. ทะเบียนรายชื่อผู้ได้รับอนุมัติเงินกองทุนหมู่บ้านน้ำพุ	ซ-1
ภาคผนวก ฅ. แบบบัญชี กทบ. ต่าง ๆ	ฅ-1

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจ ของสต๊าฟเฟิลบีม	15
แผนภาพที่ 2 แสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	29

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของบ้านน้ำพุ	31
ตารางที่ 2 แสดงลักษณะของประชาชนกับจำนวนประชากรของหมู่บ้านน้ำพุ	55

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

บทเรียนจากวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ทำให้รัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี มีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง เป็นโครงการหลักที่ใช้เป็นมาตรการหนึ่งในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ และสังคมอย่างเป็นรูปธรรม ให้ได้ผลชัดเจนรวดเร็วด้วยความมั่นใจว่าจะช่วยลดความยากจน และนำไปสู่การสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ประชาชน โดยรัฐบาลจะเป็น ผู้ลงทุนจัดสรรเงินอุดหนุน ให้แก่หมู่บ้าน และชุมชนเมือง แห่งละ 1 ล้านบาท ในลักษณะของเงินทุนหมุนเวียนเป็นการสร้างและกระจายโอกาสแก่ชีวิตของประชาชน โดยมีปรัชญา คือ การเสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชน และท้องถิ่น “ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการชุมชนด้วยคุณค่า ภูมิปัญญาของตนเอง” มีการถือคุณประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน และชุมชนเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคมเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐานบนกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และเป็นการให้โอกาสแก่หมู่บ้านและชุมชนสร้างแหล่งเงินทุนหมุนเวียนอย่างยั่งยืน สำหรับการลงทุนเพื่อลดรายจ่ายเพิ่มรายได้จากการสร้างงานพัฒนาอาชีพ การลงทุนร่วมกันในลักษณะวิสาหกิจชุมชน และสวัสดิการที่ดี ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานล่าง เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ และสังคม ของประชาชนในหมู่บ้าน และชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันวิกฤตทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในอนาคต

จากความพร้อมของหมู่บ้าน และชุมชนเมืองที่ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จ และได้รับการอนุมัติให้จัดตั้งกองทุน รับการจัดสรรโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแล้ว หรือชุมชนที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติก็ตาม การพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคม และเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนเป็นภารกิจที่ต้องมีการดำเนินการ

ดังนั้น จึงมีการจ้างบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้น เพื่อเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริม การพัฒนา และติดตามประเมินโครงการ ซึ่งเป็นเครื่องมือชีวิต ประสิทธิภาพของกองทุนในด้าน เศรษฐกิจสังคม และการพึ่งพาตนเอง การค้นหาศักยภาพของหมู่บ้านกับอนาคตของกองทุนเงิน ถิ่นในระยะหลัง จากที่รัฐบาลดำเนินโครงการในรอบ 1 ปี ที่ผ่านมามีการรายงานผลความ ก้าวหน้าของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาหมู่บ้านน้ำพุ ต. พญาเย็น อ.ปากช่อง จ. นครราชสีมา เพื่อศึกษาว่ากองทุน ฯ ช่วยให้ประชาชนบ้านน้ำพุสามารถพึ่งตนเอง ได้ยั่งยืนอย่างไรมีปัญหาหรืออุปสรรคเรื่องใดบ้างและมีปัจจัยใดที่ทำให้การดำเนินการของกองทุน ไม่ประสบความสำเร็จ สิ่งทั้งหลายทั้งปวงเหล่านี้สะท้อนความคิดและความเห็นของหมู่บ้านได้ ซึ่ง จะเป็นประโยชน์ ต่อการนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนพัฒนาระดับประเทศโดยยึดหลักทาง สายกลาง เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และการนำไปสู่การ พัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ หรือสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และสามารถก้าวทัน โลกได้อย่างรู้เท่าทัน

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อทราบว่ากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด
2. เพื่อทราบว่าปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย ดังกล่าวมีอะไรบ้าง
3. เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนบ้านน้ำพุ และเพื่อ ทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนและชุมชนเมืองกำหนด

กรอบแนวคิดทฤษฎี

กรอบแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านน้ำพุ ต.พญาเย็น อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา นั้น ใช้การประเมินแบบความคิดเชิงระบบ (System Model) ซิฟท์ โมเดล (CIPP Model) เป็นรูปแบบการประเมินโครงการที่สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ใช้เสนอ เพื่อ เป็นกระบวนการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือก ต่าง ๆ ที่มีอยู่

C : Context Evaluation การประเมินสภาวะแวดล้อม เป็นการประเมิน ก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็น ปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

I : Input Evaluation การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการประเมิน เพื่อที่จะพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยี และแผนการของการดำเนินการโครงการ

P : Process Evaluation การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมิน เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแก้ไขปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

P : Product Evaluation การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เป็นการประเมิน เพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการขยาย เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

รูปแบบ CIPP Model นี้ เป็นที่นิยมใช้ ทั้งนี้ ผู้ประเมินจะได้ข้อดี ข้อบกพร่อง และ ประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมิน ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหาร ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่ เข้าใจง่าย สะดวกในการปฏิบัติ จึงเป็นที่นิยมกว้างขวาง

วิธีดำเนินการ

แนวทางในการดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษา หมู่บ้านน้ำพุ ต.พญาเย็น อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เข้าใจ
2. ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านน้ำพุ
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อศึกษาเป้าหมายและสภาพการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านน้ำพุ เข้าใจดีแล้ว จึงเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data)

1. **ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data)** เป็นข้อมูลที่เก็บจากการสำรวจวิจัยขั้นพื้นฐาน จากการปฏิบัติงานในพื้นที่ เช่น บริบทชุมชน สภาพความเป็นอยู่ การดำรงชีวิตของชาวบ้าน

2. **ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data)** เป็นข้อมูลที่ได้มีการจัดเก็บไว้ก่อนแล้ว เช่น จปฐ. กชช 2 ค. ข้อมูลที่ถูกเก็บรวบรวมจากส่วนราชการ เอกสารบรรยายสรุปข้อมูลหมู่บ้าน แผนที่หมู่บ้าน เอกสารที่เป็นข้อมูลที่มาจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง สื่อจากหนังสือพิมพ์ วารสาร วิทยุ ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน

ในการเก็บข้อมูลเป็นการเก็บโดยใช้แบบเก็บข้อมูล ซึ่งเรียกว่า บร. มีแบบเก็บข้อมูล บร.12 ชุด คือ บร.1 – บร.12 รายละเอียดของแต่ละบร. มีการเก็บข้อมูลดังนี้

บร.1 คือ แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน คือ แบบเก็บข้อมูลขั้นพื้นฐาน เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลที่ได้มีการจัดเก็บไว้ก่อนแล้ว (ข้อมูลทุติยภูมิ) ได้แก่ กชช 2 ค. จปฐ เอกสารบรรยายสรุปข้อมูลหมู่บ้าน แผนที่หมู่บ้าน ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานประจำหมู่บ้าน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล พัฒนาการอำเภอหรือแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ที่มีข้อมูลหมู่บ้าน นอกจากนี้ข้อมูลบร.1 ยังสามารถหาได้จากการสัมภาษณ์ ผู้นำหมู่บ้าน ประชาชน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน พระภิกษุ ผู้สูงอายุของหมู่บ้าน ฯลฯ โดยใช้หลักการ สัมภาษณ์

บร.2 คือ แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน สัมภาษณ์ตามครัวเรือน โดยเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ 50% ของครัวเรือนทั้งหมด ซึ่งบ้านน้ำพุมี 185 ครัวเรือน ดังนั้นจึงแยกการเก็บข้อมูล แบ่งเป็น 3 ส่วน ตามสัดส่วนของกลุ่มครัวเรือน ที่ตั้งอยู่หนาแน่น คือ ส่วนทางเข้าหมู่บ้าน 20% ส่วนกลางหมู่บ้าน 20% ส่วนท้ายหมู่บ้าน 10%

บร.3 คือ แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ใช้สัมภาษณ์กรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกคน, ผู้นำหมู่บ้าน, สมาชิกกองทุนประชาชนที่ไม่เป็นสมาชิกกองทุนตามความเหมาะสม

บร.4 คือ แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือนเป็น บร. ที่ใช้สัมภาษณ์กรรมการกองทุน, สมาชิกกองทุน เพื่อแสดงผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในแต่ละเดือน เพื่อแสดงถึงรายละเอียด, ข้อมูลเช่นปัญหาการบริหารกองทุน, ปัญหาเกี่ยวกับระเบียบกองทุน, ปัญหาของกลุ่มกู้เงินจากกองทุน และแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อต้องการให้ทราบปัญหาและนำไปสู่หนทางแห่งการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคจะรายงานผลส่งทุก 15 วัน และรวบรวม ส่งภายใน 1 เดือน

บร.5 คือ แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจัดประชุมโดยเลือกกรรมการกองทุนหมู่บ้านละ 2 คน

บร.6 คือ แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นการจัดเสวนาเป็นกลุ่ม ๆ เป็นระยะตามตารางปฏิบัติการ โดยจัดประชุมประเภทผู้กู้ตามกลุ่มอาชีพ

บร.7 คือ แบบรายงานการสัมภาษณ์ เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนเป็นแบบสรุปผลของ บร.2

บร.8 คือ โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (เขียนแผนธุรกิจผู้ประกอบการ SME) เป็นการรายงานโครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของแต่ละ

หมู่บ้าน โดยจัดทำแผนงานโครงการฯ ร่วมกันทุกหมู่บ้านในตำบล เพื่อนำไปสู่การจัดเวที ประชาคมตำบล เพื่อทำประชาพิจารณ์ว่าในตำบลพญาเย็น จะเสนอโครงการทำผลิตภัณฑ์ประเภทใด

บร.9 คือ แบบบันทึกการสัมภาษณ์ ใช้สัมภาษณ์กรรมการกองทุน , สมาชิกกองทุนฯ และประชาชนที่ไม่ใช่สมาชิกกองทุนฯ ประมาณ 50% ในหัวข้อ

- กระบวนการได้มาซึ่งกรรมการกองทุนหมู่บ้านและระเบียบกองทุนสมาชิกในหมู่บ้านมีส่วนร่วมอย่างไร ใครมาสนับสนุนบ้าง

- ทศนคตที่มีต่อการติดตามประเมินผลโครงการต่าง ๆ ว่าคิดอย่างไรเห็นด้วยหรือไม่กับการติดตาม การติดตามมีประโยชน์หรือไม่

- สัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้านถึงทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

บร.10 คือ แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน ใช้เป็นการจัดเวทีสัมมนาสรุปบทเรียนระดับหมู่บ้านและระดับตำบล หรือเป็นแบบสรุปของบร.5 , บร.6

บร.11 คือ แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์สมาชิกทุกรายที่กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน

บร.12 คือ การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน เพื่อจัดทำโครงการฯ โดยเชิญตัวแทนหมู่บ้านกลุ่มของสมาชิกผู้กู้ พัฒนาการประจำตำบล , คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฝ่ายต่าง ๆ เพื่อร่วมระดมสมองสามารถเสนอทิศทางความเป็นไปได้ของชุมชนทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

วิธีการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์โดยใช้แบบสอบถาม (บร.) เป็นเครื่องมือช่วยในการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

การสัมภาษณ์เป็นการพูดคุยในลักษณะที่ไม่เป็นทางการระหว่างผู้วิจัยและกรรมการกองทุนหมู่บ้าน, สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ประชาชนบ้านน้ำพุ ที่ไม่เป็นสมาชิกกองทุน โดยมีการกำหนดหัวข้อที่จะสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าแล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูลเพื่อสร้างข้อสรุป

การจัดระบบและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) และการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparisom Analysis)

1. การจัดระบบโดยยึดวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการเป็นหลักสำคัญ
2. การจัดระบบโดยใช้โครงเรื่องของการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน เช่น ข้อมูล กองทุนฯ คณะกรรมการกองทุนฯ เศรษฐกิจของหมู่บ้าน , นิเวศวิทยา
3. การวิเคราะห์เชิงพรรณนาเป็นการตีความหมายโดยใช้เหตุผลประกอบในการศึกษาวิจัย
4. การใช้รูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดลวิเคราะห์เพื่อให้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเลือกแนวทางที่เหมาะสม

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

1. เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ของการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านน้ำพุในรอบหนึ่งปี ว่าเงินหนึ่งล้านบาททำให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ภายในหมู่บ้าน และเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล
2. เพื่อต้องการทราบถึงปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านน้ำพุ
3. เพื่อต้องการทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนบ้านน้ำพุ และเพื่อทราบข้อมูล ระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านน้ำพุ หมู่ที่ 1 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องที่ใช้ในการประเมินโครงการ โดยนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ. 2544
3. แบบคิดตามสังเกตการณ์คัดเด็ก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
6. หลักการประเมิน โครงการรูปแบบการและเงินแบบจีพีโมเดล

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการหลักและเร่งด่วน ตามนโยบายของรัฐบาล ที่จะใช้เป็นมาตรการหนึ่ง ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรมให้ได้ผลชัดเจนและรวดเร็ว โดยรัฐบาลจะจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้านหรือชุมชนเมืองแห่งหนึ่ง ตำบล ในลักษณะของเงินทุนหมุนเวียน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการพัฒนาอาชีพนำไปสู่การสร้างงาน สร้างรายได้ ช่วยลดความยากจน ตลอดจนช่วยให้ประชาชนได้มีโอกาสใช้ภูมิปัญญา และศักยภาพสำหรับก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นฐานในการจัดการหมู่บ้านและสามารถกำหนดอนาคตได้ด้วยตนเอง

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2) การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน

3) การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้านหรือชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา

4) การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน

(รายละเอียดเพิ่มเติมสามารถศึกษาได้ในภาคผนวก)

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุน เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย นำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชน

2) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4) เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

5) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

2) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีชื่อย่อว่า กทบ. มีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน คณะกรรมการแต่งตั้งกรรมการและ

ผู้ช่วยเลขานุการจำนวนไม่เกิน 4 คน ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดย คำแนะนำของคณะกรรมการจำนวนอย่างน้อยสามคนแต่ไม่เกินเจ็ดคน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมี วาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี ส่วนการประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุม ให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ในกรณีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด และคณะกรรมการมีอำนาจ และหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดนโยบายการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2) กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- 3) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- 4) กำหนดแผนงาน ระเบียบ ข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุน
- 5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน จ่ายเงิน จัดหาและจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- 6) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและการบริหารกองทุน
- 7) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
- 8) ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
- 9) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุน ให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
- 10) ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- 1) ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- 2) สำนักงานมีอำนาจ หน้าที่ เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงเรื่องการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหาร ประสานงานกับส่วนราชการและองค์การต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อม ในการจัดตั้งกองทุน รวมทั้งสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากร

แล้วพิจารณาเสนอความคิดเห็นในการพิจารณาแผนการบริหาร ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการอื่น ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีส่วนสำคัญ ในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากการกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวว่

- 1) จะต้องมีการเวียนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
- 2) การเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

- 1) เป็นผู้มิใช่ชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสองปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน
- 2) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุสี่สิบปีบริบูรณ์
- 3) ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่คิดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด
- 4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 5) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
- 6) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิด แต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน
- 7) ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ
- 8) ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสองของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
- 9) ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุน ตามข้อ 20 (3) และ (4)

(รายละเอียดสามารถศึกษาได้ในภาคผนวก)

4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) กระทบคัดเลือกกรรมการเป็นไปตามระเบียบกองทุน ฯ และวิธีการที่หมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด
- 2) คุณสมบัติกรรมการตามระเบียบกองทุน ครบถ้วนทุกข้อ/ทุกคน
- 3) คณะกรรมการกองทุน ฯ ต้องมีความรู้ มีประสบการณ์ และความมั่นใจในการบริหารกองทุน
- 4) มีระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานกองทุน ฯ ถูกต้อง
- 5) การมีส่วนร่วมในการจัดการกองทุน ฯ
- 6) สมาชิกมีการปฏิบัติตามระเบียบครบถ้วน
- 7) มีการเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุนแล้ว

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านน้ำพุ ออกระเบียบไว้ ดังนี้

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านน้ำพุ ระเบียบนี้เรียกว่าระเบียบกองทุนหมู่บ้านน้ำพุ ว่าด้วยการบริหารกองทุนหมู่บ้าน ที่ตั้งกองทุนบ้านเลขที่ 9 หมู่ที่ 1 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา “ระเบียบนี้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ประกาศเป็นต้นไป” มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน ดังนี้

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนให้กับสมาชิก
2. เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้นและเงินรับฝาก
3. เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
4. เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนมีความซื่อสัตย์ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่มัวเมาในสิ่งอบายมุข รู้จักสามัคคี
5. เพื่อพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดี เป็นคนเก่งเรียน เก่งคิด สร้างสรรค์ แก้ปัญหา มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การงาน ตลอดจนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุก ๆ คน

5.1 แหล่งที่มาของกองทุน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังนี้

1. เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ
2. เงินกู้ยืม
3. ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากกองทุน
4. ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
5. เงินค่าหุ้น
6. เงินสมทบจากสมาชิกหรือองค์กรสมาชิก
7. เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพันหรือภาระติด

พันอื่นใด

5.2 คุณสมบัติของสมาชิก

1. เป็นผู้ที่พำนัก หรือพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านน้ำพุเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนการจัดตั้งกองทุน
2. เป็นผู้มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน และสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของกองทุน
3. เป็นผู้ที่พร้อมจะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
4. เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุน ได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
5. อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ
6. มีเงินฝากตั้งจะ และถือหุ้นอย่างน้อย 2 หุ้น แต่ต้องไม่เกินจำนวน 1 ใน 5 ของจำนวนหุ้นที่มีอยู่ในกองทุน

5.3 การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

1. ยื่นคำขอสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุน
2. ผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อ 6 สามารถยื่นความจำนงหรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนได้เดือนละ 1 ครั้ง โดยสามารถสมัครเข้าเป็นสมาชิกได้ทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคลและกลุ่มหรือองค์กรชุมชนแล้วแต่ความสมัครใจของผู้สมัครสมาชิก
3. คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม

5.4 การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก

1. ตาย
2. ลาออกและได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน

3. วิกลจริตจิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
4. ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียง 2 ใน 3 ของผู้เข้าร่วมประชุม
5. จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุนหรือแสดงตนเป็นปรปักษ์หรือไม่ให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าด้วยประการใด
6. จงใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก
7. นำวัตถุประสงค์ของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้
8. มีลักษณะไม่ตรงกับคุณสมบัติของสมาชิก

5.5 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุน ต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน
2. คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้ไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท แต่ไม่เกินห้าหมื่นบาท ส่วนเงินกู้ฉุกเฉินจะพิจารณาตามความเหมาะสม และให้ผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร
3. หลักประกันเงินกู้ คณะกรรมการกองทุนอาจกำหนดเป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กองทุนกำหนด
4. ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก
5. การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย โดยให้ผู้ชำระให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี
6. ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระเบียบกำหนด
7. ในกรณีที่ผู้กู้ไม่ได้นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ หรือมีหลักฐานว่าผู้กู้นำเงินไปใช้อย่างอื่น ซึ่งผิดวัตถุประสงค์โดยไม่มีเหตุผลสมควร ให้คณะกรรมการยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย โดยทันที

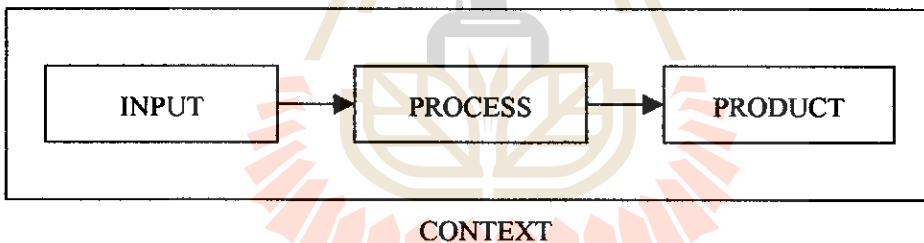
ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อลงมติให้ผู้กู้ที่นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ พ้นจากสมาชิกภาพในระยะเวลาสามสิบวันหลังจากวันยกเลิกสัญญา และห้ามมิให้สมาชิกดังกล่าว สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนเป็นระยะเวลาสองปี

6. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบซิปปโมเดล (CIPP Model)

รูปแบบการประเมินแบบซิปปโมเดล

CIPP Model เป็นแบบจำลองที่พัฒนาขึ้นมา เพื่อใช้ในการประเมินโครงการเป็นการพิจารณาโครงการที่ถูกประเมินในเชิงระบบ (System approach) นำเสนอเป็นครั้งแรกโดย D.L.Stufflebeam และคณะ ซึ่งแสดงทัศนคติว่าการประเมินคือการประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับระบบนั้น ๆ

ดังนั้น ในแบบจำลองการประเมินของ Stufflebeam จึงมีการประเมิน 4 ประเภท ตามองค์ประกอบของระบบ คือ

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่น คำว่า “บริบท” หมายถึง สภาพแวดล้อม ซึ่งอยู่รอบ ๆ หน่วยระบบ ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของระบบ ช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา ช่วยในการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ ช่วยในการตัดสินใจ เพื่อตัดสินใจและดูผลสำเร็จของโครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

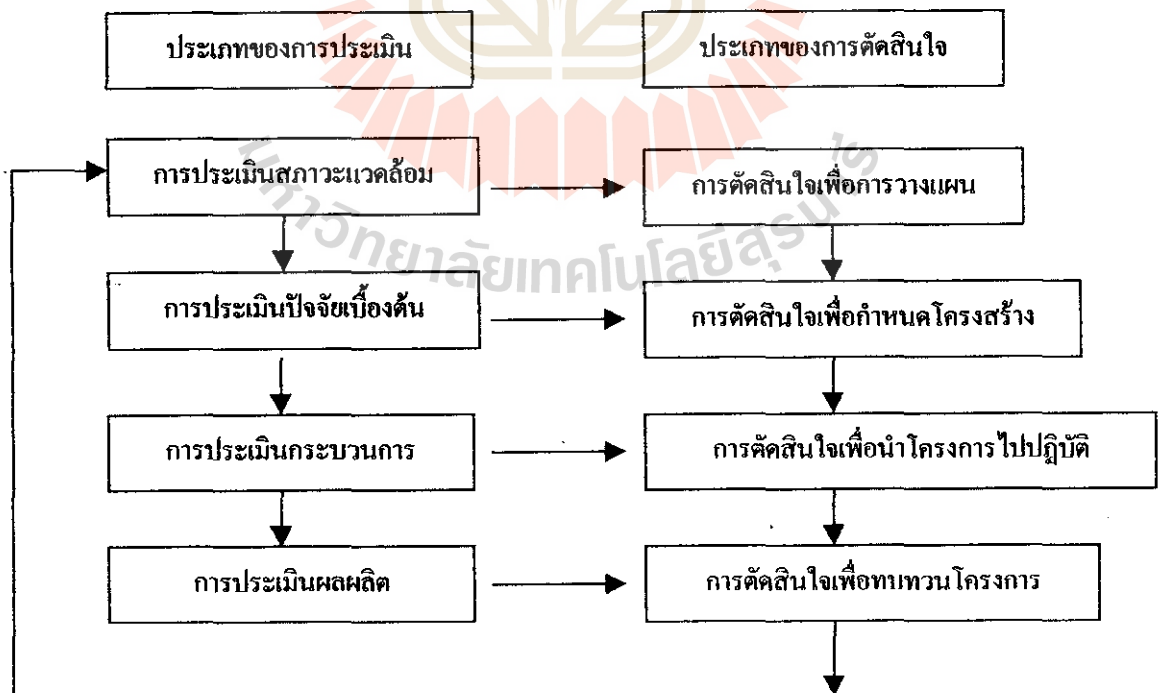
1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจาก การประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนด จุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นเพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

และสตีฟเฟิลบีม ได้นำเสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจและประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจดังแผนภูมิที่ 1

แผนภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของสตีฟเฟิลบีม

การนำเอาแบบจำลองชีพฟ้าไปใช้ประเมินทำได้ในโครงการสามลักษณะ คือ จัดทำโครงการศึกษาให้ประจักษ์ว่ามีปัญหาอะไรที่น่าจะทำ โครงการที่มีอยู่แต่ยังไม่ได้ลงมือดำเนินการ โครงการในระหว่างที่กำลังดำเนินอยู่ นับว่าเป็นแบบจำลองที่เหมาะสมเพราะนักประเมินจะได้ทราบข้อดี ข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมินได้เป็นอย่างดี ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่าย สะดวกในการปฏิบัติ ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านน้ำพุ หมู่ 1 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์จะใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีในการประเมิน โดยใช้รูปของการประเมินแบบชีพฟ้าโมเดล ซึ่งจะได้อธิบายอย่างละเอียดอีกครั้งในบทที่สาม

7. เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

รัตนะ บัวสนธ์ ได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ้าโมเดล” ในหนังสือการประเมินโครงการการวิจัยเชิงประเมิน [พีระพล ธนะพานิช,(บรรณาธิการ),2540:110-113] ดังนี้

รูปแบบการประเมินชีพฟ้า เป็นรูปแบบนำเสนอโดยสต๊อฟเฟิลบีม ให้ความหมายไว้ว่าเป็น “กระบวนการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ ต่อทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ โดยสรุปการประเมินในแต่ละส่วน มีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการประเมินและตัดสินใจ แสดงให้เห็นว่า การประเมินผลโครงการเป็นกระบวนการที่ต้องกระทำกันอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ ซึ่งการประเมินในแต่ละส่วนก็มีวัตถุประสงค์การประเมินต่างกันและก่อให้เกิดกิจกรรมสืบเนื่องจากการประเมินต่างกันไปด้วย

นิตา ชูโต ได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ้าโมเดล” ในหนังสือการประเมินโครงการ (นิตา ชูโต,2531 : 18-19) ดังนี้ ผู้เสนอแนวความคิด คือ สต๊อฟเฟิลบีม การประเมิน คือ CIPP Model (Context ,Input , Process , Product) เน้นว่าการประเมินเป็นขบวนการต่อเนื่องในการหาข้อมูลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโครงการ เพื่อหาทางเลือกที่เป็นประโยชน์เพื่อการตัดสินใจของผู้บริหาร สต๊อฟเฟิลบีมได้แยกประเภทการตัดสินใจออกเป็น 4 ประเภท คือ การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน เพื่อวางวัตถุประสงค์ การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อวางขบวนการ การตัดสินใจเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อการควบคุมดูแลขบวนการและการตัดสินใจเพื่อปรับการตัดสินใจจากผลของโครงการ ประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการ ประเมินกระบวนการในการจัดทำปฏิบัติโครงการ และ ประเมินผลผลิตที่เกิดจากโครงการ การประเมินประการ (1) และ (4) คือผลที่เกิดจากโครงการ ส่วนประการ (2) และ (3) เป็นแนวทางในการจัดทำปฏิบัติโครงการผู้ประเมินโครงการจะต้องประเมินทั้งผลและแนวทาง คือ ทั้ง 4 ประการ เพื่อนำข้อสรุปเข้ามาเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้บริหาร และจะต้องรู้ก่อนว่าผู้บริหารจะตัดสินใจเลือกแนวทางเปลี่ยนแปลงไปในทางหนึ่งใน 4 แนวทางที่กล่าวข้างต้น วิธีการที่ใช้ในการประเมินส่วนใหญ่ใช้การสำรวจโดยใช้แบบสอบถามหรือสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง

โครงการในสภาพการณ์ต่าง ๆ ขณะที่โครงการกำลังดำเนินงานอยู่เพื่อประมวลข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบและทางเลือกต่าง ๆ มาตอบแก่ผู้ตัดสินใจ

จำเนียร สุขหลาย และคณะ ได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบชีพท์โมเดล” ในหนังสือรวมบทความทางการประเมินโครงการ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, (บรรณาธิการ), 2544:221-234 ดังนี้

สต๊อฟเฟิลบิม ได้ให้ความหมายของการประเมินว่า “เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ “แบบจำลองชีพท์จะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ การประเมินสภาวะแวดล้อม ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์ การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบทางโครงการ การประเมินกระบวนการ เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้เพื่อควบคุม การดำเนินการของโครงการ การดูประเมินผลผลิตจะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจและดูผลสำเร็จของโครงการ การนำเอาแบบจำลองชีพท์ไปใช้ประเมินทำได้ในโครงการ 3 ลักษณะ คือ จัดหน้าโครงการ ศึกษาให้ประจักษ์ว่ามีปัญหาอะไรที่น่าจะทำ โครงการในระหว่างที่กำลังดำเนินอยู่

แนวคิดการบริหารกองทุนหนึ่งล้านบาทให้มีประสิทธิภาพ

จากหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ฉบับที่ 15 มกราคม 2545 หน้า 6 ของ สมพันธ์ เตชะอธิก ในการนำเสนอแนวคิด การบริหารกองทุนหนึ่งล้านบาทให้มีประสิทธิภาพ มีใจความดังนี้

การก่อนนโยบายเชิงเป้าหมายกองทุน

หมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท มาจากทฤษฎีพื้นฐานพึ่งพารัฐ โดยอำนาจรัฐทางการเมืองที่ผ่านการเลือกตั้งเข้าไปเป็นตัวระบอบประชาธิปไตย ได้ใช้อำนาจจัดสรรทรัพยากรงบประมาณเหวี่ยงกระจายไปทั่ว ทุกหย่อมหญ้าที่มีความพร้อม ภายใต้ระเบียบกองทุนฯแห่งชาติ ที่ร่างขึ้นเป็นประกาศใช้โดยไม่ผ่านการระดมความคิดจากภาคประชาชนทั้ง ๆ ที่มีผลกระทบทั่วทุกหัวระแหง (ในอนาคตเมื่อทำเป็นพระราชบัญญัติกองทุนฯแห่งชาติ น่าจะได้มีการทำประชาพิจารณ์อย่างจริงจังด้วย) ระเบียบกองทุนแห่งชาติ และคณะกรรมการกองทุนแห่งชาติ จึงเป็นระบบใหญ่ที่มีระเบียบหมู่บ้าน และชุมชน มีคณะกรรมการกองทุนฯ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และคณะกรรมการหมู่บ้าน และชุมชน 9-15 คน เป็นระบบโครงสร้างย่อยที่จำต้องปฏิบัติตามระบบใหญ่ในลักษณะปฏิสัมพันธ์ที่ไม่อาจปฏิเสธได้ภายใต้ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ในการดำเนินนโยบายเรื่องนี้

การผสมผสานทางแนวคิดทฤษฎียังมีการนำแนวคิดประชาสังคม (Civil Society) ในลักษณะ 4 ประสาน อันได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาชน / NGOs นักวิชาการและผู้นำชุมชน เข้ามา ร่วมกันสร้างความเข้มแข็งให้กับกองทุน ฯ ภายใต้ชื่อ “ ประชารัฐ “ อันหมายถึง ความร่วมมือ ระหว่างประชาชนกับ ข้าราชการในการฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน แต่นี้ยังไม่พอ กองทุนยังนำแนวคิด หญิง – ชาย (Gender) เข้าไปมีส่วนร่วมด้วยเชื่อว่า คุณสมบัติที่ดีของผู้หญิงในเรื่องความ ซื่อสัตย์ ไม่คดโกง ละเอียดอ่อน รับผิดชอบสูง มีความเห็นอกเห็นใจผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากไร้จะช่วยให้ กองทุนฯ บรรลุเป้าหมายได้ จึงได้มีการกำหนดให้ผู้หญิงกึ่งหนึ่งเข้าไปเป็นคณะกรรมการระดับ หมู่บ้าน / ชุมชน ตกกลางภายใต้ นโยบายเรื่องเดียวได้ใช้แนวคิดทฤษฎีถึง 4 อย่าง อันได้แก่ ทฤษฎีพึ่ง พา ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ แนวคิดประชาสังคม และแนวคิดหญิง – ชาย ข้อวิพากษ์ (แปลว่า ข้อดี ข้อไม่ดี เสนอทางเลือก) ต่อการกำหนดนโยบายในลักษณะเช่นนี้ มีดังนี้ คือ

1. การทำให้ภาคประชาชนพึ่งพารัฐโดยรัฐบาลทำหน้าที่อุปถัมภ์ประชาชน ก่อให้เกิดการ พึ่งพาตนเองไม่ได้ (การพึ่งพาตนเอง หมายถึง การตรวจสอบทรัพยากรของตนเองว่ามีส่วนใดขาด แคลน ส่วนใดพอเพียงแล้ว ส่วนที่ขาดจึงระดมหรือประสานทรัพยากรจากส่วนอื่น ๆ เพิ่มเติม ไม่ได้หมายถึงไม่ได้พึ่งใครเลย) ด้วยเหตุนี้ประชาชนไทย จึงมีบุคลิกภาพที่หวังความช่วยเหลือ จากรัฐบาลอยู่ตลอดไปเงินทุน เป็นปัจจัย/เครื่องมือเดียว ที่ไม่เพียงพอต่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่ บ้าน / ชุมชน ต้องใช้ “ความรู้ และการบริหารจัดการที่โปร่งใส” ควบคู่กันไปด้วย

2. การทำงานภายใต้ระบบระเบียบ และกลไกของราชการ ที่ยึดกุม “หน่วยเหนือ” มากกว่าปัญหาความเดือดร้อน และแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสม ทำให้หน่วยสนับสนุน กองทุนฯ พากันยึดระเบียบกองทุนฯ อย่างเหนียวแน่นมากเกินไป ขณะที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง เจกเช่น ต้องประชุมสมาชิกให้ได้ 3 ใน 4 ซึ่งหมู่บ้าน / ชุมชนโดยทั่วไป (ยกเว้นพื้นที่ที่มีความสามัคคีกัน มาก ๆ และมีจำนวนคนน้อย) ทำไม่ได้ในทางปฏิบัติจึงมีการ ไปล่ำรายซื้อว่าเข้าร่วมประชุมเพื่อให้ ผ่านระเบียบนี้ไปได้ อันนี้เท่ากับสอนให้ผู้คนของเราจัดทำฎระเบียบตามหลักฐาน แต่ไม่ถูกต้อง และเป็นพื้นฐานการคอร์รัปชั่นในลักษณะใบเสร็จถูกต้องแต่ผิดจริยธรรมหรือระเบียบการใช้เงินคืน ภายใน 1 ปีซึ่งไม่สอดคล้องกับพื้นที่ชนบทและภาคใต้ แต่อาจสอดคล้องกับชุมชนเมืองที่หากิน รายวัน ระเบียบนี้ไม่สอดคล้องกับกิจกรรมทางการเกษตร ขณะนี้กำลังมีการร้องขอความเปลี่ยนแปลงให้ขยายระยะเวลาเป็น 1 – 5 ปีเพื่อหายใจได้มากขึ้นและจะเป็นการช่วยเหลือประชาชนจริงๆ ไม่ใช่ช่วยเหลือให้พวกเขาจนลง

ทุกหมู่บ้านจึงเขียนจดหมาย 3 ฉบับ

- ฉบับที่ 1 ถึงนายกรัฐมนตรี ฯพล ฯ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร
 ฉบับที่ 2 ถึงประธานคณะกรรมการกองทุน ฯแห่งชาติ ฯพล ฯ รองนายกรัฐมนตรี นายสุวิทย์ คุณกิตติ
 ฉบับที่ 3 ถึงสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ แห่งใดแห่งหนึ่งหรือทุกแห่งได้ยิ่งดี

“เพื่อเรียกร้องแก้ไขระเบียบข้อ 35 ที่กำหนดการใช้เงินเดือนและคอกเบี้ยไม่เกิน 1 ปีให้ขยายระยะเวลาเป็น 1-5 ปีอย่างน้อย 3 ปีก็ยิ่งดีไม่เช่นนั้นประชาชนจะไม่เหลืออะไรเลย”

3. การมีหญิงชายในสัดส่วนกรรมการที่ใกล้เคียงเป็นบทพิสูจน์ในสังคมไทย ว่าผู้หญิงจะขึ้นเคียงบ่าเคียงไหล่ในการบริหารจัดการกองทุน ฯให้โปร่งใสได้อย่างไรเรื่องนี้สมควรมีการศึกษาวิจัยทั้งกองทุน ฯที่มีผู้หญิงเป็นประธานบริหาร ฯเปรียบเทียบกับผู้ชายและประสิทธิผลของแนวคิดนี้ว่าสอดคล้องกับชนบทไทยหรือไม่? อย่างไร? เพื่อยืนยันสมมุติฐานว่า ผู้หญิงจะช่วยฟื้นฟูความดีงามขึ้นมาได้

4. ความเชื่อมโยงนโยบายรัฐบาล นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ตั้งแต่การพักหนี้เกษตรกร เพื่อฟื้นฟูสภาพชีวิตและการทำมาหากิน เป็นหน้าที่หลักของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) แต่ปรากฏว่าเกษตรกร ไม่มีแผนฟื้นฟูและไม่รู้ว่าตัวเงินที่ไม่ชำระ ธ.ก.ส. อยู่ที่ไหน เกษตรกรกลุ่มนี้น่าจะไปเชื่อมโยงกับการกู้เงิน 20,000 บาท จากกองทุน ฯ 1 ล้านบาท เพื่อฟื้นฟูชีวิตให้มีรายได้ด้วยการทำ 1 ผลิตภัณฑ์ 1 ตำบลและเมื่อเจ็บป่วยก็รักษา 30 บาทต่อโรค

ทั้ง 4 เรื่องนี้ไม่เกี่ยวกันเลยในการปฏิบัติตามนโยบายรัฐบาลพักหนี้ ธ.ก.ส. รับผิดชอบเป็นหลัก กองทุน 1 ล้านบาท มีพัฒนาชุมชนเคลื่อนใจใหม่ที่ 1 ผลิตภัณฑ์ 1 ตำบลมีเกษตรกรและอุตสาหกรรมรวบรวมผลงานอย่างคึกคัก รักษา 30 บาทต่อโรค ก็เป็นเรื่องกระทรวงสาธารณสุขระบบราชการยังทำงานแบบแยกส่วนเหมือนเดิม และยากที่จะบูรณาการ นโยบายให้เชื่อมโยงตามแนวคิดของรัฐบาลได้ เรื่องนี้ดูเหมือนจะแก้เกมไม่ได้แล้ว ต้องปล่อยเลยตามเลยใครจะได้หน้ากว่ากันหรือดีเด่นก็ขึ้นอยู่กับว่าเข้าตากรรมการมากน้อยเพียงใด

5. บทเรียนและประสบการณ์การทำงานกองทุนหมุนเวียนในลักษณะกองทุน ฯ 1 ล้านบาท มีมานานกว่า 20 ปีแล้ว ในวงการพัฒนาชุมชน เรื่องนี้จึงไม่ใช่เรื่องใหม่ที่วิจารณ์ไม่ได้และต้องให้ผลเสียเกิดขึ้นก่อนโดยรัฐบาลก็ได้ภาพพจน์ดีไปเพราะได้กระจายเม็ดเงินราว 80,000 ล้านบาทลงสู่ประชาชน แต่การบริหารจัดการจะประสบผลสำเร็จน้อย และนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ทำเป็นไม่สนใจไม่ได้ เพราะอนาคตฐานเสียงของพรรคไทยรักไทยจะหายไปด้วยถ้าเรื่องนี้

ทำได้ไม่ดี ขณะนี้ได้มีการทยอยปล่อยเงินออกไปแล้ว กิจกรรมการกู้เงินที่คึกคักที่สุด เห็นจะเป็น เรื่องการกู้ยืมไปซื้อวัวควายและไถมาเลี้ยง ตลาดนัดวัวควายที่เขษมเซาก็เริ่มคึกคัก มีรถ 6 ล้อ รถกระบะ รถอีแต๋น เต็ม 2 ข้างถนนและบริเวณตลาดนัดในอีก 1 ปีข้างหน้า เราท่านจะเห็นว่า คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้นจริงหรือไม่ สามารถฟื้นฟูเศรษฐกิจหรือเป็นหนี้หมุนเวียนอมตะ

ระบบสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกรแต่ละรายมีหรืออยู่หรือไม่ หรือเป็นเพียงปล่อยเงิน กู้และตามเก็บเงินต้นและดอกเบี้ยคืน ไม่มีกิจกรรมใดเลยที่ทำแล้วไม่มีปัญหาในระยะสั้นๆ ต่อเมื่อ ชำนาญแล้วจึงประสบผลสำเร็จ ตอนนี้อย่างสนับสนุนจะมีเวลาคิดใหม่ว่า ต้องติดตามปัญหาให้คำปรึกษาและจัดระบบการแก้ไขให้กับเกษตรกรแต่ละราย เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญมากเพราะเป็นการ ป้องกันและช่วยเหลือระหว่างดำเนินกิจกรรม ไม่ใช่รอให้ล้มเหลวก่อนแล้วค่อยออก ถ้าทำได้เร็ว ทันการณ์ โอกาสที่เกษตรกรจะแก้ปัญหาได้และประสบผลสำเร็จย่อมมีสูง

ในส่วนคณะกรรมการกองทุนฯ ทำอย่างไรจะมีการช่วยเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งใน การเป็นผู้นำให้มากขึ้น ด้วยการร่วมกันวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและข้อจำกัดต่างๆ จากนั้น ก็จัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับแต่ละกลุ่มคน เช่น เรื่องการวิเคราะห์กิจกรรมที่แก้ปัญหา ได้จริง การทำธุรกิจชุมชนเน้นเรื่องตลาด การเขียนโครงการและวางแผนแบบมีส่วนร่วม การ บริหารจัดการแบบโปร่งใสตรวจสอบได้ การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งแบบสันติวิธี การประชุม ชาวบ้านแบบสร้างสรรค์ เป็นต้น ส่วนผลการดำเนินงานกองทุนฯ 1 ล้านบาท ควรมีการพัฒนาตัวชี้ วัดประเมินผลว่าการบริหารจัดการมีลักษณะธรรมาภิบาลมากน้อยเพียงใด กิจกรรมเสริมสร้างราย ได้และสอดคล้องกับชีวิตชาวบ้านใหม่. และให้พหุภาคีในหมู่บ้าน/ ชุมชนร่วมกับนักวิชาการช่วย กันประเมินผลการเรียนรู้และพัฒนาให้เข้าใกล้กับอุดมการณ์ของกองทุนฯ 1 ล้านบาท ขณะเดียว กันรัฐบาลต้องให้เกียรติประชาคมหมู่บ้าน / ชุมชน ช่วยกันเป็นกลไกการตรวจสอบการทำงานร่วม กับคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยมอบอำนาจหน้าที่การตรวจสอบเพื่อป้องกันการคอร์รัปชัน เอารัดเอาเปรียบการละเลยไม่ใช้เงินคืนและการทำกิจกรรมไม่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม เพื่อให้ ประชาคมได้ช่วยกันเสนอแนะและแก้ไขได้ทันการณ์

การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องสร้างความรู้ การ บริหารจัดการที่โปร่งใส การดำเนินงานเน้นสนับสนุนและช่วยแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของ ประชาชนมากกว่า ชีตกฎระเบียบตายตัว จึงต้องแก้ไขระเบียบที่ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง การ ติดตามช่วยแก้ไขปัญหาแก่ชาวบ้าน การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่คณะกรรมการกองทุน การ พัฒนาตัวชี้วัด การบริหารแบบโปร่งใส เพื่อให้คณะกรรมการกองทุน ทุกระดับมีแนวทางพัฒนา กลไกให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และการร่วมมือกับประชารัฐ / ประชาคมทุกระดับ

ร่วมเป็นกลไก ตรวจสอบ ให้กองทุนด้านบาทบริหารให้มีประสิทธิภาพเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง สมพันธ์์ เตชะอริก

จากวารสารการศึกษาเอกโรเรียนหน้า 32 – 33 ของ นงลักษณ์ เตชะพิพงษ์ คณะทำงาน กองทุนชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ เรื่อง จุดเด่นจุดด้อยของกองทุนหมู่บ้าน มีใจความดังนี้

กองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองในความหมายของรัฐ คือ เครื่องมือ ในการกระตุ้น เศรษฐกิจจากฐานราก โดยกระจายครอบคลุมทุกหมู่บ้านและชุมชนเมือง 80,000 กว่าแห่งทั่วประเทศนี่คือความหมายในทางเศรษฐศาสตร์ส่วนในแง่สังคม คือ เครื่องมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้บริหารและจัดการกองทุนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน และสำหรับในแง่การเมือง ความหมายก็คือ นโยบายเชิงรูปธรรมที่เกิดผลอย่างรวดเร็วทั่วถึงและบูรณาการโดยไม่จำกัดพื้นที่และไม่แบ่งพรรค ไม่แบ่งพวก หวังผลระยะยาวกับการกลับมาเข้าพวกเข้าพรรคเดียวกัน นโยบายหาเสียงที่เข้าถึงใจของคนจนเช่นนี้ มีผลดีต่อการบริหารและการปกครอง ประเทศจะความหมายใดก็ตามแต่สำหรับคนในชุมชนชนบทและเมืองมีความหมายต่อชีวิตของพวกเขาอย่างยิ่ง

นโยบายที่เป็นรูปธรรมที่ออกมาพร้อมกันของรัฐบาลพร้อมกันของรัฐบาลในช่วงนี้ คือ 30 บาทรักษาทุกโรค, ธนาคารประชาชน, หนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล, อินเทอร์เน็ตตำบล และกองทุนหมู่บ้าน เป็นการสร้างโอกาสให้กับคนจน คนธรรมดาสามัญสามารถได้รับประโยชน์จากนโยบายอย่างทั่วถึงอย่างมีสิทธิทัดเทียมกัน ทำให้เห็นความแตกต่างกันในผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของรัฐบาลชุดก่อน ๆ ส่งผลให้ประชาชนทั่วไปอยากให้รัฐบาลอยู่บริหารประเทศนาน ๆ จนครบวาระหรืออยู่ยาวจนถึง 8 ปี นี่คือนโยบายของคนไทยส่วนใหญ่ที่คัดค้านโอกาสมาตลอด รวมทั้งคนไทยที่ถูกแรงกระแทกจากวิกฤตเศรษฐกิจทำให้ชีวิต งาน และครอบครัวแปรผันไปในทางที่แยกลง

ภายในชุมชนชนบท และเมืองขณะนี้ คือผู้คนกำลังวุ่นวาย และยุ่งอยู่ กับการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านตามระเบียบ และขั้นตอนที่คิดมาจากคณะกรรมการแห่งชาติ (ที่แต่คิดก็ผิดไปแล้ว) เพราะเจตนาของรัฐบาลต้องการให้ชุมชนคิด และบริหารกันเอง แต่ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนกับ ล็อคความคิดในประเด็นสำคัญ ๆ หลายประเด็นความกังวลของชุมชนเกิดจากการอยากได้เงินเร็ว ๆ เกิดเวทีการค้นหา และเพื่อนหาคนดี คนที่น่าเชื่อถือ เกิดการรวมตัวกันเพื่อประชุมร่วมกันอย่างน้อย 3 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ร่วมปรึกษาหารือกัน เสนอชื่อคนที่ตนเห็นว่าควรเป็นกรรมการบริหารกองทุน ได้รับความไว้วางใจ แต่บางคนก็ขอดอนตัวเพราะเกรงว่าจะทำไม่ได้ และไม่มีเวลา บางแห่งแย้งกันเป็นกรรมการ บางแห่งต้องขอร้องกันให้เป็น บางแห่งต้องประชุมกันหลายครั้งกว่าจะได้กรรมการครบ โดยกรรมการจะเป็นสตรีครึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมดจำนวน 15 คน หาก

ชุมชนใดมีประสบการณ์ในการดำเนินกองทุนต่าง ๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มพัฒนาอาชีพ กลุ่มแม่บ้านที่มีการทำกิจกรรม และการทำจำหน่ายผลผลิต มีประสบการณ์ในการบริหาร และจัดการที่ผ่าน มาช่วยได้มากกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านแต่สำหรับชุมชนที่ไม่มีประสบการณ์ก็เกิดมติดการ แลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากชุมชนอื่น ๆ เกิดการประสานงาน และเกิดมิตรไมตรี จิตเกื้อกูลต่อกัน

จุดเด่น อีกประการ คือ สิทธิในการรับเงินกองทุนดังกล่าว รัฐบาลมีเจตจำนงค์ ให้ทุกหมู่บ้านมีความพร้อมซึ่งแตกต่างจากกองทุนอื่น ๆ ที่การพิจารณาขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่กองทุน เช่น กองทุน SIF หรือกองทุน กขคจ. ขึ้นอยู่กับ อบต. และข้าราชการซึ่งกองทุนหมู่บ้านการจะได้หรือไม่ ได้ ช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับความพร้อมของชุมชนเองโดยที่ระเบียบกำหนดเกณฑ์ที่แสดงว่าพร้อมหรือไม่แล้วแต่คณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอซึ่งเป็นผู้ประเมินเท่านั้นที่จะทำให้เกิดความได้เปรียบ เสียเปรียบขึ้น อาจเป็นชนวนสร้างความไม่พอใจได้ จึงควรให้ชาวบ้านจัดประชาคม ตรวจสอบว่าตนเองมีความพร้อมหรือไม่ ซึ่งจะเป็นการประเมินตนเอง และตรวจสอบกันเองของชุมชน ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม และรับผิดชอบยิ่งขึ้น

จุดด้อย กองทุนหมู่บ้าน จากการสำรวจตรวจสอบความคิดเห็นจากชุมชนต่าง ๆ เห็นว่า การกำหนดระยะเวลากู้ยืมไม่เกิน 1 ปี เป็นข้อจำกัดควรให้อยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และให้หลากหลายไปตามลักษณะอาชีพ และวัตถุประสงค์การกู้เงิน แม้ว่าเจตนาของรัฐบาลต้องการให้เกิดการหมุนเวียน แต่อาจไม่เกิดประโยชน์แก่ผู้กู้ที่ต้องหันไปกู้เงินนอกระบบเพื่อใช้ทันเวลาการใช้คืนกองทุนเพราะเกรงจะเสียสังจะ อีกประการ คือ วงเงินที่กำหนดให้ กู้ไม่เกินคนละ 20,000 บาท และถ้าเกินต้องขออนุมัติเป็นราย ๆ แต่ไม่เกิน 50,000 บาทไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนทำโครงการขนาดใหญ่เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน ก่อให้เกิดการบริการสาธารณะ และสร้างรายได้หมุนเวียนในชุมชนเป็นการต่อยอดกองทุนหมู่บ้าน เช่น ชาวบ้านคิดแก้ปัญหาของตนเอง โดยจัดทำโครงการประปาหมู่บ้านเพื่อจัดเก็บรายได้เป็นกองทุนประปาหมู่บ้านบริการให้คนในชุมชนกลายเป็นกองทุนประปาหมู่บ้านอีกกองทุนหนึ่งขึ้นมา แต่ระเบียบดังกล่าวมิได้เปิดทางไว้ให้ ข้อเท็จจริง คือ ผู้ออกแบบต้องการให้เกิดกิจกรรมเล็ก ๆ มากมายให้ชุมชน แต่โอกาสการคืนเงินจะยาก เพราะชุมชนขาดอำนาจการซื้อ หากนำไปประกอบอาชีพโอกาสจะเป็นหนี้สูญจะเกิดขึ้นง่ายรวมทั้งแหล่งเงินนอกระบบอัตราดอกเบี้ยสูงก็จะกลับมาบีบบบาทยิ่งขึ้นและบางแห่งกำหนดค่าสมาชิก 10 – 30 บาทแล้วยังกำหนดค่าหุ้นของสมาชิกหุ้นละ 100 บาท เพื่อเป็นทุนสมทบกองทุนโอกาสการเข้าเป็นสมาชิกจะยากขึ้นสำหรับคนจน

อีกประการคือ ในสภาพความจริงผู้กู้ที่อยู่ในชุมชนแต่ละชุมชน คือ ลูกหนี้ ธกส. ที่ขอพักชำระหนี้ตามนโยบายรัฐบาลและยังเป็นลูกหนี้ธนาคารออมสินในโครงการธนาคารประชาชน คนเดียว กันนี้อาจเป็นผู้กู้ในโครงการ กขคจ. และคนเดียวกันนี้อาจเป็นลูกหนี้โครงการกองทุนต่าง ๆ

ทั้งภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น UNDP, กรมประชาสงเคราะห์ คนเดียวกันนี้อาจเป็นลูกหนี้เงินนอกระบบของนายทุนในระดับชุมชน คนเดียวกันนี้อาจเป็นผู้ปกครองกู้เงินเพื่อการศึกษา และคนเดียวกันนี้ได้รับเงินช่วยเหลือเมนู 5 , เมนู 4 หรือเมนูอื่น ๆ ในกองทุนชุมชนเพื่อสังคม หรือกองทุน SIF นี่ก็คือความจริง ที่ชาวบ้านเรียนรู้ คือ วิธีการหมุนเวียนเช่นเดียวกับนักธุรกิจระบบเงินหมุนที่กำลังจะเกิดปรากฏการณ์เดียวกัน คือ ขาดสภาพคล่องเพียงแต่ต่างกันที่การขาดสภาพคล่องในระดับชุมชนจะขยายในวงกว้าง หากรัฐบาลไม่หามาตรการรองรับในด้านการตลาดรองรับสินค้าจากชุมชน แต่ในกระแสชุมชนกล่าวกันว่า เงินล้านนี้รัฐบาลตั้งใจให้ชาวบ้านอยู่แล้วหากสูญก็ไม่ส่งผลกระทบ เพราะเป็นเงินในมาตรการเดียวกับเงินมิยาซาวา ต่างกันแต่ที่มาเป็นเงินกู้ในประเทศเท่านั้น (กู้มาจากธนาคารออมสินที่เป็นเงินเด็ก) จะอย่างไรก็ตามคงต้องลงดำเนินการ ไประยะหนึ่ง แต่สิ่งสำคัญ คือ การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบติดตามของสาธารณชนเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากมีการคาดหมายกันว่าผู้ได้กู้อบแรก ได้เงินแล้วไม่คืนโดยถือ ปรัชญาเดียวกับผู้ใหญ่ท่านหนึ่งที่ กล่าวว่า “ไม่มีโกง ไม่มีหนี แต่ไม่มีให้”

จาก หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 7 มีนาคม 2545 คอลัมภ์หลังผู้ฟ้าหน้าสู้ดิน โดย ดอกตะแบง เรื่อง กองทุนหมู่บ้านล่อแหลม ต้องรีบป้องกันด่วน. เมื่อวันวานผมได้อ่านบันทึกฉบับหนึ่งของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) แล้ว รู้สึกไม่ค่อยสบายใจกับสถานการณ์ของ “กองทุนหมู่บ้าน” เนื่องจากว่ามันมีผลกระทบต่อเกษตรกรในบ้านเรา (ชาวบ้านก็คือเกษตรกร) เรื่องนี้ ศาสตราจารย์สุวิงศ์ พงศ์ไพบุลย์ เมธีวิจัยอาวุโส สกว. ได้ออกมาพูดว่า การดำเนินงานตามโครงการกองทุนหมู่บ้านของรัฐบาลนั้น เป็นการกระจายเงินลงสู่ท้องถิ่น และก่อให้เกิดโครงการ 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ ... ซึ่งเป็นรูปแบบการดำเนินการในเชิงพาณิชย์มาสู่ท้องถิ่น โดยการเอาเงินมาล่อหมู่บ้านละ 1 ล้าน!!

จากการศึกษาของ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ จากคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายใต้การสนับสนุนจาก สกว. ในเรื่องนี้โดยศึกษาถึงการก่อเกิด การคงอยู่ และพัฒนาการ การรวมตัวกันของชุมชนศึกษา 11 ตัวอย่าง ที่รวมตัวกัน และสร้างผลิตภัณฑ์จำหน่ายเพื่อเป็นทางรอด และสวัสดิการแก่สมาชิก และ สวัสดิการสังคม โดยภาครัฐยังไม่ถึง จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่า พื้นฐานการรวมตัวของคนในชุมชนต่าง ๆ นั้น มีจุดเริ่มต้นมาจากปัญหาเศรษฐกิจที่ชุมชนประสบอยู่ จึงเลือกที่จะรวมกัน และสร้างผลิตภัณฑ์ของกลุ่มขึ้นเพื่อนำออกไปจำหน่ายหารายได้เพื่อยังชีพ ทั้งนี้ทั้งนั้นแต่ละกลุ่มต่างต้องใช้ประสบการณ์เรียนรู้และก็มีหลายกลุ่มที่ล้มไป เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในกลไกตลาด และการบริหารด้านการเงิน... ซึ่งถือว่าเป็นจุดด้อยที่สำคัญ จะเห็นได้ว่า ก่อนที่รัฐจะมีโครงการ “กองทุนหมู่บ้าน” และมาตรการสนับสนุน

ผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลิตภัณฑ์หมู่บ้าน ที่รัฐพยายามผลักดัน ชาวบ้านหรือชุมชนพยายามหาทางออกให้กับตนเอง ผ่านความเสี่ยงต่ออุปสรรค คือ ความล้มเหลว ซึ่ง ศ.สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ได้มองโครงการนี้ว่า เป็นแนวทางที่ดี อย่างไรก็ตาม ก็แล้วแต่ รัฐไม่ควรหลงทาง หากมีเจตนาที่ดีแล้ว ควรมีการดำเนินการด้วยความรอบคอบ ระวังระวังให้มาก และมีการตรวจสอบที่เข้มงวด เพราะการจัดการรูปแบบการจัดการเชิงพาณิชย์มาใช้กับท้องถิ่น เป็นการสร้างวิถีคิด วิถีทำงานในท้องถิ่น ให้เขาทำในสิ่งที่ไม่เคยทำมาก่อน หรือทำแต่ไม่ชำนาญ ก็เหมือนกับเด็กที่ได้เล่นของเล่นใหม่ เมื่อได้มีเงินมาล่อ และพอได้ลองก็มีคนลงมาเล่นด้วย แต่พอนาน ๆ ไปก็หลงลืมจุดประสงค์หลัก และเล่นกันอย่างเดียวเพื่อหวังจะใช้เงินตรงนี้ให้หมด ทำให้ขาดความรอบคอบ จุดนี้ถือว่าเป็นอันตรายต้องระวังให้มาก เพราะเวลาล้มนั้น ไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่ง หมายถึงล้มกันทั้งหมู่บ้าน ล้มทั้งตำบล หรืออาจล้มทั้งประเทศ เนื่องจากว่า เงินที่นำมาใช้ในโครงการ หรือเงินทุนในโครงการนี้กว่า 7 หมื่นล้านบาท มาจากภาษีของคนทั้งประเทศ ควรสร้างความตระหนักให้แก่เกษตรกร หรือชาวบ้านทั้งหลาย ให้เกิดระบบการเรียนรู้ และพึ่งตนเองอย่างแท้จริง

ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ กนัชดลิก ภาคอีสาน วันที่ 26 มิ.ย.-2 ก.ค. พ.ศ. 2545 หน้า 7 เรื่อง กองทุนหมู่บ้าน “ชุมชนวัดบูรพ์” เพื่อใคร มีใจความดังนี้

เรื่อง “กองทุนเงินล้าน” ของชุมชนวัดบูรพ์ อ.เมือง จ.นครราชสีมา กองทุนเงินกู้นี้มีไว้ช่วยเหลือหรือว่ามีไว้ขูดรีดคนจนที่ชุมชนวัดบูรพ์ ขูดสรรเงินกู้ให้แต่คนรวยคนมีเงิน และพวกพี่น้องของผู้มีอำนาจในชุมชนเท่านั้นหรือไม่ก็พวกเดียวกันกับผู้มีอำนาจในชุมชนรวมไปถึงผู้ที่ไม่ทำมาค้าขายจริง ๆ บางคนก็กู้เอาไปเล่นการพนัน บางคนก็กู้เอาไปปล่อยดอกเบี้ยว โดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ 10 บ้าง ร้อยละ 20 บ้าง ยอดกู้ก็ไม่เท่ากัน ใครเป็นพวกผู้มีอำนาจในชุมชน ก็จะกู้ได้คนละ 15,000-20,000 บาท ส่วนผู้ที่ไม่ทำมาค้าขายต้องการเงินทุนจริง ๆ กลับกู้ได้เพียงคนละ 5,000-10,000 บาทเท่านั้น และถ้าเดือนไหนส่งเงินไม่ทัน หรือส่งช้า จะถูกคิดดอกเบี้ยวันละ 0.50 บาท ต่อจำนวนเงินกู้ โดยไม่มีการผ่อนผัน แต่เมื่อนำเงินไปฝากส่ง ก็ยังไม่วายถูกคิดค่าส่งอีกครึ่งละ 10 บาทต่อคน และคนไหนที่กู้ได้ 5,000-10,000 บาท ก็ต้องเสียค่าอากรแสตมป์คนละ 30 บาท แต่ถ้าเป็นพวกกันที่กู้ได้ 15,000-20,000 บาท เสียค่าอากรแสตมป์เพียงคนละ 20-25 บาทเท่านั้น แล้วอย่างนี้จะหาความยุติธรรมได้จากไหน คนในชุมชนไม่เคยได้รับรู้เลยว่า มีเงินทุนเหล่านี้เข้ามาช่วยเหลือในชุมชน แล้วอย่างนี้ ชุมชนวัดบูรพ์จะเจริญได้อย่างไร จะหาความยุติธรรมได้จากไหนใครช่วยได้บ้าง

ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ ประชาชาติธุรกิจฉบับวันที่ 24-26 มิถุนายน 2545 หน้า 6 ในเรื่อง ตรวจสอบกองทุนหมู่บ้าน (ตอนที่ 5) ตัวอย่างดี ๆ ในพื้นที่ประชาธิปไตย มีใจความดังนี้

เงินกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท แม้จะไม่มาก แต่ก็ถือเป็นเงินก้อนโตที่จะนำมาสร้างงานสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น ได้ถ้ามีการบริหารจัดการที่ดี ตลอด 1 ปีที่ผ่านมา หลายคนวิตกว่าจะมีการใช้เงินไปในทางที่ผิดและจะก่อให้เกิดความแตกแยกในชุมชนหรือสร้างนิสัยที่ผิด ๆ ให้กับชาวบ้าน นั่งรอรับความช่วยเหลืออยู่ร่ำไป ท่ามกลางเสียงวิพากษ์วิจารณ์ก็มีตัวอย่างดี ๆ เกิดขึ้นหลายหมู่บ้าน ตัวอย่างแรก หมู่บ้านเกาะเตี๋ย หมู่ที่ 4 ตำบลกันตังใต้ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เป็นหมู่บ้านอิสลามที่มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่ำมาก ปีละประมาณ 15,000 บาทต่อครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 393 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเลี้ยงปลา , เลี้ยงวัว , เลี้ยงแพะ , ประมง , ค้าขาย ฯลฯ ทำให้สมาชิกในหมู่บ้านต้องรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมสร้างรายได้เสริม นับจากปี 2541 ได้มีการก่อตั้งกลุ่มสตรี เพื่อทำขนมและขายสินค้าบางประเภท มีสมาชิกทั้งหมด 30 คน มีทุนสะสม 16,000 บาท ต่อมาในปี 2544 ได้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีสมาชิก 427 คน มีเงินทุนสะสม 144,018 บาท และกลุ่มครัวเรือนเป้าหมายโครงการแก้ไขปัญหาค่าความยากจน เพื่อให้เกษตรกรนำโคพื้นเมืองมาเลี้ยงร่วมกัน มีสมาชิก 111 คน มีเงินทุนสะสม 280,000 บาท นอกจากนี้ยังมีโครงการเศรษฐกิจชุมชน รวมกลุ่มสมาชิก 10 คน เพื่อเย็บใบจากขาย กลุ่มอาสาสมัครประจำหมู่บ้านเพื่อดูแลความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน

หลังจากที่ได้รับโอนเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2544 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ปล่อยกู้ให้กับชาวบ้านโดยคิดอัตราดอกเบี้ย แต่คิดเป็นค่าตอบแทนและหักเงินไว้หลังจากได้รับเงินกู้ เงินต้น 10,000 บาท คิดผลตอบแทน 200 บาท เริ่มปล่อยกู้งวดแรกเดือนตุลาคม 2544 จำนวน 23 ราย เป็นเงิน 360,000 บาท งวดที่ 2 เดือนพฤศจิกายน 2544 จำนวน 18 ราย เป็นเงิน 350,000 บาท เดือนมกราคม 2545 จำนวน 15 ราย 30,000 บาท เดือนกุมภาพันธ์ 2545 จำนวน 4 ราย 60,000 บาท เดือนมีนาคม 2545 จำนวน 7 ราย 125,000 บาท งวดที่ 6 เดือนเมษายน 2545 จำนวน 7 ราย 140,000 บาท คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้รับชำระเงินคืนจากสมาชิกตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายน 2544 จำนวน 63 ราย 471,660 บาท ได้รับผลตอบแทนที่สมาชิกจ่ายล่วงหน้า 26,140 บาท ดอกเบี้ยธนาคาร 4,410 บาท คงเหลือเงินให้สมาชิกกู้รอบใหม่ได้อีก 74 ราย จำนวน 686,680 บาท คงเหลือเงินในบัญชี 343,870 บาท และเมื่อรวมยอดทั้งหมดที่อยู่ในบัญชีและที่ให้สมาชิกกู้ยืมเงินไป ปัจจุบันหมู่บ้านเกาะเตี๋ยมีเงินกองทุนหมู่บ้านรวมทั้งหมด 1,030,550 บาท

จะเห็นว่าการที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกำหนดกรอบชำระเงินคืนเดือนต่อเดือนจะทำให้เงินหมุนเวียนในหมู่บ้านหมุนได้เร็วขึ้น และการวางมาตรการจัดการหลังให้กู้ยืมอย่างเข้มงวดของคณะกรรมการหมู่บ้าน ที่กำหนดว่า หากผู้กู้ไม่มาชำระคืนภายใน 15 วัน หลังครบกำหนดชำระจะต้องถูกปรับวันละ 50 บาท ทำให้ไม่มีสมาชิกคนใดในหมู่บ้านไม่กล้าเบี้ยว ความเข้มแข็งของ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบ้านเกาะเคี่ยม ทำให้ชุมชนแห่งนี้มีความเข้มแข็งตามไปด้วย มีความร่วมมือร่วมใจกัน มีระเบียบวินัยในการจ่ายเงินมากขึ้น ถึงแม้ว่าหลายฝ่ายจะเห็นว่าหมู่บ้านเกาะเคี่ยมจะเดินมาถูกทาง เป็นหมู่บ้านตัวอย่างที่ใช้เงินกองทุนหมู่บ้านอย่างมีประสิทธิภาพ แต่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านก็ยังเห็นว่าต้องมีการปรับทัศนคติของคณะกรรมการหมู่บ้านก็ยังเห็นว่าต้องมีการปรับทัศนคติของคณะกรรมการหมู่บ้านอีกส่วนหนึ่งในเรื่องของการพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ที่สนิทสนมกันก่อนที่จะพิจารณาให้กับสมาชิกที่มีความจำเป็นต้องกู้จริง กรณีตัวอย่างเห็นได้ชัดเจนว่า หมู่บ้านที่มีฐานของความร่วมมือ ร่วมใจในการทำกิจกรรมมาก่อน เมื่อเงินลงไปจะช่วยต่อยอดทำให้ทุนทางสังคมในหมู่บ้านเดินได้เร็วขึ้น และหากเงินกองทุนทางสังคมในหมู่บ้านบ้านมีรอบการหมุนเร็วเท่าไร เงินกองทุนหมู่บ้านก็จะเพิ่มพูนมากขึ้นเท่านั้น และกลไกสำคัญที่ทำให้เงินกองทุนหมู่บ้านขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพคือ คณะกรรมการเงินกองทุนหมู่บ้านที่เข้มแข็งมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ตัวอย่างดี ๆ ในเรื่องการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านมีให้เห็นเกือบทุกจังหวัด แต่หมู่บ้านที่ล้มลุกคลุกคลานยังต้องการพี่เลี้ยงเข้าไปดูแลก็มีไม่น้อยเช่นกัน

ข้อมูลหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 6 สิงหาคม 2545 หน้า 16 เรื่อง ร้องให้สอบสวนทุจริตกองทุนหมู่บ้านบุรีรัมย์ นายชาญ นามพิชญ์ คณะทำงานติดตามการปฏิบัติราชการประจำจ.บุรีรัมย์ ได้ออกมาระบุหลังจากเข้าตรวจสอบกรณีชาวบ้านหมู่บ้านหว่าน หมู่ 5 ต.โคกสะอาด อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ ยื่นหนังสือร้องเรียนว่ามีการปล่อยกู้ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่โปร่งใส ไม่เป็นไปตามจุดประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีข้าราชการเข้าไปบงการอยู่เบื้องหลังปล่อยกู้เฉพาะพวกพ้องและญาติสนิท ทั้งอนุมัติกู้ให้กับบุคคลต่างหมู่บ้าน หรือครอบครัวเดียวกัน แต่ผู้ยากจนจริง ๆ ที่ยื่นโครงการขอเข้าไปประกอบอาชีพจริงกลับไม่ได้รับการอนุมัติ นายชาญ กล่าวต่อว่า ในการกู้เงินมีการหักเงินไว้ร้อยละ 1,000 บาท จากจำนวนผู้ขอกู้ทั้งหมด 47 ราย เป็นเงินกว่า 781,000 บาท เงินที่หักเอาไว้ 47,000 บาท อ้างว่านำไปฝากไว้ที่สหกรณ์ครูเพื่อเป็นเงินประกันอุบัติเหตุหรือเสียชีวิตให้กับผู้ยื่นกู้ เมื่อประสบเหตุก็จะนับเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยมามอบให้ญาติผู้เสียชีวิต จึงร้องให้ทางคณะกรรมการตรวจสอบ หลังจากคณะกรรมการติดตามการปฏิบัติราชการเข้าตรวจสอบ พบว่าเรื่องมีมูลความจริงถือเป็นการทำงานผิดจุดประสงค์ ส่อถึงความไม่โปร่งใสและขณะนี้ได้ส่งเรื่องและหลักฐานทั้งหมดไปที่สำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อให้มีการตรวจสอบเอาผิดผู้กระทำความผิดดังกล่าว ขณะนี้เรื่องยังอยู่ในขั้นตอนการพิจารณา

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ เป็นการศึกษารายกรณีเฉพาะ หมู่บ้านน้ำพุ หมู่ที่ 1 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้ทำสารนิพนธ์ได้เข้าปฏิบัติงานตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2544 ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การประเมินครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบความจริง 3 ประการ ดังที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ในบทที่ 1 เพราะฉะนั้นในบทที่ 3 จึงมี 6 ด้าน ดังนี้

1. วิธีการประเมินโครงการ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิธีการประเมินโครงการ

- 1) หลักการพื้นฐานของการประเมินเป็นการประเมินตามรายงานสภาพจริงหรือที่เรียกกันว่า “Authentic Evaluation”
- 2) การตัดสินคุณค่า ความเด่น ความด้อย ไม่ใช่เป้าหมายสำคัญของการประเมิน แต่อาจทำในเชิงชี้แนะสำหรับตัวบ่งชี้บางตัวเท่านั้น
- 3) การกำหนดเกณฑ์สำหรับการตัดต่อค่าของตัวบ่งชี้จะไม่กระทำไว้ล่วงหน้า แต่จะทำการเก็บข้อมูลก่อนสำหรับตัวบ่งชี้ทุกตัว แล้วจึงค่อยพิจารณาว่าควรกำหนดเกณฑ์ตัดสินค่าสำหรับตัวบ่งชี้ใดบ้าง แล้วจึงค่อยพิจารณาตัดสินตามเกณฑ์นั้น ส่วนตัวบ่งชี้ที่ไม่มีการกำหนดเกณฑ์ก็เสนอผลโดยไม่มีการตัดสินค่า แต่เป็นการรายงานผลข้อมูลตามสภาพจริง
- 4) การประเมินโครงการโดยใช้ชีพม์โมเดล (CIPP Model)

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นการประเมินเชิงระบบ ซึ่งในการประเมินโครงการครั้งนี้ ใช้การประเมินรูปแบบชีพม์โมเดล โดยการนำเสนอของแดเนียล สตัฟเฟิลบีม (Daniel Stufflebeam) เพื่ออธิบายถึงการประเมินโครงการว่าโครงการบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่

เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการต่อไป ซิพพีโมเดล (CIPP Model) ประกอบด้วยการประเมิน 4 องค์ประกอบ คือ

4.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C)

เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่น คำว่า “บริบท” หมายถึง สภาพแวดล้อม ซึ่งอยู่รอบ ๆ หน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ ดังนั้นในการประยุกต์ใช้ในการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน รายบุคคล (ผู้กู้)

4.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I)

เป็นการจัดการข้อมูล เพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น โดยคำว่า ข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ เพื่อที่จะได้เป็นตัวกำหนดยุทธวิธีเพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ในกรณีประยุกต์ใช้กับกองทุนหมู่บ้าน จะเป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของกระบวนการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้กู้)

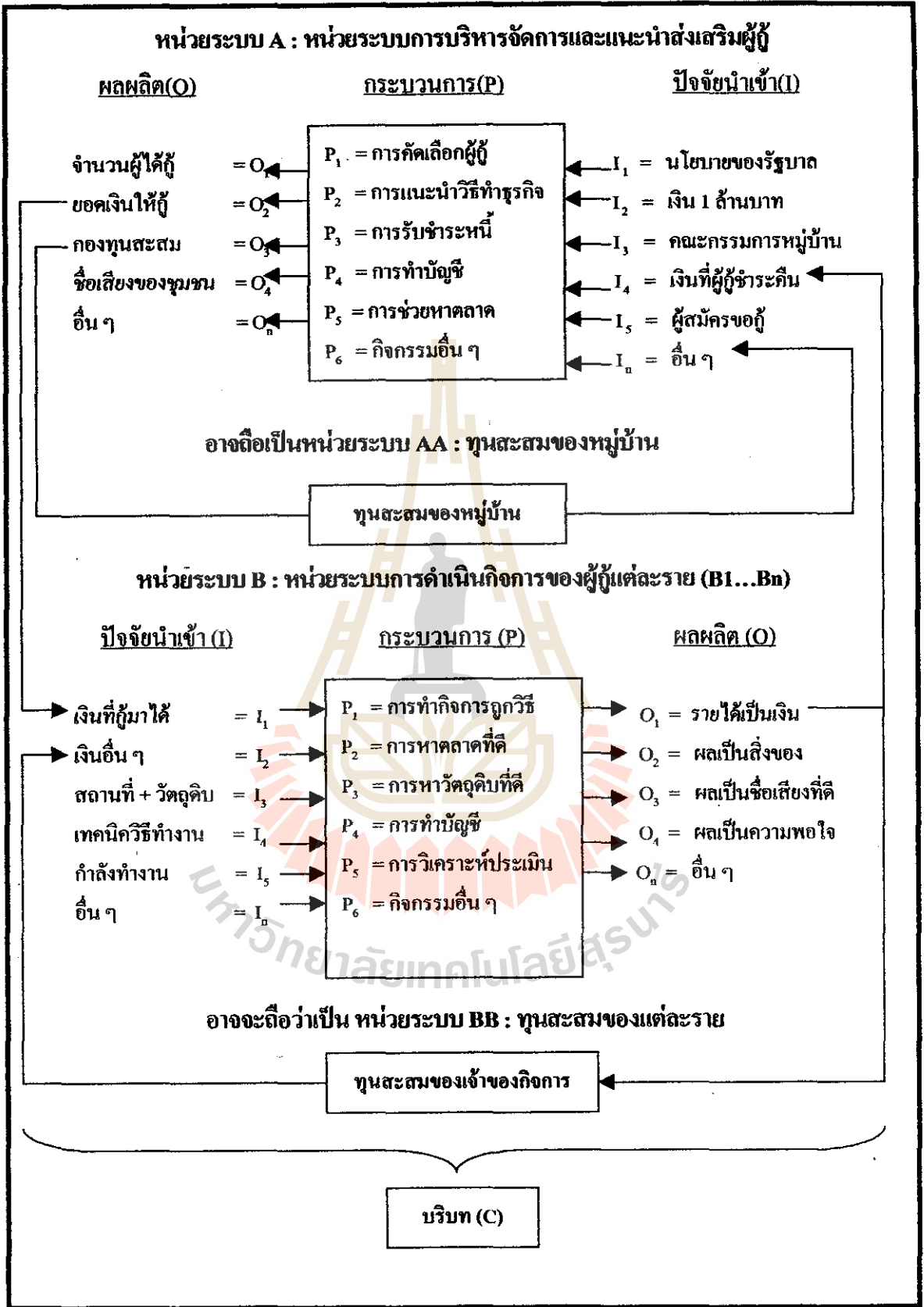
4.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P)

เป็นการประเมินเพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการหรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้ รวมทั้ง เพื่อรวบรวมสารสนเทศ สำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงานต่าง ๆ ของโครงการ และสามารถควบคุมการดำเนินการของโครงการได้ ในกรณีประยุกต์ใช้กับกองทุนหมู่บ้าน เป็นการประเมินกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้กู้)

4.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P)

เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จของโครงการ ช่วยให้เกิดทศกโศกใจได้ว่าวัตถุประสงค์นั้นบรรลุหรือไม่ และเมื่อประยุกต์ใช้กับกองทุนหมู่บ้าน เป็นการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นจากกระบวนการบริหารจัดการกองทุนทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้กู้)

แผนภาพต่อไปนี้จะแสดงองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านในรูปแบบของ “ซิพพีโมเดล” (CIPP Model) ซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้

แผนภาพที่ 2 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากแผนภาพที่ 1 นี้ แสดงภาพโดยรวมของการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและผู้กู้จึงประกอบด้วย 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นหน่วยระบบ A ได้แก่ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำ ส่งเสริมผู้กู้ โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ AA

ส่วนที่ 2 เป็นหน่วยระบบ B ได้แก่ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ BB

สำหรับหน่วยระบบ A มีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ I ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภาพมีกระบวนการทำงาน ได้แก่ P ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภาพ และมีผลผลิต ได้แก่ O ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภาพ

หน่วยระบบ B คล้ายกันกับหน่วยระบบ A คือ เป็นหน่วยระบบของผู้กู้แต่ละคน มีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ I ที่จะนำมาประกอบกิจการของผู้กู้แต่ละราย มี P คือ กระบวนการทำอาชีพตามรายการ และมี O ได้แก่ ผลผลิตตามรายการ

ความเชื่อมโยงที่สำคัญของหน่วยระบบ A และ B คือ หน่วยระบบกองทุนเป็นผู้ให้เงินกู้แก่หน่วยระบบ B และอาจจะช่วยหาตลาดจำหน่ายสินค้าบางอย่าง ตลอดจนช่วยหาวิธีแนะนำดำเนินกิจการให้ได้ผลดี ส่วนหน่วยระบบ B เมื่อดำเนินการได้ผลดี ส่งคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยให้กับหน่วยระบบ A

บริบท (C) ในที่นี้หมายถึงบริบทของหน่วยระบบ A และ B เช่นสภาพภูมิประเทศ และประชาชนของชุมชน ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปของประเทศและนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนดังกล่าว

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมิน ได้แก่ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบ้านน้ำพุ หมู่ที่ 1 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ รวมทั้งข้าราชการ เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำแนกได้ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)
คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านน้ำพุ	15
สมาชิกกองทุนหมู่บ้านน้ำพุ	103
- สมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้	75
- สมาชิกทั่วไป	28
ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุน	448
ผู้นำชุมชน ผู้นำอาสา ผู้นำกลุ่มอาชีพ	9
ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	4

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของบ้านน้ำพุ

3. ตัวแปรและตัวชี้วัด

3.1 ตัวแปร

ตัวแปรที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ประการ ของการทำสารนิพนธ์ที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 1 ของเล่มสารนิพนธ์นี้ ต่อไปนี้เป็นการแสดงตัวแปร ลักษณะของค่าของตัวแปร เพื่อความสะดวกแก่การเก็บข้อมูล ช่วยต่อการเขียนสรุปผล

จุดประสงค์ประการที่ 1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

1) การเกิดกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. การมีกองทุนหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - มีกองทุนอยู่ก่อนแล้วก็กองทุน - มีกองทุนขึ้นมาใหม่จากเงินกองทุน 1 ล้านบาท - รวมเงิน 1 ล้านบาทสมทบกับกองทุนหนึ่งกองทุนใด
2. การมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน - มีบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับกองทุนมาให้ความรู้
3. ทศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - มีความต้องการอยากให้เกิดกองทุนหมู่บ้าน - มีกองทุนหมู่บ้านสามารถพัฒนาอาชีพและรายได้

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
4. การมีวัตถุประสงค์ของกองทุน	<ul style="list-style-type: none"> - มีการพัฒนาอาชีพ - มีการสร้างงาน - มีการสร้างรายได้ - มีสวัสดิภาพของสมาชิกกองทุน
5. แนวโน้มความเข้มแข็งและอยู่รอดของกองทุน	<ul style="list-style-type: none"> - มีผู้สนับสนุนให้เกิดกองทุน - มีสมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือสมัครเป็นสมาชิกกองทุน
6. ยอดเงินในปัจจุบันของกองทุนหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนสมาชิกกองทุน - จำนวนเงินออมและเงินทุน - ยอดคงเหลือของกองทุน 1 ล้าน

2) การมีระบบบริหารกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. คณะกรรมการบริหารกองทุน	<ul style="list-style-type: none"> - มีคณะกรรมการบริหารกองทุน - จำนวนคณะกรรมการบริหารกองทุน - มีการคัดเลือกคณะกรรมการตามระเบียบกองทุน
2. ระเบียบการบริหารกองทุน	<ul style="list-style-type: none"> - มีระเบียบการบริหารกองทุน - มีการร่วมกันสร้างตามระเบียบ
3. การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหาร	<ul style="list-style-type: none"> - มีการประชุมของคณะกรรมการ - มีการรับสมัครสมาชิก - มีการจัดทำบัญชีเป็นปัจจุบัน - มีการรับเงินฝาก - มีการระดมทุนเงินฝาก
4. การตัดสินใจเงินกู้	<ul style="list-style-type: none"> - มีระเบียบการกู้และขอกู้ - มีระเบียบการคิดดอกเบี้ย - มีกฎเกณฑ์ และความยุติธรรม โดยแท้จริงในการพิจารณาตัดสินใจเงินกู้ - จำนวนผู้ที่ไม่ได้รับการพิจารณาเงินกู้

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนผู้ที่มีความพอใจกับการพิจารณาเงินกู้ - จำนวนผู้ที่ไม่มีความพอใจกับการพิจารณาเงินกู้
5. มีการจัดสรรผลประโยชน์	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนยอดกองทุนสะสมจาก 1 ล้านบาท - จำนวนดอกเบี้ยที่ได้รับ - มีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างยุติธรรม

3) การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. มีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีการปฏิบัติในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	<ul style="list-style-type: none"> - มีการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการบริหารกองทุน - มีการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการประกอบอาชีพของผู้กู้
3. มีความเข้าใจในเรื่องการพึ่งตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องการพึ่งตนเอง - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการพึ่งตนเอง
4. มีการปฏิบัติในเรื่องการพึ่งตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> - มีการนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการบริหารกองทุน - มีการนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการประกอบอาชีพ
5. มีความเข้าใจเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. มีการปฏิบัติในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - มีการนำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการบริหารกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
	- มีการนำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการดำเนินกิจการของผู้กู้

4) การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมในที่นี้ หมายถึง สักยภาพและแนวโน้มที่จะไม่ตกเป็นเหยื่อหรือเป็นทาสทางเศรษฐกิจและสังคมแก่นายทุนหรือผู้ปองร้ายหรือภัยจากธรรมชาติที่อาจจะมามีมาในอนาคต

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. การกระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกันระดับของกองทุนโดยรวม	<ul style="list-style-type: none"> - มีการชี้แนะเรื่องกองทุนให้ประชาชนเข้าใจหลักการสำคัญที่ว่ากองทุนหมู่บ้านเป็นสมาชิกทุกคน มีเงินที่รัฐบาลให้ยืม - มีความเข้าใจของสมาชิกกองทุนเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนว่าจะต้องช่วยกันรักษาเงินกองทุนด้วยตนเอง ถ้าผู้กู้ไม่ชำระคืนจะต้องจัดการกันเองให้ได้ มิใช่รอรัฐบาลจัดการ - สมาชิกเห็น โอกาสในการใช้กองทุนที่ถูกต้อง
2. ภูมิคุ้มกันระดับกิจการของผู้กู้แต่ละคน	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพ โดยไม่กู้หนี้จากแหล่งที่ดอกเบี้ยแพง - ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยใช้หลักการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี - ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยคำนึงถึงการบริโภคเองและมีตลาดที่แน่นอน

5) การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. ศักยภาพเดิมของบริบทมีมากน้อยเท่าใด	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพของป่า - สภาพของดิน - สภาพของหนองน้ำ - จำนวนของประชากร - อาชีพครั้งแรกของประชากร - ถนน - ไฟฟ้า - ประปา - โทรศัพท์
2. การดำเนินงานเท่าที่ผ่านมามีศักยภาพในด้านต่าง ๆ <ul style="list-style-type: none"> 1) ทุนด้านการเงิน 2) ทุนด้านทรัพยากรทางกายภาพ 3) ทุนทางวัฒนธรรมประเพณี 4) ทุนทางปัญญา 	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนเงินกองทุนในหมู่บ้าน - จำนวนกลุ่มต่าง ๆ และจำนวนเงิน - จำนวนและลักษณะประชากร - การประกอบอาชีพ - สภาพของที่ดิน - จำนวนวัด/มัสยิด/โบสถ์ - การใช้ภาษาพื้นบ้าน - มีโบราณสถาน – โบราณวัตถุ - มีงานบุญหรืองานประเพณี - จำนวนโรงเรียนในหมู่บ้าน - จำนวนผู้ที่จบการศึกษาในระดับต่าง ๆ - จำนวนภูมิปัญญาชาวบ้าน
3. มีความเข้มแข็งในการทำกิจกรรมของผู้กู่ <ul style="list-style-type: none"> 1) การเกษตร 2) ค้าขาย 3) การบริการในชุมชน 4) อุตสาหกรรมในครัวเรือน 	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนผู้กู่ที่ดำเนินกิจการอย่างยั่งยืน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
5) การลดรายจ่ายพัฒนาอาชีพ	

วัตถุประสงค์ประการที่ 2 การทราบว่ามิปัจจัยด้านบวก และด้านลบอะไรบ้างที่สนับสนุนหรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน

1) ปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน	- มีใครบ้างมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุนมีจำนวนมากน้อยเพียงใด
2. มีกองทุนเดิมในหมู่บ้าน	- จำนวนกองทุนเดิมในหมู่บ้าน - จำนวนเงินสะสมในหมู่บ้าน
3. มีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน	- จำนวนกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน

2) ปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. มีการไม่สนับสนุนในการจัดตั้งกองทุน	- จำนวนผู้ไม่เห็นด้วยในการจัดตั้งกองทุน
2. มีความไม่พึงพอใจในการจัดตั้งกองทุน	- จำนวนผู้ที่ไม่พึงพอใจในการตัดสินใจ
3. ไม่มีเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยกลับเข้ากองทุน	- จำนวนผู้ที่ไม่ยอมส่งเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยกลับเข้ากองทุน
4. จำนวนเงินกู้มีไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้	- จำนวนผู้ที่มีความต้องการกู้เงินจากกองทุน

วัตถุประสงค์ประการที่ 3 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย และเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

1) ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
<p>ความเข้มแข็งของชุมชน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีความสามัคคี 2. มีความซื่อสัตย์ 3. ยกย่องคนทำดี 4. มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 5. มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม 6. มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ 7. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น 8. มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร 9. มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก 10. มีการช่วยเหลือสตรี เด็ก และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส 11. มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม 12. มีแผนงานชุมชนโดยสมาชิก 	<p>- ลักษณะของค่าตัวแปรใน การชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน</p>

2) ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะประชาชนในท้องถิ่นที่นักศึกษาวิจัยรับผิดชอบ

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
ความเข้มแข็งของชุมชน	- สรุปประเด็นต่าง ๆ ตามทัศนะของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่นักศึกษาวิจัยรับผิดชอบ

3.2 ตัวชี้วัด

ในการกำหนดตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์ได้กำหนดตัวชี้วัดตามกรอบความคิดทฤษฎีเชิงระบบหรือตามกรอบการประเมินแบบซิฟฟ์โมเดล เมื่อนำมากำหนดเป็นตัวชี้วัด ทั้งระบบหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้ก่

ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ประกอบด้วย

ด้วย

3.2.1 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ (หน่วยระบบ A) ได้แก่

1) ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) หมายถึง ตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบเป็นสำคัญ ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1.1 บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน , ป่าไม้ , สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และตัวบ่งชี้อื่น ๆ บริบทดังกล่าวประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ความยากจนของประเทศ
2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)
3. ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
5. ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้ของประชาชน
6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคน เรียกว่า ความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท
7. ถิ่นนิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าต่างประเทศ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน/ชุมชน สภาพป่า หนองน้ำ สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน/ชุมชน และตัวบ่งชี้อื่น ๆ ประกอบไปด้วยตัวแปรต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน
2. สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน
3. สภาพปัจจุบัน
4. โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติ
5. วัฒนธรรม ประเพณี
6. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน
7. ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มและภูมิปัญญาท้องถิ่น
8. โครงการพัฒนาที่ผ่านมา
9. ความเข้มแข็งของชุมชน

- 2) **ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้**
1. นโยบายรัฐบาล ระเบียบแนวทางปฏิบัติจากส่วนกลาง (ปรัชญา วัตถุประสงค์หลักเกณฑ์การประเมินความพร้อม ระเบียบต่าง ๆ)
  2. การประชาสัมพันธ์ (ระดับประเทศ/ระดับจังหวัด/ระดับอำเภอ)
  3. คณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอ
  4. คณะกรรมการกองทุน (การได้มา,คุณสมบัติ)
  5. การเตรียมความพร้อม/สร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน
  6. เงินกองทุน 1 ล้านบาท
  7. เงินทุนสะสม และทรัพย์สินอื่น ๆ ตามระเบียบ 7 หมวด 6 ข้อ 26 (2-8) (ดูภาคผนวก)
  8. เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
  9. ผู้สมัครขอกู้
- 3) **ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้**
1. การจัดทำระเบียบกองทุน (ทุกระดับ)
  2. การจัดทำเอกสารเพื่อขอขึ้นทะเบียนกองทุน
  3. ระบบบัญชีกองทุน
  4. กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน
    - การรับสมัคร
    - ประเภทสมาชิก
    - การทำทะเบียนสมาชิก
    - การหมดสภาพจากการเป็นสมาชิก
  5. กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุน
    - การคัดเลือกผู้กู้
    - การจัดทำเอกสารประกอบการกู้
    - การโอนเงินให้ผู้กู้
    - การรับชำระหนี้

6. การส่งเสริมการใช้เงินกู้
    - การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
    - การช่วยหาตลาด
  7. การตรวจสอบการใช้เงินกู้
  8. การจัดทำรายงานของคณะกรรมการและเผยแพร่ผลดำเนินการ
  9. การจัดสรรผลประโยชน์
  10. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดยนักศึกษากองทุนและกิจกรรมอื่น ๆ
- 4) ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator)
- ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
- 1) ผลโดยตรง (Immediate Result)
    - จำนวนสมาชิกกองทุน (ผู้กู้)
    - ยอดเงินที่ให้กู้
  - 2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)
    - จำนวนผู้กู้ที่ได้
    - จำนวนผู้ชำระเงินกู้ตามกำหนด
    - ยอดเงินชำระคืนตามกำหนด
    - กองทุนสะสม (ความเคลื่อนไหว) ณ เดือนสิงหาคม
    - การใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์
    - ทักษะคติของประชาชนในหมู่บ้านต่อกองทุน (กรรมการ, กิจกรรม)
    - ต่อบัณฑิตกองทุน
    - การขยายกิจการของผู้กู้
    - การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นภายในท้องถิ่น
  - 3) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)
    - กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองและความเข้มแข็ง
    - การเกิดเครือข่ายองค์กรการเรียนรู้
    - ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
    - ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ

3.2.2 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย (หน่วยระบบ B) ได้แก่

- 1) ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้
  - 1.1) ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดระดับประเทศของหน่วยระบบ A
  - 1.2) ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A
  - 1.3) ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
    - ความรู้ ความสามารถของผู้ดูแลและครอบครัว
    - ทักษะสันทนาการของผู้ดูแลและเครือญาติ
    - หนี้สินธนาคารของผู้ดูแล
    - หนี้นายทุนนอกระบบของผู้ดูแล
    - อาชีพหลักของผู้ดูแล
    - รายได้ของครอบครัว
    - ประสบการณ์ในการดำเนินงาน
- 2) ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
  - 2.1) เงินที่กู้มาได้
  - 2.2) เงินอื่น ๆ
  - 2.3) สถานที่และวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ
  - 2.4) เทคนิควิธีการทำงาน
  - 2.5) กำลังทำงาน
- 3) ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
  - 3.1) การใช้จ่ายเงินกู้
  - 3.2) การทำกิจกรรมธุรกิจ
  - 3.3) การหาตลาดที่ดี
  - 3.4) การหาวัตถุดิบที่ดี
  - 3.5) การทำบัญชี
  - 3.6) การวิเคราะห์ ประเมิน
  - 3.7) การหาความรู้เพิ่มเติม

4) ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator) แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1) ผลโดยตรง (Immediate Result)

- 1) รายได้เป็นเงิน
- 2) ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ

4.2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

- 1) ผู้กู้ได้ขยายกิจการ
- 2) ผู้กู้ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้น อันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

4.3) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

- 1) ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง
- 2) ผู้กู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน
- 3) การกลับคืนถิ่นของประชาชน

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการโดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้น มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้กู้แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้น เงินที่ผู้กู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอหน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่

1) การสังเกตและบันทึก

การสังเกตและบันทึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านตลอดจนการสังเกตและบันทึกขณะร่วมกิจกรรม ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

2) การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตัวแทนกลุ่ม ตลอดจนรายบุคคลในหมู่บ้าน โดยใช้แบบรายงาน บร. ต่าง ๆ ซึ่งมี ดังนี้

- แบบรายงานบร.1 : แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชน
- แบบรายงานบร.2 : แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
- แบบรายงานบร.3 : แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคติดที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- แบบรายงานบร.4 : แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
- แบบรายงานบร.5 : แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- แบบรายงานบร.6 : แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- แบบรายงานบร.7 : แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทักษะของ
- แบบรายงานบร.8 : โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (เขียนแผนธุรกิจผู้ประกอบการ SMEs)
- แบบรายงานบร.9 : แบบบันทึกการสัมภาษณ์
- แบบรายงานบร.10 : แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน
- แบบรายงานบร.11 : แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี
- แบบรายงานบร.12 : การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน

(อ้างอิงในภาคผนวก)

3) การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน

การจัดประชุมเวทีชาวบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องกองทุนหมู่บ้าน การบริหารจัดการกองทุน, การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ทำสารนิพนธ์ได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ โดยใช้แบบสอบถาม (บร.) เป็นเครื่องมือช่วยในการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เป็นการพูดคุยในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ ระหว่างผู้ทำสารนิพนธ์และกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ประชาชนบ้านน้ำพุที่ไม่เป็นสมาชิกกองทุน โดยมีการกำหนดหัวข้อที่จะสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูลเพื่อสร้างข้อสรุป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แลการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison Analysis) เพื่อสร้างข้อสรุป

- การจัดระบบโดยยึดคำถามของการประเมิน โครงการและวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการเป็นหลักสำคัญ
- การจัดระบบโดยใช้โครงเรื่องของการประเมินโครงการกองทุน เช่น ข้อมูลกองทุนฯ คณะกรรมการกองทุน ฯ เศรษฐกิจของหมู่บ้าน , นิเวศวิทยา
- วิธีสังเคราะห์ข้อมูล ในการสังเคราะห์ข้อมูลที่เก็บมาได้ด้วยวิธีต่าง ๆ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลในเรื่องเดียวกันมาประมวลเข้าด้วยกัน ถ้าพบว่ามีข้อแตกต่างก็ทำการตรวจสอบกับแหล่งที่มาหรือแหล่งอื่นที่มีความเชื่อถือ ได้จากนั้นจึงนำมาเรียบเรียงและจัดเกลาจนได้ประเด็นที่ชัดเจน

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

50 ปี ที่ผ่านมา ทุกรัฐบาลทุ่มเงินงบประมาณแก้ไขปัญหาความยากจนไปแล้วไม่ต่ำกว่า 100 ล้าน แต่คนจนกลับเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในปี 2545 รัฐบาล “ทักษิณ ชินวัตร” จัดงบประมาณรายจ่ายประจำปี จากเงินกู้ต่างประเทศ และกองทุนต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือคนจนสูงถึง 3 แสนล้านบาท เพื่อช่วยเหลือคนจน 8.16 ล้านคน ล่าสุดการพูดถึงเรื่อง ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความยากจน เกิดขึ้นกลางทำเนียบรัฐบาลเมื่อ 6 มิถุนายนที่ผ่านมา ครั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สภาพัฒน์) ได้รายงานต่อ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีว่า ทุกวันนี้ยังมีนโยบายที่ไม่เอื้อต่อการแก้ปัญหาความยากจน เช่น นโยบายการศึกษาไม่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต นโยบายที่ไม่เอื้อต่อการเข้าถึงทรัพยากรของคนในท้องถิ่น นโยบายที่สั่งการจากบนลงล่าง ทำให้ไม่รู้จักความต้องการที่แท้จริงของคนจน การกำหนดแนวทางที่ไม่สร้างความสมดุลระหว่างภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นแนวทางที่มุ่งสร้างความเจริญในเมืองมากกว่าชนบท สภาพัฒน์เสนอว่า “ยังมีนโยบายที่ไม่มีความเป็นธรรมในสังคม เช่น นโยบายที่เอื้อประโยชน์ต่อนักลงทุนรายใหญ่ และผู้มีอิทธิพล นโยบายที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อทรัพยากรธรรมชาติ และนโยบายที่เป็นการสร้างนิสัยให้ชาวบ้าน “รอรับความช่วยเหลือ” จากภาครัฐ หน้าที่การจ้ดงบประมาณลงพื้นที่ยังมีจำกัดและเป็นไปเพื่อการเล่นพรรคเล่นพวก ไม่เอื้อต่อการช่วยเหลือคนยากไร้” แต่สาเหตุของความยากจนทั้งในอดีต 40 ปี ที่ผ่านมาถึงปัจจุบันไม่มีความแตกต่างทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นสถานทางเศรษฐกิจ ที่คนจนมีรายได้ต่ำ รายจ่ายสูง ระดับการพึงพิงของสมาชิกในครอบครัวสูง แคมป์หนี้นี้ตกทอดด้วย ทั้งยังขาดทักษะและความสามารถในการบริหารจัดการขาดความรู้เพราะ การศึกษาต่ำและคนจนส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ใช้จ่ายเกินตัว เน้นพึ่งคนอื่น ไม่อยากทำงานภาคเกษตร ชอบเล่นการพนันและอบายมุขด้วย “ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม” ประธานกรรมการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน เสนอว่าน่าจะมีเวทีแห่งชาติอย่างต่อเนื่องรวบรวมคนจากหลายภาคี ทั้งภาควิชาการ การเมือง ชุมชน ธุรกิจ ประมาณ 100 คน แล้วเลือกคนที่มุ่งมั่นทำงาน เพื่อความยากจนมาอย่างต่อเนื่องไม่ไขว่เลือกคนดั่ง และต้องมีกลุ่มทำงานเชิงยุทธศาสตร์

ประเมินทุนที่ให้ความช่วยเหลือคนจนทั้ง 18 กองทุนควรรวมเป็นกองทุนเดียว ขณะที่สภาพัฒน์ได้เสนอยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน ด้วยหลักการที่ต้องการมุ่งให้คนจนและชุมชนคนยากจนสามารถพึ่งตนเองได้ ด้วยการพัฒนางาน เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งงาน และสร้างรายได้เพิ่มให้กับคนจนพร้อม ๆ กับการฝึกอบรมอาชีพอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาคนด้วยการสร้างผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งส่งเสริมการศึกษาออกโรงเรียน และพัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคมให้กับกลุ่มคนที่ด้อยโอกาส

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีสรุปว่าการแก้ปัญหาต้องมีผู้รับผิดชอบจัดการการเงินอย่างมียุทธศาสตร์ไม่ใช่ทำแบบวันต่อวัน ซึ่งเป็นข้อเสนอที่สอดคล้องกับ น.พ. ประเวศ วะสี ราษฎรอาวุโสว่าควรจะมีสถาบันยุทธศาสตร์ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานและให้สภาพัฒน์ร่วมเป็นเลขานุการเพื่อเชื่อมโยงกับเวทีแห่งชาติ เพื่อเชื่อมโยงระดมพลังความร่วมมือจากทุกฝ่ายให้ทำงานได้มากขึ้น ขณะที่นายสมคิด จาคูศรีพิทักษ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่งเป็นผู้ที่ต้องจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับนโยบายทั้งหมด ให้ความเห็นว่าที่เสี่ยงในการแก้ไขปัญหาความยากจน คือหน่วยงานราชการที่ไม่มีประสิทธิภาพ ที่เสี่ยงใหม่ก็มีไม่มากพอจึงเห็นว่าอนาคตต้องทำให้ภาคีที่มาจากภาคประชาสังคมและเอกชน เข้ามาทำงานใกล้ชิดกับชุมชนมากขึ้น ด้วยยุทธศาสตร์หลัก ๆ คือ การปรับปรุงระบบบริหารภาครัฐ การเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนจนในชนบทและเมือง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคมและการส่งเสริมนโยบายเศรษฐกิจมหภาคที่เอื้อการแก้ปัญหาดังกล่าว สภาพัฒน์หวังว่าจะสามารถลดจำนวนคนจนลงได้ 3 ล้านคนในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545-2549) แต่ปัญหาความยากจนที่สะสมอย่างยาวนานเกือบถึง 40 ปี การแก้ปัญหาด้วยการตั้งสถาบันการแก้ปัญหาให้คนจนไม่ใช่มีครั้งแรกในรัฐบาลนี้ แต่มีมาทุกรัฐบาล การแก้ปัญหาด้วยการกำหนดนโยบายที่มุ่งงบประมาณลงไปเป็นจำนวนมากก็ชำระรอยกับการแก้ปัญหาเมื่อ 40 ปีที่แล้ว ฉะนั้น เพียงแต่การจัดตั้งสถาบัน แล้วจัดประชุมเวิร์กช็อป เพื่อแก้ปัญหาคอนจนที่มีอยู่ทั่วประเทศเกือบ 10 ล้านคน คงไม่ใช่คำตอบของการแก้ปัญหาที่แท้จริงและยั่งยืน

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

ภาคอุตสาหกรรมระดับรากหญ้าหัวใจสำคัญของรัฐบาลชุดนี้คือ SMEs ซึ่งรัฐบาลได้ออกมาตรการฟื้นฟูความเปราะบางของธุรกิจขนาดกลางและย่อม (SMEs) ในปี 2545 อย่างจริงจังผ่านสถาบันภายใต้สังกัดกระทรวงอุตสาหกรรมและบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม (บอย.) คาดว่าจะใช้เม็ดเงินสนับสนุนไม่ต่ำกว่า 33,700 ล้านบาท

โครงการแรกที่กระทรวงอุตสาหกรรมเร่งผลักดันให้เกิดรูปธรรมในปีหน้า ภายหลังจากได้รับเงินสนับสนุนจำนวน 2,000 ล้านบาทจากเงินกระตุ้นเศรษฐกิจรัฐบาลคือ โครงการ ชูบชีวิตธุรกิจไทย หรือ Invigorating Thai Business-ITB ซึ่งจะร่วมมือกับ 8 สถาบัน ได้แก่ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ สถาบันไทย-เยอรมัน สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ สถาบันยานยนต์ สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์, บอย.สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ส.อ.ท.) สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี(ไทย-ญี่ปุ่น) ในการช่วยเหลือธุรกิจไทยจำนวน 2,600 กิจการ ด้านกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (กสอ.) ได้จัดโรดโชว์เพื่อแนะนำโครงการนี้ ณ ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคทั้ง 11 แห่งทั่วประเทศ โดยจะเปิดรับภาคอุตสาหกรรมการผลิตและบริการที่มีคุณสมบัติดังนี้ เป็นกิจการที่จ้างงานไม่เกิน 200 คนหรือมีมูลค่าสินทรัพย์ถาวร (ไม่รวมที่ดิน) ไม่เกิน 200 ล้านบาท เป็นกิจกรรมที่มีบุคคลสัญชาติไทยถือหุ้นอยู่ไม่น้อยกว่า 50% เป็นกิจการที่จดทะเบียนการค้าและดำเนินธุรกิจอยู่แล้ว สำหรับค่าใช้จ่ายร่วมบริการจะแบ่งเป็นประเภท ITB 1 จ้างงานไม่เกิน 100 คนค่าใช้จ่ายของผู้ประกอบการร้อยละ 10 ของค่าจ้างที่ปรึกษาเชิงลึก (คาดว่าประมาณ 25,000-60,000 บาทต่อกิจการ) ส่วนประเภท ITB 2 จ้างงานเกินกว่า 100 คน ค่าใช้จ่ายของผู้ประกอบการร้อยละ 20 ของค่าจ้างที่ปรึกษาเชิงลึก (คาดว่าประมาณ 50,000- 120,000 ล้านบาท) นอกจากนี้ กสอ.มีโครงการที่กำลังเข้าสู่คณะกรรมการกลั่นกรองล่าสุด คือ โครงการพัฒนาการบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศหรือ E-Business ใช้เงิน 1,500 ล้านบาท และยังพบว่าไทยยังขาดบุคลากรด้านอีบิซิเนสส์ถึง 4.5 หมื่นคนทั้งที่เรื่องนี้สำคัญต่อการพัฒนาจะเห็นได้จากนายกรัฐมนตรี้เดินทางไปเยือนอินเดียทำให้อินเดียมีรายรับด้านนี้ ขณะที่ไทยมีศักยภาพพัฒนารัฐบาลจึงมอบหมายให้กรมฯ ดำเนินการตั้งเป้าหมายบุคลากรด้านนี้ไม่ต่ำกว่า 1 หมื่นคนภายใน 1 ปี แบ่งเป็น 3 ระดับ ระดับ Specialist 1,000 คน ระดับ System Engineer 2,500 คน และ Programmer 6,500 คน รูปแบบคือจะฝึกอบรม 3 เดือนภาคปฏิบัติการ 6 เดือน จบอบรมแล้วก็จะรับไปทำงาน โดยการันตีว่าจะต้องทำงานไม่ต่ำกว่า 8,000 คน

พร้อมกันนี้ยังมีโครงการส่งเสริมผู้ประกอบการใหม่จะเปิดตัวเดือนมกราคมเช่นกันได้รับสนับสนุนแล้วจากรัฐ 175 ล้านบาทเพื่ออบรมผู้ประกอบการ 1 หมื่นคนทั้งที่เป็นลูกเก่าแก่ ผู้ตกงาน หรือผู้ต้องการเริ่มธุรกิจใหม่หลังอบรมแล้วจะมีโครงการเกิดใหม่ 1,000 โครงการ ส่วนบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมหรือบอย. นั้นนายกนก อภิรดี กรรมการผู้จัดการทั่วไป มิน โยบายในปี 2545 บอย.จะสนับสนุนการปล่อยสินเชื่อให้กับ SMEs วงเงินประมาณ 3 หมื่นล้านบาทตามนโยบายของรัฐบาลโดยจะมีมาตรการออกมาประมาณ 12 มาตรการโดยเงินดังกล่าวจะเป็นการเพิ่มทุนของบอย.หมื่นล้านบาทและที่เหลือเป็นการหาเงินสนับสนุนจากแหล่งเงินกู้อื่น ๆ เช่น การออกพันธบัตร การกู้ยืมเงินจากสำนักงานประกันสังคม ฯลฯ นอกจากนี้บอย.ยังมีแผนที่จะขยายสาขาศูนย์

บริการในปีหน้าครบ 65 จังหวัด โดยปัจจุบันบอย. ได้ปล่อยสินเชื่อไปแล้ว 9 เดือน 3,500 ล้านบาท จากเป้าหมายที่ตั้งไว้ปีนี้ 7,500 ล้านบาท ดังนั้นเวลาที่เหลือพยายามจะปล่อยกู้ให้ได้ไม่ต่ำกว่า 3,000 ล้านบาทซึ่งอาจจะใกล้เคียงกับเป้าหมาย ซึ่งก็ถือว่าใช้ได้ “บอย.พยายามจะไม่เป็นเพียงผู้ปล่อยกู้เท่านั้นแต่เราจะทำครบวงจรคือให้คำปรึกษาแนะนำการปรับปรุงการจัดการ บุคคลากร เทคโนโลยี ซึ่งบอย.ถือเป็นการจูงประกายให้ธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ ตื่นตัวที่จะปล่อยกู้ SMEs มากขึ้น”

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

เอเชียน วอลล์สตรีต ฯ รายงานเศรษฐกิจไทยฟื้นแต่ยังมีความเสี่ยงด้านการลงทุนและการส่งออกไม่มั่นใจการบริโภคจะดันให้เศรษฐกิจโตได้ต่อเนื่อง แดมระบุการเพิ่มการผลิตยังล่าหลังประเทศในเอเชีย รายงานจากหนังสือพิมพ์ คี เอเชียน วอลล์ สตรีต เจอร์นัล ระบุว่า การดำเนินนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล ประกอบกับการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำเป็นประวัติการณ์ทำให้ผู้บริโภคใช้จ่ายมากขึ้น จนส่งผลให้เศรษฐกิจไทยเริ่มฟื้นตัว อย่างไรก็ตาม ทั้งนี้รัฐบาลคาดการณ์การเติบโตของปีนี้ไว้ที่ 3.6% ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2544 ที่ 1.8% ขณะที่กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (ไอเอ็มเอฟ) ได้ปรับเพิ่มอัตราดอกเบี้ยโตจาก 2.6% เป็น 3.2% และนายคลิฟ ทัน หัวหน้านักเศรษฐศาสตร์จากซาโตมอน สมิท บาร์นีย์ ในสิงคโปร์กล่าวว่า การบริโภคภายในประเทศเพิ่มขึ้นจึงทำให้เศรษฐกิจมหภาคของไทยกำลังเติบโตอย่างมาก และเสริมว่า “ผู้บริโภคชาวไทยใช้จ่ายราวกับว่าจะไม่มีวันพรุ่งนี้” การคาดการณ์ที่ดีขึ้นเท่ากับเป็นการพิสูจน์นโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในระยะสั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจอย่างเฉียบพลัน โดยรัฐบาลชุดก่อนจะเน้นด้านการสร้างความแข็งแกร่งในระบบธนาคาร และดำเนินการกับบริษัทที่มีหนี้เป็นจำนวนมาก ขณะที่รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ เน้นการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ จากความต้องการภายในประเทศและปรับปรุงความสามารถในการแข่งขันของเศรษฐกิจในท้องถิ่น ด้วยวิธีการใช้นโยบายขาดดุลประมาณ 3.8% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (จีดีพี) ในปีงบประมาณ 2545 และให้ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ผ่อนคลายนโยบายการเงิน และการกำหนดกฎในการปล่อยกู้เพื่อกระตุ้นการบริโภค อย่างไรก็ตาม คี เอเชียน วอลล์สตรีตฯ ตั้งข้อสังเกตว่า การใช้จ่ายจากทางภาครัฐอาจไม่กระตุ้นการฟื้นตัวในระยะยาว นโยบายการคลังที่ตั้งเป้าลดหนี้สาธารณะเหลือ 63% ของจีดีพีในปีนี้ ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์ระบุว่าหากรวมหนี้ของกองทุนเพื่อการพัฒนาและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน 886,000 ล้านบาท หนี้สาธารณะก็อาจเพิ่มขึ้นทะลุ 70% ของจีดีพี

สำหรับเศรษฐกิจโดยรวม คี เอเชียน วอลล์สตรีตฯ ระบุว่า ยังไม่มีความมั่นคง เพราะกลไกหลักที่เป็นตัวผลักดันให้เศรษฐกิจไทยเติบโตอย่างการลงทุนภาคเอกชนและการส่งออก

สินค้าอุตสาหกรรมยังคงหดตัว มูลค่าการส่งออกของไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง 10 เดือน ส่งผลให้ดุลบัญชีเดินสะพัดเป็นครั้งแรกตั้งแต่ปี 1997 และคาดว่าจะยังคงชะลอตัวต่อไป เนื่องจากการฟื้นตัวของเศรษฐกิจสหรัฐยังคงชะลอตัว และค่าเงินดอลลาร์สหรัฐอ่อน นอกจากนี้ผลสำรวจล่าสุดของเอสจี ซีเคียวริตี้ พบว่าบริษัทไทย 50 อันดับ ลงทุนเพียง 60% ของสินทรัพย์ ซึ่งให้เห็นว่าการลงทุนในภาคเอกชนยังไม่กระเตื้องขึ้น “การฟื้นตัวของการลงทุนจึงจะเป็นสัญญาณของการฟื้นตัวที่แท้จริง การฟื้นตัวระยะสั้นจากการบริโภคไม่ว่าจะเป็นจากภาคเอกชนหรือภาครัฐจะไม่สามารถช่วยเศรษฐกิจในระยะยาวได้” การใช้จ่ายของภาครัฐในปี 2546 จะลดลงจากปีนี้ เนื่องจากมีหนี้เพิ่มขึ้น และต้องจ่ายดอกเบี้ย ขณะเดียวกันธนาคารกลางสหรัฐปรับเพิ่มอัตราดอกเบี้ยในช่วงครึ่งหลังของปีก็จะเป็นเรื่องยากที่ไทยจะยังคงอัตราดอกเบี้ยในระดับค่าต่อไป การปรับโครงสร้างหนี้ของไทยยังไม่เกิดความสำเร็จ เนื่องจากไทยยังตามหลังประเทศอื่น ๆ ในเอเชียอยู่มากในเรื่องของการปรับโครงสร้างหนี้

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง กล่าวในการสัมมนาเรื่อง “ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย 5 ปี หลังวิกฤติเศรษฐกิจ” ในหัวข้อ “แนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจหลังวิกฤติ” ว่าผลต่อการแก้ปัญหาของรัฐบาลในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา ทำให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับที่น่าพอใจ โดยคาดว่าปีนี้เศรษฐกิจจะขยายตัว 4% อย่างแน่นอน และน่าจะขยายตัวได้ 4-5% ในระยะต่อไป “ผลที่เกิดขึ้นขณะนี้คือเศรษฐกิจฟื้นตัว แม้จะไม่แข็งแรงแต่การบริโภค การส่งออกเริ่มกลับเข้าสู่ภาวะปกติ ส่วนทางภาคอสังหาริมทรัพย์ขณะนี้รัฐบาลเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีมาตรการกระตุ้นเพิ่มเติม เพราะประชาชนเริ่มมีความเชื่อมั่นและภาคเอกชนสามารถรับช่วงในการพัฒนาต่อไปได้”

สำหรับสิ่งที่รัฐบาลต้องทำต่อไปคือ การสนับสนุนด้านส่งออกควบคู่กับการดึงเงินลงทุนจากต่างประเทศ รวมถึงด้านการท่องเที่ยวที่ต้องดูแลไม่ให้เกิดแรงกระตุ้นอยู่ในระดับต่ำกว่าครึ่งปีแรกเพื่อให้เกิดรายได้และการจ้างงานเพิ่มขึ้น ส่วนทางด้านส่งออกรัฐบาลจะไม่ปล่อยให้ปัญหาสะสมมากขึ้น โดยได้วางเป้าหมายชัดเจนว่า จะมุ่งพัฒนาสินค้าประเภทใดและจะส่งออกไปยังตลาดใดบ้าง โดยขณะนี้ก็มีการทำแผนงานที่ชัดเจนแล้ว ขณะที่การใช้จ่ายของภาครัฐผ่านทางงบประมาณรายจ่ายจะปรับลดลง เพราะต้องการให้ภาคเอกชนเข้ามาเป็นตัวนำในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลจะเป็นผู้สนับสนุน

การจัดงบประมาณของรัฐบาลคราวนี้ จัดในเชิงยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์หลักคือ ต้องการฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจให้มีการฟื้นตัวอย่างต่อเนื่อง รวดเร็ว และสร้างเสถียรภาพในระยะยาว ยุทธศาสตร์ดังกล่าววางไว้หลายด้านด้วยกัน เช่น จะมุ่งสร้างให้ด้านการเจริญเติบโตเป็นไปอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้รัฐบาลก็ดูเหมือนจะยอมรับว่า ปัญหาเร่งด่วนของสังคมต้องได้รับการแก้ไขให้ทันการณ์ ส่วนปัญหาความยากจนซึ่งเป็นปัญหาในเชิงโครงสร้างนั้นพัทพัน โดยตรงกับการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ ซึ่งยังอยู่ในภาคการเกษตร การปรับโครงสร้างทั้งระบบให้เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืน เป็นเรื่องที่ต้องทำกันในระยะยาว วิธีการทางงบประมาณที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ของการฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจนั้น รัฐบาลจัดงบประมาณรายจ่ายไว้เป็นจำนวน 153,332.8 ล้านบาท ด้านการฟื้นฟู ได้มีการวางหลักไว้ว่าจะเพิ่มรายได้จากภาคการส่งออก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งหมายความว่า ต้องสนับสนุนให้มีการตลาดใหม่ ๆ ด้วย การใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นส่วนเสริม ขณะเดียวกัน ศักยภาพในการหารายได้ ดูเหมือนว่าจะใช้ยุทธศาสตร์เดิม ๆ คือ หารอัตรารต่างประเทศโดยเน้นการเพิ่มรายได้ จากการท่องเที่ยว วิธีการคือจะส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของธุรกิจภาคบริการให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น แต่เท่าที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าในส่วนการท่องเที่ยวปรากฏว่าเราเน้นตลาดภายใน และจัดรูปแบบงานส่งเสริมแบบฉาบฉวยเท่านั้น การบุกตลาดท่องเที่ยวที่เน้นไปยังตลาดท่องเที่ยวภายนอกประเทศที่เป็นรูปธรรม รัฐบาลจัดสรรงบประมาณรายจ่ายในส่วนการปรับโครงสร้างนี้เป็นเงินแค่ 55,925 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 5.6 จากวงเงินงบประมาณทั้งหมด การเพิ่มขีดความสามารถนั้นให้เป็นนามธรรมไว้ว่า จะเน้นลงไปในการแข่งขันสินค้าเกษตร , อุตสาหกรรม และการบริการ โดยเน้นสนับสนุนส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา ทั้งการถ่ายทอดเทคโนโลยี , การสร้างมูลค่าเพิ่ม การปรับปรุงคุณภาพสินค้า, การออกแบบบรรจุภัณฑ์ และการตลาด แต่ปรากฏว่ายังไม่เคยเห็นผลงานที่เกิดจากยุทธศาสตร์นี้ว่าเป็นผลงานที่เป็นจริง การปรับปรุงโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม จะสนับสนุนให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รัฐบาลเตรียมปรับโครงสร้างส่วนราชการใหม่ และมีการเตรียมการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสนเทศ อีกเรื่องหนึ่งซึ่งสำคัญมากก็คือ การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานราชการแผ่นดิน หมายถึงการปฏิรูปครั้งใหญ่ ขณะที่โครงสร้างปัญหาของภาคประชาชน รัฐบาลกลับไม่ได้เตรียมการ นอกจากเน้นทุ่มงบประมาณลงไป 443,680 ล้านบาท เป็นงบประมาณเสริมและแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

แบงก์ชาติชี้แจงเอ็นพีแอลย้อนกลับเพิ่มขึ้น เหตุเศรษฐกิจโดยรวมไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ส่งผลกิจการขาดสภาพคล่อง หาผู้ร่วมทุนใหม่ไม่ได้ จนไม่สามารถชำระหนี้กับแบงก์

ตามที่ตกลงไว้ได้ ย้ำวิธีชื้ออายุหนี้ไม่ใช่ต้นตอเอ็นพีแอลย้อนกลับสูงขึ้น แม้ว่าหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้หรือเอ็นพีแอลในปัจจุบันจะอยู่ในระดับต่ำ แต่สิ่งที่กำลังสร้างปัญหาออกจากเอ็นพีแอลรายใหม่ที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 8 พันล้านบาทต่อเดือนแล้ว เอ็นพีแอลที่ปรับปรุงโครงสร้างหนี้สำเร็จแล้วแต่กลับมาเป็นเอ็นพีแอลใหม่อีกครั้งหรือที่เรียกว่า เอ็นพีแอลย้อนหลัง กลับเพิ่มขึ้น โดยข้อมูลล่าสุดในเดือน พ.ค.2545 เอ็นพีแอลย้อนกลับมีจำนวนถึง 26,543 ล้านบาท นายทำนอง คาศรี ผู้อำนวยการ สายปรับปรุงโครงสร้างหนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) กล่าวว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้มีเอ็นพีแอลย้อนกลับคือ ภาวะเศรษฐกิจที่ไม่เป็นไปตามที่ประมาณการไว้ ทั้งนี้ในช่วง 1-2 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเริ่มเจรจาตกลงทำแผนปรับปรุงโครงสร้างหนี้ได้มีการประมาณการเศรษฐกิจว่าจะเติบโต แต่เมื่อเศรษฐกิจไม่เติบโตเท่าที่คาดไว้ จึงทำให้การคาดการณ์กระแสเงินสดไม่เป็นไปตามที่วางไว้ ส่งผลให้ลูกหนี้มีเงินสดไม่เหลือพอที่จะชำระหนี้ตามที่ตกลงได้

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบทบางคนเรียกว่าความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท

สัมพันธ์ เศรษฐกิจ สรุปไว้ในหนังสือพิมพ์เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “ชีวิตชุมชน” ว่าด้วยเหตุที่นโยบายหลักของรัฐบาลยังไม่สามารถแก้ไขภาพรวมของประเทศได้ ในบางครั้งการแจกแถมเหล็กในโครงการต่าง ๆ ยังคงดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะแจกกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท แจกการพักชำระหนี้เงินกู้และดอกเบี้ยให้กับเกษตรกร การแจกสระน้ำ แจกปุ๋ย เมล็ดพันธุ์พืชและสัตว์ ฯลฯ โดยขาดการจัดกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชน การนำเงินและสิ่งของไปให้ชุมชนอย่างไม่หยุดยั้ง ได้สร้างความอ่อนแอและการพึ่งพาอันขัดแย้งกับเป้าหมายการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง บทเรียนของกองทุนชุมชนน่าจะเป็นเรื่องที่กองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท กองทุนฟื้นฟูเกษตร สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนและกองทุนอื่น ๆ ที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน น่าจะศึกษาและประยุกต์การใช้ประโยชน์ต่อชุมชน

การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการ การสร้างกลไกการบริหารจัดการ ในลักษณะพหุภาคี หรือประชาคมที่โปร่งใสตรวจสอบได้ สรุปบทเรียนติดตามประเมินผล และเปิดเวทีสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นเรื่องท้าย ๆ ที่จะนำสู่ชุมชนถ้าโยนเงินลงไปก่อน กองทุนนั้น ๆ ก็ไม่มีความหมายอะไร ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง กลับจะทำให้ชุมชนอ่อนแอ และพึ่งพาทรัพยากรจากภายนอก อันเป็นการกีดขวางทางการพัฒนา

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และสุรนุช ชงศิตา กล่าวไว้ในหนังสือ โสภนาฏกรรม สยามการพัฒนา และการแตกสลายของสังคมไทยสมัยใหม่ว่า การที่ประเทศไทยต้องเผชิญหน้ากับภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจครั้งสำคัญ ไม่เพียงแต่สะท้อนให้เห็นถึง ความบกพร่องของกระบวนการพัฒนาประเทศ ระบบและโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคมในอดีตที่ผ่านมาเท่านั้น หากยังส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชน คนทุกระดับชั้นของสังคมต้องร่วมชะตากรรมเดียวกันในความทุกข์ยาก โดยความผิดพลาดในอดีต ซึ่งเป็นสาเหตุและส่งผลในปัจจุบัน ต้นเหตุสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยประสบกับวิกฤตการณ์ด้านการเงินมีหกประการ คือ ประการแรก พึ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศมหาศาล ประการที่สอง โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่พึ่งการส่งออกเป็นหลัก ประการที่สามความไม่เท่าเทียมในการจัดสรรรายได้ ประการที่สี่ การพัฒนาโดยทำลายเกษตรกรรมทรัพยากรภาคเกษตรถูกดึงมาใช้เพื่ออุตสาหกรรม ประการที่ห้าให้ความสำคัญต่ออิทธิพลของตลาดและเอกชนมากเกินไป ประการที่หก การพัฒนาที่ทำลายสิ่งแวดล้อมและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ

การพัฒนาที่อาศัยการพึ่งพาต่างประเทศทั้งเงินทุนและทรัพยากรอื่น ๆ มีหนี้จำนวนมหาศาล อีกทั้งค่านิยม วัฒนธรรมไทยเสื่อมลง คนรุ่นใหม่หนุ่มสาวมีค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมตะวันตก การบริโภคนิยมเห็นได้จาก นิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยชั้นนำของเมืองไทย นอกจากชุดนิสิตขาวดำที่ตัดเย็บอย่างทันสมัย หมวย้อมสีเฮนนา ใส่รองเท้าส้นสูง ถือกระเป๋าที่มียี่ห้อ กุชชี (ของแท้) ฯลฯ คนที่เป็นแบบอย่างการใช้ชีวิตแบบบริโภคนิยมของพวกเขา ก็คือพ่อแม่ของพวกเขาเอง คนรุ่นนี้ได้รับความร่ำรวยของพ่อแม่มา บวกกับความต้องการที่จะโอ้อวดความมั่งคั่งดังกล่าว ซึ่งเป็นวิธีที่จะเสริมสร้างสถานะของตนให้ดูสูงขึ้น อันเป็นลักษณะวัฒนธรรมไทยที่มีมาช้านาน บรรดาลูก ๆ ของคนรุ่นนี้กลายเป็นลูกค้านับหนึ่งของเมอร์ซิเดสเบนซ์ บางคนยอมจ่ายเงินเป็นจำนวนหลายพันบาทสำหรับอาหารตะวันตกที่ปรุงแต่งอย่างประณีตวิจิตร และไวน์ชั้นดีจากฝรั่งเศส รวมทั้งความเป็นนักท่องเที่ยวยุคใหม่ของคนไทยที่ชื่นชอบการซื้อของอย่างเป็นชีวิตจิตใจ ไม่ว่าจะราคาจะสูงแค่ไหนก็ไม่รู้สึกสะเทือน เรื่องราวต่าง ๆ ของพวกคนมีเงิน และชนชั้นกลางของสังคมไทยในเรื่องการใช้ช่วยอย่างเสรีนั้นดูจะกลายเป็นเรื่องเล่าขานต่อ ๆ กัน แต่ก็ไม่ใช่เพียงแต่ชนชั้นสูงและชนชั้นสูงและชนชั้นกลางเท่านั้นที่เป็นพวกบริโภคนิยม ขณะที่ในชนบทท้าวนาชายที่ดินให้นักพัฒนาที่ดิน เมื่อได้เงินมาก็จะนำเงินมาซื้อรถกระบะยี่ห้อ โตโยต้าทันที ทำให้ตลาดรถกระบะในประเทศไทยกลายเป็นตลาดที่ใหญ่เป็นอันดับสองรองจากอเมริกา นิสัยเอนเอียงไปทางบริโภคนิยมทวีความรุนแรงมากขึ้นในวัฒนธรรมไทยไม่สามารถแยกออกจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจไทยในปลายทศวรรษ 1980 (พ.ศ.2523-2532) และช่วงต้นของทศวรรษ 1990 (พ.ศ.2533-2542) ได้

นักเศรษฐศาสตร์ต่างชาติพยายามวิพากษ์วิจารณ์เรื่องการจับจ่ายใช้สอยอย่างเสรีของชนชั้นสูงและชนชั้นกลางในประเทศไทยว่าเป็นต้นเหตุสำคัญของการล่มสลายทางเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ แต่จริง ๆ แล้วต้นเหตุดังกล่าวมีความซับซ้อนมากกว่านั้น

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านน้ำพุ

บ้านน้ำพุหมู่ที่ 1 ต.พญาเย็น อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา ตั้งขึ้นประมาณ 45 ปี มาแล้ว โดยก่อตั้งหมู่บ้านใน พ.ศ. 2500 สมัย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ราษฎรอพยพมาจากหลายพื้นที่ เพราะต้องการที่ดินในการประกอบอาชีพ ซึ่งลักษณะทางกายภาพบริเวณบ้านน้ำพุ เป็นแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ บริเวณแห่งนี้แต่เดิมหน้าดิน มีน้ำใต้ดินผุดขึ้นมาอยู่เหนือดินในปริมาณมาก ลักษณะคล้ายน้ำพุ สามารถนำไปใช้ในการอุปโภคบริโภคได้ จึงตั้งชื่อให้เป็นจุดเด่นแก่หมู่บ้านว่า “บ้านน้ำพุ” สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านน้ำพุ ก่อนที่จะตั้งหมู่บ้าน เป็นส่วนหนึ่งของป่าดงดิบ “ดงพญาไฟ” ซึ่งมีสภาพป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ด้วยแหล่งปัจจัย 4 ช่วยเอื้ออำนวยต่อความอยู่รอดของราษฎร ต่อมาป่าไม้ได้ถูกตัดเป็นจำนวนมาก เนื่องจากราษฎรต้องการพื้นที่ ในการดำรงชีวิตเพิ่มขึ้น คนกลุ่มแรกที่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน คือ กลุ่มที่อพยพมาจาก อ.แก่งคอย จ.สระบุรี (ไม่ทราบชื่อบุคคล เพราะไม่มีการบันทึกข้อมูลไว้ตั้งแต่ต้น) หลังจากนั้นเริ่มมีกลุ่มคนจากหลายพื้นที่ จากภาคกลาง , อีสาน เช่น กลุ่มคนจาก จ.อุทัย กลุ่มคนจากอำเภออื่น ๆ ได้เข้ามาตั้งรกรากทำมาหากินในพื้นที่ ดังกล่าว เหตุที่แต่ละกลุ่มอพยพมาจากบ้านเดิมเพราะความต้องการที่ดินในการประกอบอาชีพเนื่องจากบ้านน้ำพุ มีสภาพทางภูมิศาสตร์ ที่เหมาะสมและอุดมสมบูรณ์ด้วยแหล่งอาหารพืช สัตว์ เป็นป่าต้นน้ำลำธารที่สำคัญ มีแหล่งน้ำธรรมชาติ คือ ลำคลองมวกเหล็ก มีต้นกำเนิดจากบริเวณเทือกเขาใหญ่ ไหลผ่านอำเภอปากช่องทางด้านทิศใต้ไปทางทิศตะวันตก โดยไหลผ่าน ตำบลพญาเย็นสู่อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี แล้วไหลลงสู่แม่น้ำป่าสัก การตั้งบ้านเรือนใหม่ ๆ นั้นตั้งเป็นกลุ่มกระจุกตัวกัน ใกล้กับลำคลองมวกเหล็ก ซึ่งไหลผ่านละแวกด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้านนับว่าเป็นลำคลองที่แบ่งเขต จ.นครราชสีมา กับจังหวัดสระบุรี ต่อมาเมื่อจำนวนราษฎรเพิ่มขึ้น ได้มีการขยายหมู่บ้านออก ส่วนหนึ่งได้ย้ายไปตั้งหมู่บ้านใหม่ (ซึ่ง คือ บ้านหัวโกรกและเป็นที่ตั้งของอบต. พญาเย็นในปัจจุบัน) อาชีพครั้งแรกของประชาชน คือ อาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ข้าวโพด ทำสวนน้อยหน่า ซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

สภาพปัจจุบันของหมู่บ้านน้ำพุ มีพื้นที่ถือครอง 3,750 ไร่ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดินทำกิน เป็นที่อยู่อาศัย เป็นที่ดินโหนด และที่ดินภท. (ภาษีบำรุงท้องที่) ส่วนแหล่งน้ำที่สำคัญ

ของหมู่บ้าน คือ ลำคลองมวกเหล็ก มีน้ำไหลตลอดปี กล่าวคือ ช่วงฤดูฝนน้ำมาก ฤดูแล้งน้ำน้อย สภาพบ้านเรือนของราษฎรมีตั้งแต่แบบสมัยเก่าจนถึงสมัยใหม่ ส่วนใหญ่เป็นแบบผสมผสาน ระหว่างบ้านสมัยใหม่กับสมัยเก่ารวมกัน กล่าวคือ บ้านได้รับการต่อเติมขยายให้ดังใหญ่ขึ้น เป็นบ้านปูนครึ่งไม้ หรือบ้านสร้างใหม่ ตกแต่งแบบสมัยนิยม คือ ศิลปะชาติตะวันตก การขยายตัวของราษฎรเพิ่มขึ้น จากที่เคยอยู่กระจุกกันบริเวณลำคลองมวกเหล็ก ส่วนหนึ่งได้ย้ายไปตั้งถิ่นฐานทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน เรียกกลุ่มบ้านบริเวณทางด้านทิศตะวันออกว่า “คุ้มคงกุลี” โดยมีถนนสายหลักบริเวณหมู่บ้านเป็นตัวเชื่อม อาชีพใหม่ที่เพิ่มขึ้น คือ ทำสวนมะม่วง สวนองุ่น และเลี้ยงโคนม เมื่อปี พ.ศ. 2530 2533 2542 ตามลำดับ

การเปลี่ยนแปลงระบบสาธารณูปโภค

การสาธารณูปโภคในบ้านน้ำพุ เป็นบ้านที่ได้รับการบริการจากรัฐบาลหลายอย่างด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็น ถนน ไฟฟ้า ระบบประปาหมู่บ้าน โทรศัพท์ หอกระจายข่าว ซึ่งถือว่าเป็นหมู่บ้านที่พร้อมและมีความสะดวกสบายพอสมควรดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ถนน : เมื่อเริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน มีสภาพเป็นถนนแบบลูกรักเมื่อ พ.ศ. 2535 เป็นระยะทางยาวประมาณ 2 กิโลเมตร

: เป็นถนนลาดยาง เมื่อ พ.ศ. 2537-2538 เป็นระยะทางยาว ประมาณ 2 กิโลเมตร

: ถนนในหมู่บ้านทั้งหมดลาดยางระยะทางยาว 8 กิโลเมตร โดยเป็นถนนคอนกรีต และถนนลูกรังยาว ประมาณ 2-3 กิโลเมตร โดยได้รับงบประมาณจากโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบลพญาเย็น

2) ไฟฟ้า : เข้าหมู่บ้านเมื่อ พ.ศ. 2530 โดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ซึ่งเป็นลักษณะของไฟฟ้าพัฒนาชนบท ปัจจุบันในหมู่บ้านมีไฟฟ้า ครบทุกหลังคาเรือน

3) ระบบประปาหมู่บ้าน : ประปาหมู่บ้านสร้างเมื่อ พ.ศ. 2332 ใช้ได้ทั้งหมู่บ้าน ซึ่งครั้งแรกบริหารโดยสภาพตำบล (รัฐบาล) ต่อมาในปี 2538 ถึงปัจจุบันมีระบบประปาหมู่บ้าน ซึ่งเป็นองค์กรของกลุ่มผู้ใช้น้ำประปาบ้านน้ำพุ กิจกรรมหลักของกลุ่ม คือ บริการน้ำประปาในหมู่บ้าน เพื่อบริการชาวบ้านให้ทั่วถึง เป็นการเจาะน้ำประปาบาดาลใช้เอง แล้วมาบริหารภายในหมู่บ้านเอง คิดค่าบริการหน่วยละ 4 บาท นำเงินที่ได้ มาเก็บไว้ เพื่อบำรุงรักษาเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ท่อประปา , ระบบปั้มน้ำ เป็นต้น

4) โทรศัพท์ : ในปัจจุบันโทรศัพท์สาธารณะ มีให้ใช้บริการครบทุกหมู่บ้านของตำบลพญาเย็น โดยองค์การโทรศัพท์ได้ติดตั้งโทรศัพท์ตรงบริเวณสถานที่สำคัญ เช่น บริเวณวัดน้ำพุ

ประชากร

ปัจจุบันมีประชากรในหมู่บ้าน 185 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 548 คน ชาย 288 คน หญิง 260 คน ดังตารางที่ 2

ประชากรวัย	จำนวน (คน)
1 วัน – 3 ปีเต็ม	-
3 ปี 1 วัน – 6 ปีเต็ม	16
6 ปี 1 วัน – 12 ปีเต็ม	43
12 ปี 1 วัน – 14 ปีเต็ม	25
15 ปี 1 วัน – 18 ปีเต็ม	25
18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	329
50 ปี 1 วัน – 60 ปีเต็ม	60
60 ปี 1 วันขึ้นไป	50
รวมประชากรทั้งหมด	548

ตารางที่ 2 แสดงลักษณะของประชากรกับจำนวนประชากรของหมู่บ้านน้ำพุ

ไม่พบประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีฐานะยากจนไม่มีผู้อุปการะในหมู่บ้าน แต่มีคนพิการจำนวน 2 คน คนพิการได้เรียน 1 คน ไม่ได้เรียน 1 คน

การประกอบอาชีพ

1) รับราชการ	4	ครอบครัว
2) ค้าขาย	6	ครอบครัว
3) รับจ้าง	73	ครอบครัว

4) ทำสวนทำไร่	95	ครอบครัว
5) อาชีพอื่น ๆ เลี้ยงโคนม	7	ครอบครัว

การศึกษาและโรงเรียน

โรงเรียนในหมู่บ้าน ไม่มี เด็กต้องไปเรียนที่อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี เพราะจำนวนเด็กน้อยประกอบกับเป็นหมู่บ้านที่ใกล้อำเภอมวกเหล็กมากที่สุด คือ ระยะทางประมาณไม่เกิน 1 กิโลเมตรทำให้เกิดความสะดวกสบายยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงสรุปข้อมูลการศึกษาได้ดังนี้

สมาชิกในหมู่บ้าน ไปศึกษานอกหมู่บ้าน รวม 153 คน คือ

ระดับประถมศึกษา	85	คน
ระดับมัธยมศึกษา	60	คน
สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา	8	คน
ปัจจุบันในหมู่บ้านมีร้านค้า	6	ร้าน
มีสัตว์เลี้ยง คือ โคนม	70 ตัว	ไก่ 300 ตัว
ปัจจุบันมีแหล่งน้ำ (ทั้งของสาธารณะและส่วนบุคคล)		
บ่อน้ำบาดาล	3 บ่อ	ใช้ได้ตลอดปี
คลองมวกเหล็ก	1 แห่ง	ใช้ได้ตลอดปี

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน

- 1) มีพื้นที่ทำการเกษตร (ทำไร่ข้าวโพด) จำนวน 600 ไร่
 เป็นที่สวน (สวนมะม่วง , สวนน้อยหน่า) จำนวน 300 ไร่
 อื่น ๆ คือ สวนองุ่น จำนวน 10 ไร่
- 2) ทั้งหมู่บ้านซื้อปุ๋ยเคมีปีละ 450 กระสอบ
 โดยกำหนดปริมาณใช้ คือ ทำสวนมะม่วง 2 ไร่ ต่อ 50 กิโลกรัม = 1 กระสอบ (1 ฤดูกาล)
 ทำสวนน้อยหน่า 2 ไร่ ต่อ 50 กิโลกรัม = 1 กระสอบ
 การใช้ปุ๋ยนั้นบางรายอาจใช้ปุ๋ยชีวภาพ 50 : 50 ต่อปุ๋ยเคมี
- 3) มีผลผลิตอื่น ๆ เช่น ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ดังนี้
  - 3.1 ทำสวนมะม่วงพันธุ์เขียวเสวย,แก้ว จำนวน 3 ครอบครัว
 ได้ผลผลิตทั้งหมู่บ้านประมาณ 500,000 บาทต่อปี (ฤดูกาล)
  - 3.2 ทำสวนน้อยหน่า จำนวน 40 ครอบครัว
 ได้ผลผลิตทั้งหมู่บ้านประมาณ 52,000 บาทต่อปี (ฤดูกาล)

3.3	ทำสวนองุ่น	จำนวน	3	ครอบครัว
	ได้ผลผลิตทั้งหมดหมู่บ้านประมาณ	20,000		บาทต่อปี
3.4	ทำไร่ข้าวโพด	จำนวน	70	ครอบครัว
	ได้ผลผลิตทั้งหมดหมู่บ้าน	52,000		บาทต่อปี
3.5	เลี้ยงโคนม	จำนวน	7	ครอบครัว
	ได้ผลผลิตทั้งหมดหมู่บ้าน	200,000		บาทต่อปี
3.6	รับจ้าง	จำนวน	2	ครอบครัว
	ได้ผลผลิตทั้งหมดหมู่บ้านปีละประมาณ	45,000		บาทต่อปี
3.7)	ค้าขาย	จำนวน	19	ครอบครัว
	ได้ผลผลิตทั้งหมดหมู่บ้าน ประมาณ	200,000		บาทต่อปี
4)	รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านต่อปีในแต่ละครอบครัวโดยสรุปรวมทั้ง			

หมวดประมาณ

1,000 - 5,000	บาท	มี	-	ครอบครัว
5,001 - 10,000	บาท	มี	20	ครอบครัว
10,001 - 20,000	บาท	มี	30	ครอบครัว
20,001 - 30,000	บาท	มี	40	ครอบครัว
30,001 - 50,000	บาท	มี	30	ครอบครัว
50,001 - 100,000	บาท	มี	20	ครอบครัว

1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

- 1) มีวัด 1 แห่ง ชื่อ วันน้ำพุ มีพระ 11 รูป เด็กวัด 5 คน
- 2) ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาไทย ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาโคราช และภาษา

กลาง

- 3) มีแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านหรือใกล้หมู่บ้านไม่เกิน 3 กิโลเมตร ดังนี้
  - 3.1) สวนอุทยานแห่งชาติน้ำตกมวกเหล็ก (สวนรุกขชาติมวกเหล็ก)
  - 3.2) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นไร่องุ่น ปลอดสารพิษของคุณสุนิสา

ศาสตราจารย์ จำนวน 10 ไร่ ข้อมูลที่ เว็บไซต์ อบต.พญาเย็น

ภูมิปัญญาชาวบ้าน (ผู้รู้/ชำนาญการ/ผู้นำ/บุคคลตัวอย่าง)

ด้านเกษตรกรรม (เช่น การทำไร่สวนผสม การปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

กับเกษตร)

1) ชื่อ นายไพศาล จิตระยงค์ อายุ 55 ปี เชี่ยวชาญด้านพืชสวน มะม่วง
น้อยหน้า การนำปุ๋ยชีวภาพมาใช้เพื่อเพิ่มผลผลิต มีประสบการณ์ 6 ปี อยู่บ้านเลขที่ 9 หมู่ที่ 1 ตำบล
พญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา 30000 โทรศัพท์ 044-361391 , 01-3724864

2) ชื่อ นางสาวสุนิสา ศาสตรศิริ อายุ 45 ปี เชี่ยวชาญด้านพืชสวน คือ การทำ
สวนองุ่น และการปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเกษตรกร มีประสบการณ์ 3 ปี อยู่บ้านเลขที่ 15/1
หมู่ที่ 1 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

3) ชื่อ นายสุวรรณ หอมละอ ออายุ 60 ปี เชี่ยวชาญด้านการเลี้ยงโคนม
ประสบการณ์ 10 ปี อยู่บ้านเลขที่ 24/19 หมู่ที่ 1 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ในรอบหนึ่งปีในหมู่บ้าน/ชุมชนมีการทำบุญหรืองานประเพณี

เดือนมกราคม	ทำบุญขึ้นปีใหม่
เดือนเมษายน	ทำบุญประเพณีสงกรานต์ รดน้ำขอพรผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ
เดือนพฤษภาคม	ทำบุญในวันวิสาขบูชา และทำบุญกลางบ้านใน วันพืชมงคล ของทุกปี เพื่อความเป็นสิริมงคล ของชาวบ้าน ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกร
เดือนกรกฎาคม	ทำบุญประเพณี วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา เข้าวัดรักษาศีล
เดือนสิงหาคม	ทำบุญตักบาตรเนื่องในวันเฉลิมพระชนม์ พรรษา 12 สิงหาคม
เดือนกันยายน	ทำบุญสารีไทย
เดือนตุลาคม	ออกพรรษา ทำบุญตักบาตรเทโว
เดือนธันวาคม	บุญตักบาตร เนื่องในวันเฉลิมพระชนม์พรรษา 5 ธันวาคมหาราช

ผู้ที่ราษฎรในหมู่บ้าน/ชุมชนให้ความนับถือในหมู่บ้าน คือ คุณไพศาล จิตระ
ยงค์ ผู้ใหญ่บ้านนำพุ และเจ้าอาวาสวัดน้ำพุ พระครูโสภิตชลธาร

ถ้าราษฎรในหมู่บ้าน/ชุมชนมีความจำเป็นเรื่องเงินจะไปขอความช่วยเหลือจาก
เครือข่าย

ข้อมูลด้านอื่น ๆ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

ผู้ใหญ่บ้านชื่อ	นายไพศาล	จิตรระยงค์	การศึกษา	ป.4
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	นายเชียม	คลองสุวรรณ	"	ป.4
มีคณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชนด้านต่าง ๆ ดังนี้				
1. นายไพศาล	จิตรระยงค์	ประธาน	การศึกษา	ป.4
2. นายบุญเสริม	อันจันทร์	รองประธาน	"	ป.6
3. นายสามารถ	น้อยศิลา	เลขานุการ	"	ป.4
4. นางนารีรัตน์	ลีพุด	รองเลขานุการ	"	ม.6
5. นายฉรงฤทธิ์	สำราญจิตร	เหรัญญิก	"	ปริญญาตรี
6. นางบุษบา	แหยมสาสุข	รองเหรัญญิก	"	ม.3
7. นายสมนึก	สิงห์อ่อน	นิติกรรมสัญญา	"	ป.6
8. นางคุณิษฐ์	วรรณา	นิติกรรมสัญญา	"	ม.3
9. นางนืออน	เนาวัชย์	นิติกรรมสัญญา	"	ป.4
10. นายสมชาย	เริงพจน์	นิติกรรมสัญญา	"	ป.4

สมาชิกอบต.ในหมู่บ้าน/ชุมชน คือ

1) นายสมนึก	แก้วมณี	การศึกษา	ป.6
2) นายถนอม	มัยขุนทด	"	ป.6

ในหมู่บ้าน/ชุมชนมีการรวมกลุ่ม ดังนี้

- 1) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านน้ำพุ ตั้งขึ้น พ.ศ.2544 สมาชิกกลุ่ม 40 คน ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 104,000 บาท
- 2) กลุ่มออมทรัพย์สังจะ ตั้งขึ้น พ.ศ.2544 สมาชิกกลุ่ม 90 คน ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 15,285 บาท
- 3) กลุ่มผู้ใช้น้ำประปาบาดาล ตั้งขึ้น พ.ศ.2538 สมาชิกกลุ่ม 150 คน ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 40,827 บาท

ในหมู่บ้าน ไม่มีผู้ติดยาเสพติด

ไม่มีผู้ติดเอดส์

รถยนต์	24	คัน
มอเตอร์ไซด์	40	คัน
มีไฟฟ้าใช้	185	ครัวเรือน
มีประปา	185	ครัวเรือน

ตู้เย็น	140	เครื่อง
พัดลม	200	เครื่อง
หม้อหุงข้าวไฟฟ้า	150	เครื่อง
ทีวีสี	150	เครื่อง
โทรศัพท์	30	เครื่อง
หอกกระจายข้าว	1	แห่ง
ภาชนะเก็บน้ำฝน	200	ครัวเรือน
มีส่วนที่ถูกหลักสุขาภิบาลจำนวน	185	ครัวเรือน

ปัจจุบันไม่มีป่าไม้ แต่พื้นที่อยู่ติดป่าสงวนแห่งชาติกลางดง

ราษฎรในหมู่บ้านเป็นหนี้สินสถาบันการเงินของรัฐ เช่น ธ.ก.ส. /กองทุนหมู่บ้าน/ชุมชน (กข.คจ.) จำนวน 21 ครอบครัว เป็นเงินทั้งสิ้นประมาณ 2,440,000 บาท ติดหนี้รายทุนจำนวน 8 ครอบครัวเป็นเงินรวมทั้งสิ้นประมาณ 441,329 บาท ดอกเบี้ยของรายทุนคิดร้อยละ 3 บาทต่อเดือนและ 10,15 ต่อเดือนดอกเบี้ยของสถาบันการเงินประมาณ 1.7, 5-12 บาทต่อปี

ผู้สื่อข่าวสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน คือ นายน้อย ดวงจันทร์

ผู้สื่อข่าวประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน คือ นายบุญปลูก จิมตระกูล

ในหมู่บ้านรอบ 5 ปี ที่ผ่านมา มีโครงการของรัฐ หรืออบค.เข้ามาพัฒนาช่วยเหลือชาวบ้าน คือ

1) โครงการเจาะน้ำบาดาล โดยองค์การบริหารส่วนตำบลพญาเย็น พ.ศ. 2540 ผลการดำเนินงานดี เพราะชาวบ้านมีน้ำใช้ตลอดปี

2) ก่อสร้างถนนลาดยาง น้ำพุ-หัวโกรก โดยอบ.ส.ต

ผลการดำเนินงานเรียบร้อยดี สะดวกกับการเดินทางของราษฎร

ความต้องการของราษฎรในหมู่บ้าน มีดังนี้

- 1) ต้องการเงินในการประกอบอาชีพเกษตร และเลี้ยงสัตว์
- 2) ต้องการร้านค้าชุมชน

ในหมู่บ้านแต่ละปีสามารถเก็บภาษีต่าง ๆ เช่น ภาษีที่ดิน ภาษีร้านค้า ได้ปีละ

10,000 บาท

โรคระบาดในพืชและสัตว์เลี้ยงหรือคนในหมู่บ้าน/ชุมชนที่พบมากในรอบ 5 ปี มากนี้คือ โรคพืชมีโรค เพลี้ยแป้งของน้อยหน่า , เพลี้ยไฟ , เพลี้ยจักจั่นของมะม่วง โรคราขององุ่น ไม่มีโรคระบาดในคน และสัตว์

ระบบนิเวศวิทยาของชุมชน

ทำเลที่ตั้ง

บ้านน้ำพุ หมู่ที่ 1 เป็นหมู่บ้านหนึ่งในสิบสามหมู่บ้าน ของตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ทั้งหมด 3,750 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่การเกษตรทั้งหมด 3,175 ไร่ พื้นที่อื่น ๆ 575 ไร่ อยู่ห่างจากอำเภอปากช่องไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ตามถนนมิตรภาพ ประมาณ 30 กิโลเมตร มีลักษณะที่ตั้ง เช่นเดียวกับหมู่บ้านอีสานโดยทั่วไป กล่าวคือ จะตั้งบนที่เป็นเนินสูง ใกล้กับแหล่งน้ำที่สำคัญเพื่อเป็นปัจจัยช่วยในการทำอาชีพเกษตรกรรม

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับบ้านหัวโกรก ต.พญาเย็น อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
ทิศใต้	ติดต่อกับบ้านผ่านศึก ต.พญาเย็น อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับบ้านถนนโค้ง ต.พญาเย็น อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอมวกเหล็ก จ.สระบุรี

ระบบสังคมวัฒนธรรม

ระบบสังคมของชาวบ้านน้ำพุ เป็นความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในครอบครัว โดยส่วนใหญ่จะเป็นเครือญาติเดียวกัน ลักษณะครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวขยาย บางครอบครัวมีเพียงผู้สูงอายุกับเด็กเมื่อสอบถาม ทราบว่า พ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน ไม่มีเวลาที่เลี้ยงลูกจึงให้ปู่ ย่า ตา ยาย ดูแลลูกแทนส่วนลักษณะของการอยู่ร่วมกัน เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลไม่ว่าจะเป็นการส่งอาหารการกิน หรือ การช่วยงาน เวลาว่างงานประเพณีที่วัด

วัดยังถือว่าเป็นสถานที่ มีบทบาท ต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านน้ำพุเพราะวัดมีหน้าที่หลัก คือ ช่วยอบรมด้านจิตใจ ให้ชาวบ้านรู้จักบาปบุญคุณโทษ ให้ดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกที่ควร ให้ชาวบ้านรู้จักปรับปรุงตนเอง และยังเป็นศูนย์รวมทางสังคม วัดน้ำพุ มีพระภิกษุ 11 รูป เจ้าอาวาสคือ พระครูโสภิตชลธาร ในรอบหนึ่งปีมีการทำบุญหรืองานประเพณี เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา โดยชาวบ้านจะออกไปรวมกัน เพื่อทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

โครงสร้างพื้นฐาน และบริการสาธารณะ

โทรศัพท์	1	ตู้	อยู่ในวัดน้ำพุ
ถนนลาดยาง	1	สาย	เมื่อ พ.ศ. 2537-2538 ยาว 2 กิโลเมตร
ถนนลูกรัง	1	สาย	เมื่อ พ.ศ. 2535 ยาว 2 กิโลเมตร
ระบบประปาหมู่บ้าน	ครบทุกหลังคาเรือน		
ไฟฟ้า	มีใช้ครบทุกหลังคาเรือน		

การสาธารณสุข

ครัวเรือนทุกครัวเรือนมีส่วนร่วมครบทั้งหมด

สุขภาพอนามัย ปัจจุบันตั้งแต่มีนโยบาย 30 บาท รักษาทุกโรค ทำให้ชาวบ้านได้รับสวัสดิการในการรักษาพยาบาลที่ดี ผู้ที่เจ็บป่วยสามารถเข้ารับการรักษาได้ที่โรงพยาบาลมวกเหล็ก (ใกล้บ้านน้ำพุที่สุด) สุขภาพอนามัยชาวบ้านจึงอยู่ในเกณฑ์ระดับดี และมีการสำรวจสุขภาพอนามัยของเด็กตามแบบ จปฐ เป็นประจำทุกปีด้วย

สิทธิในที่ดิน

ครัวเรือนมีที่ดินทำกิน คิดเป็นร้อยละ 50 แต่บางส่วนขาดกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เช่น พื้นที่ติดเขตป่าสงวนแห่งชาติ

ผลการพัฒนาหมู่บ้าน

- 1) รัฐบาลจัดสรรงบประมาณเพื่ออำนวยความสะดวกกับราษฎรบ้านน้ำพุ โดยผ่านองค์กรบริหารส่วนตำบลพญาเย็น เช่น การสร้างถนนลาดยาง , การสร้างระบบประปาหมู่บ้าน ฯลฯ ตลอดจนหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ คือ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ช่วยทำให้ราษฎรมีไฟฟ้าใช้ครบทุกครัวเรือน
- 2) การมีผู้ใหญ่บ้าน คือ นายไพศาล จิตรระยงค์ มีหน้าที่ช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงการติดต่อประสานงาน กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ,เอกชน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับชาวบ้าน

ด้านการเมืองการปกครอง

- 1) ปกครองราษฎรในพื้นที่หมู่บ้านให้เกิดความสงบสุข เรียบร้อย รวมทั้งร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา
- 2) ประชุมชี้แจงกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งกำหนดการประชุม ทุกวันที่ 5 ของแต่ละเดือน
- 3) ปรับปรุงการบริหารงานโครงการต่าง ๆ ให้ดำเนินการไปด้วยดี

- 4) ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ เอกชน ทุกหน่วยงาน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยสำนึกของความรับผิดชอบร่วมกัน
- 5) จัดกิจกรรมต่างๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย
- 6) ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบต่าง ๆ ของหมู่บ้านที่ราษฎรตั้งขึ้นเอง

การพัฒนาคุณภาพชีวิต

- 1) มีการจัดตั้งสาธารณสุขุมูลฐานในหมู่บ้าน
- 2) จัดอบรมราษฎรตามที่หน่วยราชการกำหนด
- 3) จัดอบรมด้านการเกษตร เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพ , การทำน้ำหมักชีวภาพ โดยใช้กากน้ำตาล หรืออาจใช้จุลินทรีย์ EM.

เศรษฐกิจบ้านน้ำพุ

ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน ชาวบ้านประกอบอาชีพทำไร่ข้าวโพด ทำสวนน้อยหน่า ปัจจุบันยังคงทำอาชีพเดิมแต่เริ่มมีการทำสวนมะม่วง (เมื่อ พ.ศ. 2530) ทำสวนองุ่น (เริ่มเมื่อ พ.ศ. 2542) และมีอาชีพเลี้ยงโคนมด้วย แต่ส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ทำสวน เพราะสภาพดินอุดมสมบูรณ์ดี ทำให้ได้ผลผลิตในปริมาณมาก จากพื้นที่ทำการเกษตร ประมาณ 600 ไร่ แบ่งเป็นสวนมะม่วง 50 ไร่ สวนน้อยหน่า 250 ไร่ สวนองุ่น 10 ไร่ มีผลผลิตจากการทำสวนมะม่วงพันธุ์เขียวเสวย , พันธุ์แก้ว จากจำนวน 3 ครอบครั้ว ได้ผลผลิตทั้งบ้าน ประมาณ 500,000 บาทต่อปี ทำสวนน้อยหน่า จากจำนวน 40 ครอบครั้ว ได้ผลผลิตทั้งหมู่บ้านประมาณ 52,000 บาท ต่อปี ทำสวนองุ่น (ปลูกหน้าไต้ก็ได้ประมาณ 2 เดือน ให้ผลผลิต) จำนวน 3 ครอบครั้ว ได้ผลผลิตทั้งหมู่บ้านประมาณ 20,000 บาท ต่อปี อาชีพการเลี้ยงโคนมเพื่อส่งให้องค์การส่งเสริมโคนมไทยเดนมาร์ก จำนวน 70 ตัว จาก 7 ครอบครั้ว ซึ่งมีรายได้เป็นเดือนเพราะรีดนมได้ตลอดทั้งปี ได้ผลผลิตทั้งหมู่บ้านประมาณ 200,000 บาท ต่อปี

นอกจากอาชีพเกษตรกรรมแล้วชาวบ้านประกอบอาชีพรับจ้าง 73 ครอบครั้ว อาทิ เช่น รับจ้างตัดกิ่งองุ่น รับจ้างทำสวน รับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม อาชีพค้าขาย ชาวบ้านนำผลไม้ไปขายให้พ่อค้าคนกลางหรือขายโดยตรงที่ตลาด นอกจากนี้จะเป็นการค้าประเภทขายของชำ จำนวน 6 ร้าน

สรุป

ฐานะทางเศรษฐกิจของชาวบ้านบ้านน้ำพุ มีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ค่อนข้างดี กล่าวคือมีตั้งแต่คนฐานะดีมาถึงคนฐานะยากจน คนฐานะดีมากเนื่องจากมีอาชีพที่มั่นคง มีที่ดินเป็นของตนเอง ไม่เป็นหนี้เป็นสินใคร ส่วนคนฐานะยากจน คือ คนที่มีที่ดินขนาดเล็ก ไม่พอทำกินหรือไม่มีที่ทำกิน

เลย ขาดโอกาสในการหาเลี้ยงชีวิตจึงต้องมีอาชีพรับจ้าง หาเช้ากินค่ำ เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจที่รุนแรง ไร่ ส่งผลให้ชาวบ้านมีภาวะทางเศรษฐกิจแย่งลงบางคนต้องกู้ยืมเงินจากนายทุนนอกระบบในอัตรา ดอกเบี้ยสูงเพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว ดังนั้นหมู่บ้านน้ำพุจึงมีศักยภาพที่เอื้ออำนวย ต่อการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กล่าวคือ การมีกองทุนหมู่บ้านเกิดขึ้น นับเป็นสิ่งดี เพราะชาวบ้านจะได้นำเงินที่นำไปใช้เป็นทุน ในการประกอบอาชีพ โดยไม่ต้องไปกู้หนี้ยืมสินนอกระบบ เช่น อาจจะไปซื้อปุ๋ยมาบำรุงดิน เพื่อให้ได้ผลผลิตในปริมาณเพิ่มขึ้น สามารถส่งขายสร้างกำไร มี รายได้เพิ่มขึ้น และจะเป็นการดีมากหากว่าชาวบ้าน สามารถบริหารเงินเป็น บริหารถูกต้อง โดยทำ ตามวัตถุประสงค์ที่ได้เขียน โครงการขอเงินไว้ และสามารถนำเงินต้นรวมดอกเบี้ยส่งคืนตาม กำหนด ถ้าทำได้เช่นนี้ กองทุนหมู่บ้านก็จะมีเงินหมุนเวียนตลอดไปทั้งนี้ สมาชิกกองทุนและ กรรมการกองทุนต้องมีจิตสำนึกของความซื่อสัตย์สุจริตด้วย จึงจะสามารถดำเนินการบริหารจัดการ กองทุน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยภาพรวม มีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้าน พบว่า ช่วงแรกคณะกรรมการกองทุนยังไม่รู้ระเบียบต่าง ๆ ที่ชัดเจน เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านเท่าที่ควร อีกทั้ง ประชาชนยังไม่ทราบรายละเอียดและไม่เข้าใจเรื่องกองทุนด้วย แต่ปัจจุบันคณะกรรมการกองทุน ได้มีการศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมทำให้เข้าใจระเบียบกองทุน สามารถนำไปถ่ายทอดให้กับประชาชนได้ เพื่อความเข้าใจตรงกันสามารถนำไปสู่แนวทางแห่งการปฏิบัติที่ถูกต้อง

2) เงิน 1 ล้านบาท ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลแล้ว โดยนำลงสู่หมู่บ้านน้ำพุ ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา แล้วมีการจัดระเบียบหลักเกณฑ์ต่างๆ เพื่อให้ประชาชนได้กู้ยืมไปประกอบอาชีพ

3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ได้รับการคัดเลือกจากประชาชนบ้านน้ำพุ และต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสม คือ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในการทำงาน เป็นผู้มีความเสียสละ ยุติธรรม เป็นที่ยอมรับของประชาชนบ้านน้ำพุ

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า ในการคัดเลือกผู้กู้จะรับประชาชนทุนสาขาอาชีพที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านน้ำพุ เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนการจัดตั้งกองทุน และมีผู้กู้ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1.1) เป็นผู้มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน และสนใจที่จะร่วมในกิจกรรมของกองทุน

1.2) เป็นผู้พร้อมจะปฏิบัติตามระเบียบกองทุน

1.3) เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุน ได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก

1.4) อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ

1.5) มีเงินฝากสัจจะและถือหุ้น อย่างน้อย 2 หุ้น แต่ต้องไม่เกินจำนวน 1 ใน 5 ของจำนวนหุ้นที่อยู่ในกองทุน ส่วนเกณฑ์ในการพิจารณาในการกู้ยืมนี้ผู้กู้ต้องจัดทำโครงการเพื่อขอกู้เงินกองทุน โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมให้ชัดเจน กล่าวคือ ต้องเป็นโครงการที่ต้องสามารถดำเนินการได้จริง มีความเป็นไปได้ทางการตลาดและสามารถเห็นได้ชัดเจนว่ามีความคุ้มค่าต่อการลงทุน วงเงินกู้ที่จะพิจารณารายหนึ่งไม่เกิน 20,000 บาท หากเกิน 20,000 บาท แต่ไม่ถึง 50,000 บาท คณะกรรมการกองทุนจะเรียกประชุมสมาชิกพิจารณาชี้ขาด

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน พบว่า เป็นหน้าที่ของற்றுญิกในการทำบัญชีกองทุน ฯ โดยตรง โดยยึดหลักเกณฑ์แบบฟอร์มต่าง ๆ ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ซึ่งประกอบด้วยทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง , บัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแบบท้ายประกาศคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

(รายละเอียดเพิ่มเติมแบบฟอร์มต่าง ๆ อยู่ในภาคผนวก)

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลโดยตรง พบว่า ทำให้นโยบายของรัฐบาลที่ต้องการกระจายเงินในลักษณะเงินทุนอุดหนุน ให้ประชาชนได้กู้ ไปใช้เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ส่งเสริมคุณภาพชีวิต ให้กับประชาชนในหมู่บ้าน

2) ผลกระทบโดยตรง พบว่า การพิจารณาจัดสรรให้ผู้กู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนสมบูรณ์ สามารถได้เงินในช่วงแรกยังไม่มีปัญหา คณะกรรมการกองทุนบ้านน้ำพุ ตัดทอนพิจารณาเงินให้ตามความเหมาะสม เพราะต้องการกระจาย เงินให้เท่าเทียมกัน ในการพิจารณาเงินกู้ครั้งที่ 2 มีจำนวนผู้กู้เพิ่มขึ้นแต่จำนวนเงิน มีจำกัด ดังนั้นอาจมีปัญหาขัดแย้งเกิดขึ้นได้

3) ผลกระทบโดยอ้อม เนื่องจากโครงการกองทุนหมู่บ้านเป็นโครงการใหม่ ที่ให้ประชาชนในหมู่บ้านบริหารเงิน 1 ล้านบาทเอง ผลกระทบต่อหมู่บ้านทางอ้อมนั้นในระยะยาวเงินกองทุน จะมีดอกเบี้ยเงินทอนหมุนเวียนมาให้ผู้กู้ที่มีความประสงค์ขอกู้ก็ได้รับเงินกู้เพิ่ม หมู่บ้านมีเงินหมุนเวียนและสามารถนำไปพัฒนาด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ได้

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

ประสบการณ์ในการดำเนินงานกิจการของผู้กู้

อาชีพหลักของผู้กู้ บ้านน้ำพุส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำสวนน้อยหน่า สวนมะม่วง สวนองุ่น ไร่ข้าวโพด เลี้ยงโคนม ค้าขายของชำ ค้าขายของเก่า ขายข้าวเหนียวส้มตำไก่ย่าง การบริการ เช่น ช่างไฟฟ้า ช่างติดตั้งเสาโทรศัพท์ รับเหมาก่อสร้าง ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพอยู่ในระหว่าง 7-30 ปี ซึ่งผู้กู้มีความชำนาญในอาชีพนั้นอยู่ก่อนแล้ว ผู้ก้อมีหนี้สินธนาคาร เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ธนาคารออมสิน ธนาคารกรุงไทย ธนาคารทหารไทย ส่วนหนึ่มีรายได้นอกระบบมีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาทต่อปี ร้อยละ 5 บาทต่อปี

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุนบ้านน้ำพุ มีสมาชิกผู้กู้สูงเพราะมีความต้องการเงินนำไปประกอบอาชีพการเกษตร เงินที่ผู้กู้ได้รับ ประมาณรายละ 5,000-20,000 บาท อัตราดอกเบี้ยกำหนดร้อยละ 9 บาทต่อปี

จุดเด่น ผู้ก้นำเงินไปใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม , ค้าขาย , การบริการ มีรายละเอียด ดังนี้

1) การปลูกผลไม้ เช่น สวนมะม่วง , น้อยหน่า , องุ่น , ไร่ข้าวโพด จำนวน 45 ราย รวมเงินกู้ 638,000 บาท ผู้กู้ใช้เงินตามวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

2) การเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงโคนม , เลี้ยงไก่ จำนวน 8 ราย รวมเงินกู้ 110,000 บาท ผู้กู้ใช้เงินตามวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

3) ค้าขาย เช่น ขายของชำ , ค้าขายของเก่า , ขายข้าวเหนียวไก่อ่างส้มตำ จำนวน 19 ราย รวมเงินกู้ 210,000 บาท ผู้กู้ใช้เงินตามวัตถุประสงค์เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการซื้อของมาขาย

4) ด้านบริการ เช่น ช่างไฟฟ้า ช่างตั้งเสาโทรทัศน์ จำนวน 2 ราย รวมเงินกู้ 30,000 บาท รับเหมา จำนวน 1 ราย รวมเงินกู้ 10,000 บาท และผู้กุนำเงินไปซื้ออุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ เช่น เครื่องมือช่าง ตามวัตถุประสงค์

จุดด้อย คือ จำนวนเงินได้จากการกู้กองทุนฯ ไม่เพียงพอกับความต้องการของสมาชิกผู้กู้ อีกทั้งการกู้เงินมาใช้ผู้กู้บางราย ไม่มีการวางแผนในการใช้เงินทำให้ใช้เงินในกิจการต่าง ๆ หมดไปในทันที จึงเป็นการเสี่ยงในการจัดการเงินของตนเอง ที่อาจจะขาดทุนหมุนเวียนในอนาคต

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B

1) การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละราย พบว่า

จุดเด่น การนำเงินที่กู้จากกองทุนหมู่บ้านไปประกอบอาชีพ สามารถเป็นเงินหมุนเวียนและเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายภายในครอบครัวได้ ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น

จุดด้อย

1) ผู้กู้บางรายนำเงินกู้ที่ได้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ ย่อมจะเกิดผลเสีย คือ ไม่ก่อให้เกิดรายได้ การพัฒนาอาชีพลดน้อยลง กล่าวคือ นำเงินไปใช้หนี้ในระบบ แทนที่จะเพิ่มรายได้ให้ครอบครัวแต่กลับเป็นหนี้ซ้ำซ้อน

2) ผู้กู้ไม่เข้าร่วมประชุม ตามที่คณะกรรมการกองทุนกำหนด ทำให้ขาดข้อมูลข่าวสารเรื่องการค้าดำเนินงานต่าง ๆ ที่เป็นปัจจุบัน ทำให้ไม่ทราบข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ เกี่ยวกับกองทุน เมื่อไม่ทราบ ก็เกิดความไม่เข้าใจ เป็นปัญหาในการชำระหนี้ในอนาคต

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ผลโดยตรง ผู้กู้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีอาชีพเพิ่มขึ้น มีเงินเป็นทุนในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและอาชีพอื่น ๆ

2) ผลกระทบโดยตรง ในช่วงแรกของโครงการกองทุนฯ จำนวนเงินจัดสรรที่ได้รับอนุมัติผู้กู้ได้รับเงินในจำนวนที่น้อยกว่าจากที่เขียนโครงการไว้ ทำให้ได้เงินมาไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพราะต้องลงทุนสูง อีกทั้งราคามือกับสารปราบศัตรูพืชมีราคาสูง อาจทำให้ประสบปัญหาขาดทุน

3) ผลกระทบโดยอ้อม ในกรณีที่ผู้กู้ใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ เมื่อถึงกำหนดเวลาส่งเงินคืนพร้อมดอกเบี้ย จะมีการกู้หนี้ยืมสินกัน หรือนำเงินจากแหล่งอื่นชားแทน ซึ่งไม่ใช่เงินที่มาจากการประกอบอาชีพ และในกรณีที่ผู้กู้ไม่มีเงินมาชำระจะส่งผลกระทบต่อผู้ค้าประกันที่จะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบแทน สร้างความหนักใจให้กับผู้ค้าประกัน

3. ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้ทางการเกษตร ในหมู่บ้าน สรุปได้ ดังนี้

3.1 อาชีพทำสวนผลไม้ เช่น มะม่วง น้อยหน่า ข่าวโหด องุ่น ฝรั่งนำเข้าที่ดี ได้แก่ รายได้ดี ขายได้ในราคาดี เมื่อถึงฤดูเก็บผลผลิต จะเก็บผลผลิตส่งขายต่อพ่อค้าคนกลาง อาชีพทำสวนผลไม้ ต้องรอน้ำฝนเพื่อบำรุงต้นไม้ ระยะเวลาการได้ผลผลิตจะอยู่ในช่วงระหว่างเดือนมิถุนายน-สิงหาคม ของทุกปี เพราะเป็นช่วงฤดูฝน ถ้าปีไหนฝนดีผลผลิตก็จะดี ทำรายได้ให้แก่เกษตรกร ถ้าปีไหนฝนแล้งเกษตรกรจะได้รับความเดือดร้อนเช่นกัน ผู้กู้ถือว่าอาชีพนี้เป็นอาชีพที่พอเลี้ยงครอบครัวได้

3.2 อาชีพค้าขาย เป็นอาชีพที่ใช้ความสามารถในการพูด และการเลือกสินค้าที่มีคุณภาพมาจำหน่าย เพราะลูกค้า คือ เจ้านายของเรา ถ้าเราบริการดีนั้นหมายถึงมีลูกค้าเยอะและสามารถสร้างงาน สร้างรายได้ เพราะชาวบ้านต้องบริโภคอาหารทุกวัน ฉะนั้นผู้กู้ต้องมีความอดทน ซื่อสัตย์กับการประกอบอาชีพของตน

3.3 อาชีพเลี้ยงโคนม เป็นอาชีพที่ชาวบ้านหันมาสนใจเลี้ยง เพราะสามารถสร้างรายได้ที่ดีให้กับครอบครัว ซึ่งปัจจุบันจะมีเครื่องรีดนมวัวที่ทันสมัย ผู้กู้เงินจะต้องเข้ารับการอบรมก่อนจะมาประกอบอาชีพนี้ ฝรั่งนำเข้าที่ดี คือ รายได้ โดยมีเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์โคนมให้คำแนะนำ และมารับน้ำนมถึงบ้าน ผลผลิตที่ได้ดี คือ นมมีคุณภาพปราศจากสิ่งเจือปน เนื่องมาจากอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการเลี้ยงต้องสะอาดปลอดภัย คอกต้องทำความสะอาดสม่ำเสมอ

4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

4.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้าน ฯ ทั้ง 5 ข้อ พบว่า

4.1.1 การเกิดกองทุน พบว่า การเตรียมงานยังไม่พร้อมเท่าที่ควร เนื่องจากเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล และกองทุนหมู่บ้านบ้านน้ำพุได้รับการอนุมัติเงินล่าช้า แต่ด้วยความพยายามของประธานกองทุนฯ ผู้นำท้องถิ่น คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ร่วมมือร่วมใจจนทำให้กองทุนหมู่บ้านน้ำพุได้รับการอนุมัติและได้รับการ โอนเงินในวันที่ 11 เมษายน 2545

4.1.2 ระบบบริหารกองทุน พบว่า มีการจัดระบบบริหารกองทุนที่ดี คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ แบ่งหน้าที่ รับผิดชอบตามที่ได้รับมอบหมาย มีการจัดระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านฯ ที่ถูกต้องและเป็นไปด้วยความยุติธรรม

4.1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง พบว่า ชาวบ้านนำพุดต้นตัวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านฯ และให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และการประกอบอาชีพของตน ตลอดจนเกิดการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกันในการทำนุุชชีวิภาพ การทำน้ำหมักโดยใช้กากน้ำตาล หรืออาจใช้ จุลินทรีย์ EM

4.1.4 การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า การจัดสรรเงิน 1 ล้านบาท เป็นการเสริมสร้างฐานรากระดับท้องถิ่นให้รู้จักการบริหารจัดการในหมู่บ้านเป็นการเสริมสร้างการเรียนรู้ให้คนในหมู่บ้านบริหารจัดการกองทุนฯ ซึ่งถือเป็นรากฐานทางเศรษฐกิจ

4.1.5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็ง พบว่า ชาวบ้านนำพุดมีความร่วมมือร่วมใจ และความสามัคคีกันดี สังกะจากการมีงานในหมู่บ้าน ชาวบ้านให้ความช่วยเหลือกันแต่มีจุดด้อยตรงที่เมื่อถึงกำหนดการนัดหมายประชุมชาวบ้านมาร่วมประชุมบ่อย ทำให้โอกาสในการเรียนรู้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่สำคัญของกองทุนฯ ซึ่งจะต้องรีบดำเนินการแก้ไข

4.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ พบว่า

4.2.1 ปัจจัยด้านบวก พบดังนี้

- 1) สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนมากขึ้น เพราะโครงการกองทุนหมู่บ้านชาวบ้านให้ความสนใจมาก เพราะอยากได้เงิน และหันมาสนใจกับโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลเพิ่มขึ้นเป็นการสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจชุมชน
- 2) สร้างงาน สร้างรายได้ ให้กับชาวบ้านในชุมชนได้มีเงินไปลงทุนประกอบอาชีพ
- 3) เป็นการเสริมสร้างระบบประชาธิปไตย ให้เกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน คือชาวบ้านมีการแสดงความคิดเห็น และมีสิทธิออกเสียงในการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนฯ
- 4) เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดการใช้วัตถุดิบและพัฒนาวัตถุดิบในชุมชนให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น เช่น การทำนุุชหมักชีวิภาพ

4.2.2 ปัจจัยด้านลบ

- 1) ผู้กู้ใช้เงินไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ จะไม่ทำให้เกิดรายได้แต่จะก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น

- 2) ผู้กู้ยังไม่เข้าใจเรื่องระเบียบกองทุนเท่าที่ควร เพราะขาดประชุมอย่าง
ต่อเนื่อง
- 3) ผู้กู้มีหนี้สินนอกระบบมาก กว่าว่าจะไม่นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์
ที่ขอกู้ ซึ่งจะส่งผลต่อการชำระเงินคืนกองทุนได้
- 4) ระยะเวลาการใช้เงินกู้สั้นเกินไป ผู้กู้เกรงว่าจะชำระเงินไม่ทันตาม
กำหนด
- 5) ขาดความมั่นใจในการประกอบอาชีพ ซึ่งผู้กู้บ้านน้ำพุประกอบอาชีพ
เกษตรกรรม (ทำสวน ทำไร่) ที่ต้องอาศัยความอุดมสมบูรณ์จากธรรมชาติเป็นปัจจัยหลัก สภาพดินมี
ความอุดมสมบูรณ์จริง แต่หากประสบภาวะฝนแล้ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลผลิต ทำให้ผลผลิตที่ได้
ราคาต่ำ จะส่งผลกระทบต่อชำระเงินคืนกองทุนโดยตรง

4.3 ความเข้มแข็งของชุมชน

4.3.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
กำหนด พบว่า หมู่บ้านน้ำพุมีความสามัคคีอยู่ในระดับปานกลาง มีผู้นำที่มีความยุติธรรม ชาวบ้านให้
ความช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี ไม่มีการจี้ปล้น และชาวบ้านรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่

4.3.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น พบว่า
ชาวบ้านอยากให้มีผู้นำที่เข้มแข็ง มีแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านตลอดไป และอยากให้
สมาชิกในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกันรับผิดชอบตนเองและส่วนรวม ชาวบ้านอยากให้หมู่บ้านมีการ
พัฒนาด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกิดความกินดีอยู่ดี และอยากให้ผู้นำมีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม เช่นนี้
ตลอดไป ซึ่งชาวบ้านมีศรัทธาในตัวผู้นำสูงอยู่ก่อนแล้ว นอกจากนี้อยากให้มีแหล่งเงินทุนเวียน
ภายในหมู่บ้านตลอดไป และสมาชิกในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกันรับผิดชอบตนเองและส่วนรวม

บทที่ 5

สรุปผลการประเมิน อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านน่าน้ำพุ สรุปได้ดังนี้

1. สรุป อภิปรายผล

1.1 สรุป

1.1.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1) เพื่อทราบว่ากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด
- 2) เพื่อทราบว่าปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการ บรรลุเป้าหมายดังกล่าวมีอะไรบ้าง
- 3) เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนบ้าน น้ำพุ และเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนและชุมชนเมือง กำหนด

1.1.2 วิธีดำเนินการ

ศึกษาเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เข้าใจ แล้วศึกษาสภาพ การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านน่าน้ำพุ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) คือ ข้อมูลที่เก็บจากการสำรวจวิจัยขั้นพื้นฐานจากการปฏิบัติงานในพื้นที่ เช่น บริบทชุมชนสภาพ ความเป็นอยู่ การดำรงชีวิตของชาวบ้าน หรือ เก็บจากข้อมูลที่ได้มีการจัดเก็บไว้ก่อนแล้ว เช่น จปฐ. กชช 2 ค. ข้อมูลที่ถูกเก็บรวบรวมจากส่วนราชการต่าง ๆ แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยยึดวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการเป็นหลักสำคัญ การวิเคราะห์ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาเป็นการ ตีความหมายโดยใช้เหตุผลประกอบในการศึกษาวิจัย รูปแบบนั้นใช้รูปแบบชีพพีโมเดล วิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเลือกแนวทางที่เหมาะสม

1.1.3 ผลการดำเนินการ

จากการปฏิบัติงานในพื้นที่ ของกองทุนหมู่บ้านน่าน้ำพุ

ขึ้น

- 1) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านน้ำพุ มีความเข้าใจในระเบียบกองทุนมาก
- 2) การจัดระบบของคณะกรรมการกองทุน ตลอดจนวิธีการดำเนินงานที่เป็นระบบ และเป็นไปตามขั้นตอน ทุกประการ
- 3) ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร เรื่องกองทุนหมู่บ้านน้อย เนื่องจากเมื่อถึงกำหนดเวลาประชุมประชาชนมาร่วมประชุมน้อย ทำให้ไม่มีความรู้ และไม่เข้าใจระเบียบกองทุน เท่าที่ควร
- 4) ประชาชนได้คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนที่อยู่ในหมู่บ้านน้ำพุ โดยจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์ในการทำงาน มีความซื่อสัตย์ และความเสียสละ
- 5) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ จะรับประชาชนทุกสาขาอาชีพในหมู่บ้านและต้องทำโครงการเสนอเพื่อขอกู้เงิน และต้องมีคุณสมบัติตามระเบียบกำหนด โดยผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- 6) ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการของผู้กู้ ในการประกอบอาชีพส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 7-30 ปี ซึ่งต้องประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ โดยแต่ละรายจะมีพ่อค้ามารับซื้อ หรือติดต่อตลาดเอง
- 7) การทำกิจการช่วยเหลือผู้กู้แต่ละรายมีเงินทุนในการส่งเสริมอาชีพ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และมีสภาพชีวิตที่ดีขึ้น

1.2 อภิปรายผล

1.2.1 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านน้ำพุ บรรลุทั้ง 5 ข้อได้แก่

- 1) การเกิดกองทุน
กองทุนหมู่บ้านน้ำพุเกิดจากความร่วมมือของคนในหมู่บ้าน และมีแนวโน้มที่คนในหมู่บ้านจะมีส่วนร่วมมากขึ้น
- 2) การมีระบบบริหารกองทุน
กองทุนหมู่บ้านน้ำพุ จัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจนมีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนและมีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างถูกต้อง จัดตำแหน่งผู้รับผิดชอบได้ตรงกับความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์ในการทำงาน มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการดำเนินงานกองทุนให้บรรลุเป้าหมาย

3) การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง

กองทุนหมู่บ้านน้ำพุ เปิดโอกาสให้คนในหมู่บ้าน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อย่างสม่ำเสมอ แต่ยังไม่ถึงขั้นพึ่งตนเองได้ทั้งหมด เพราะยังต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนภายนอกอยู่ แต่การเรียนรู้แห่งการพึ่งตนเองจะเกิดขึ้นได้ ต้องมีการสร้างจิตสำนึกเพื่อร่วมพลังมวลชน ก่อให้เกิดความสามัคคีและความสำเร็จแห่งกิจการกองทุน

4) การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม

คนในชุมชนกองทุนหมู่บ้านน้ำพุ มีการรวมตัวเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพ เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการเกษตรผลผลิต กิจกรรมหลักของกลุ่ม คือ เพื่อรวมกลุ่มผลผลิตของเกษตรกร เพื่อต่อรองในด้านราคาผลผลิตให้อยู่ในเกณฑ์เหมาะสม , กลุ่มผู้ใช้น้ำประปา กิจกรรมหลักของกลุ่ม คือ บริการน้ำประปาในหมู่บ้าน (น้ำประปาบาดาล) ซึ่งจุดเกาะใจเองเป็นการบริหารการใช้น้ำภายในหมู่บ้านเอง คิดค่าบริการหน่วยละ 4 บาท ความร่วมมือต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านแสดงถึงสภาพพื้นฐานของการเกิดความเข้มแข็งในหมู่บ้าน โดยมีเงินเป็นเครื่องมือในการต่อยอดเสริมเศรษฐกิจในหมู่บ้าน

5) การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

คนในชุมชนกองทุนหมู่บ้านน้ำพุ มีความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน และมีผู้นำที่มีคุณธรรม มีความเสียสละ ทุกสิ่งที่กล่าวมานี้เป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมการมีศักยภาพและความเข้มแข็งของหมู่บ้านน้ำพุ โดยต้องเน้นที่กระบวนการมีส่วนร่วม กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันมีความเห็นในสิ่งที่ถูกต้อง และพยายามหาแนวทางการสร้างจิตสำนึกของความรับผิดชอบร่วมกันจะทำให้ประชาชนเรียนรู้ด้วยตนเองและเข้าใจถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ของหมู่บ้านได้

1.2.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

1) ปัจจัยด้านบวก

1.1 ประสบการณ์ของคนในชุมชนที่ประสบความล้มเหลวมาก่อน จึงได้อาศัยเป็นบทเรียนที่ให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และรวมตัวกันเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพ เพื่อไม่เกิดปัญหาซ้ำซาก

1.2 กองทุนหมู่บ้านช่วยให้ชาวบ้านมีเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ ในการสร้างรายได้ของชาวบ้านเป็นหลัก ลดการว่างงาน ส่งผลต่อด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้าน

1.3 การบริหารและจัดการเงิน 1 ล้านบาท ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับหมู่บ้าน สามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ ได้ เพิ่มขึ้น เช่น การเรียนรู้ในเรื่องของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การทำงานเป็นระบบและเป็นทีม การเสริมสร้างประชาธิปไตย

2) ปัจจัยด้านลบ

2.1 คนในชุมชนยังมีสภาพเป็นลูกหนี้ของธนาคารและนายทุนนอกระบบ ซึ่งอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ทำให้ขาดเงินหมุนเวียนเพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ ทำให้ไม่สามารถดำรงทุนให้เติบโตได้ในระยะเวลาอันสั้น

2.2 เงิน 1 ล้านบาท ที่ลงไปหมู่บ้านถ้าชาวบ้านไม่มีสำนึกของความเป็นเจ้าของเงินร่วมกัน จะก่อให้เกิดจากแตกแยก และความขัดแย้งเกิดขึ้น

1.2.3 ผลกระทบโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

1) ผลโดยตรง (Immediate Result)

เมื่อเวลาผ่านไปสมาชิกที่กู้เงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์สามารถทำให้ออกรายได้ สร้างอาชีพ ทำให้มีเงินทุนหมุนเวียนในครอบครัว และสามารถนำเงินทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยส่งคืนได้ และทำให้ดอกเบี้ยกองทุนเติบโตขึ้น

2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

ช่วยยกระดับฐานะความเป็นอยู่ให้เกิดการกินคืออยู่ดีในชุมชน เพราะเงินที่ได้กั้มานำมาขยายการลงทุน เสริมอาชีพ เกิดรายได้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ในการบริหารจัดการการเงินของตนเอง

3) ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact)

- 1) ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
- 2) ส่งเสริมความอดทน ขยันหมั่นเพียรและการมีวินัยในตนเอง
- 3) ส่งเสริมการพึ่งตนเอง
- 4) ส่งเสริมกระบวนการทางสังคม เช่น การไปเจรจาเรื่องหนี้ที่ค้างชำระ
- 5) ส่งเสริมคุณธรรม
- 6) การที่หมู่บ้านมีการบริหารจัดการกองทุนตั้งจะอยู่เดิมทำให้ช่วยส่งเสริมระบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านให้ดีขึ้น

1.2.4 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

- 1) ชาวบ้านมีความสามัคคีกัน ปานกลาง เนื่องจากการประชุมมีผู้ประชุมเข้าร่วมประชุมบ่อย ทำให้ขาดความเข้าใจในการบริหารกองทุน เท่าที่ควรจะเป็น
- 2) ชาวบ้านมีความซื่อสัตย์กันมาก อีกทั้งมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือมาก ทำให้ชาวบ้านมีความกระตือรือร้น ช่วยเหลือซึ่งกันและกันดี

3) เมื่อมีโอกาสหาความรู้ ชาวบ้านก็จะหาความรู้เพิ่มเติม คือ เรียน กศน.และเข้าร่วมอบรมตามโครงการต่าง ๆ ที่หมู่บ้านจัดขึ้น

4) ครอบครัวในชุมชนอยู่พร้อมหน้า รักใคร่ปรองดองกันดี

สรุป

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกรณีศึกษาบ้านน้ำพุมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบถึงผลการบริหารจัดการกองทุนฯ ว่าจะบรรลุเป้าหมาย คือ การบริหารจัดการที่ดีจนก่อเกิดกองทุนที่ยั่งยืนตลอดไป วัตถุประสงค์รองอีก 2 ข้อ คือ เพื่อทราบปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายและเพื่อให้ทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งในทัศนะของชาวบ้านทั้งที่เป็นและไม่เป็นสมาชิกกองทุนฯ ผลการศึกษาได้ข้อสรุปดังนี้

จุดเด่น

1. การบริหารกองทุนของคณะกรรมการกองทุนฯ เป็นไปด้วยความยุติธรรม มีการคัดเลือกคณะกรรมการตามที่ระเบียบกำหนด มีผู้ทรงคุณวุฒิในการบริหารจัดการถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทุกประการ การอนุมัติเงินกู้ให้กับสมาชิกที่มีคุณสมบัติถูกต้อง และได้ยื่นเสนอโครงการตามหลักความเป็นจริงคือ โครงการนั้นต้องสามารถทำได้จริง มีความเป็นไปได้ทางการตลาด

2. คณะกรรมการกองทุนฯ มีความเข้มแข็ง มีความรู้ความสามารถ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ มีความเสียสละอดทน มีความรู้และเข้าใจในวัตถุประสงค์ระเบียบของกองทุนฯ เป็นอย่างดี มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม โปร่งใส เช่น การที่มีสมาชิกผู้กู้ประสงค์ที่จะขอกู้เพิ่มครั้งที่ 2 จำนวน 12 ราย ซึ่งมีเงินเหลือจากการกู้ครั้งแรก 62,000 บาท คณะกรรมการตัดสินใจแล้วร่วมตกลงให้ทั้ง 12 คน จับสลาก

3. ผู้นำหมู่บ้าน (ประธานกองทุนฯ) มีส่วนทำให้กองทุนดำเนินการได้ด้วยดี จากการสังเกตและร่วมสอบถาม พบว่า ชาวบ้านศรัทธาในประธานกองทุนสูง เห็นได้จากมีหลักการในการบริหารกองทุน เป็นระบบ เช่น การจัดทำสัญญาขอกู้เงิน และการเปิดบัญชีธนาคารแล้วเสร็จภายในระยะเวลาสั้น

จุดด้อย

1. ด้านความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของชาวบ้าน ความสามัคคีอยู่ในระดับปานกลาง เพราะการสังเกตจากการเข้าร่วมประชุม กล่าวคือ ผู้เข้าร่วมประชุมน้อย อาจเป็นเพราะติดภารกิจด้านหน้าที่การงานบ้าง ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรมส่วนใหญ่

2. สมาชิกบางส่วนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของกองทุน แต่มีความต้องการจะกู้ยืมเงินมาใช้ โดยไม่คำนึงถึงวัตถุประสงค์ของกองทุนฯ อีกทั้งยังขาดความร่วมมือ

จากชาวบ้านโดยรวม โดยเฉพาะผู้ที่ไม่ประสงค์ที่จะกู้ยืมเงิน จึงไม่สนใจ ไม่สมัครเป็นสมาชิก และไม่เข้าร่วมประชุม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3. สมาชิกผู้ส่วนใหญ่มีความประสงค์ที่จะกู้เงินสูง ทำให้เงินไม่เพียงพอต่อความต้องการ จะเห็นว่าผู้กู้บ้านน้ำพุได้กู้เงินมีตั้งแต่ 5,000- 20,000 บาท ซึ่งส่วนใหญ่นำไปลงทุนในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

4. สมาชิกผู้ที่ยากจนและมีหนี้สินเดิม ที่เป็นภาระต้องรับผิดชอบอีกทั้งไม่มีอาชีพเสริมที่แน่นอน (รับจ้างทั่วไป เช่น รับจ้างตัดแต่งกิ่ง , เก็บผลไม้) เป็นการยากที่จะบริหารเงินและโอกาสเสี่ยงต่อการชำระเงินกู้สูง

5. ผู้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (สวนผลไม้ , ทำไร่ข้าวโพด) ซึ่งต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก บางปีฝนแล้ง ทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่แน่นอน ชาวสวนไม่สามารถกำหนดราคาผลผลิตของตนเองได้ เพราะต้นทุนสูง โดยเฉพาะราคาปุ๋ย, สารฆ่าแมลง อีกทั้งสมาชิกมีผลผลิตที่เหมือนกันทำให้สินค้าล้นตลาด ประสบปัญหาความผันผวนราคาผลผลิต ขาดอำนาจต่อรอง

6. การประชาสัมพันธ์เรื่องกองทุนฯ ทำไม่ทั่วถึง ทำให้ชาวบ้านบางคนไม่มีความเข้าใจเรื่องกองทุนหรือบางคนเข้าใจกองทุนฯ ไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดความสับสนได้

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านน้ำพุ

1) ในเรื่องของการประชาสัมพันธ์เรื่องกองทุนฯ คณะกรรมการกองทุนฯ ควรประชาสัมพันธ์ในเรื่องเกี่ยวกับกองทุนฯ ทุกเดือน เพื่อให้สมาชิกผู้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง และไม่หลงเชื่อผู้ที่ไม่ประสงค์ดี และต้องการหาผลประโยชน์จากกองทุนฯ

2) บ้านน้ำพุเป็นหมู่บ้านที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้นจึงอยากเสนอแนะเรื่องการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี เพื่อเป็นทุนในด้านการอบรมวิชาชีพกับชาวบ้านเกี่ยวกับการทำปุ๋ยชีวภาพ, การทำน้ำหมักชีวภาพโดยใช้กากน้ำตาล หรือจากจุลินทรีย์ EM ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการผลิตทางเกษตรกรรมได้

3) ในระเบียบกองทุนบ้านน้ำพุ ข้อที่ 40 เรื่องกำไรสุทธิมาจัดสรร ในข้อเป็นทุนเพื่อจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกร้อยละ 20 บาทต่อปี ควรแบ่งกำไรจัดสรรร้อยละ 10 บาทต่อปี เพื่อดูแลเด็กพิการ เด็กด้อย โอกาส คนชรา และส่งเสริมด้านการศึกษาแก่เด็กยากจนในหมู่บ้าน

2.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

1) ทาวิธีการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของชาวบ้าน คือ ความไม่รู้ ไม่เห็น ไม่สนใจของชาวบ้าน โดยอาจจะใช้สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้าน เช่น ประกาศจากหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน

2) ระบบการบริหารจัดการกองทุนของคณะกรรมการกองทุน มีระบบการบริหารที่ดี มีหลักการ เหตุผล แต่ควรจะหามาตรการมากำหนดเรื่องการเข้าร่วมประชุมของสมาชิกผู้กู้ เพราะข้อมูลที่ได้มาจากการสอบถามคณะกรรมการบางท่านไม่มาร่วมประชุมหรือสมาชิกผู้กู้ ไม่มาประชุมทำให้พลาดโอกาสที่จะได้รับทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง

3) ให้มีการประชุม สมาชิกผู้กู้ ทุก 3 เดือน เพื่อติดตามผลว่าผู้กู้มีปัญหาหรืออุปสรรคอะไรบ้าง และร่วมกันเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา

4) สมาชิกผู้กู้ ควรมีความมุ่งมั่น ขยัน และมีตั้งใจจริงในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

5) ควรมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐและเอกชน ในกรณีเกิดปัญหาและต้องการแก้ไขตลอดจนต้องการหาความรู้เพิ่มเติม ซึ่งเป็นเรื่องดี และจะทำให้กองทุนประสบความสำเร็จ

6) คณะกรรมการกองทุนฯ ควรจะมีการติดตามผลงานของสมาชิกผู้กู้เป็นระยะ โดยอาจเพิ่มระเบียบป้องกันการใช้เงินผิดวัตถุประสงค์

7) ในช่วงระยะเวลา 1 ปี ยังไม่สามารถบอกได้ว่าการบริหารงานของคณะกรรมการจะมีประสิทธิภาพอย่างไร เพราะห้วงระยะเวลาวิจัยสั้น แต่สามารถบอกได้บางช่วงคือการบริหารงานของคณะกรรมการกองทุนเป็นไปด้วยดี และแนวโน้มเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน

2.3 ข้อเสนอแนะนำเงินผู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

1) การนำเงินผู้ไปช่วยส่งเสริมกิจกรรมอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำไร่ข้าวโพดสวนอุ่น สวนมะม่วง น้อยหน้า บางครั้งต้องพึ่งธรรมชาติ ควบคู่กับการใช้สารปราบศัตรูพืช

2) มีวิทยากรมาแนะนำอบรมเกี่ยวกับการแปรรูปผลไม้ เพราะบ้านน้ำพุมีอาชีพเกษตรกรรม เพื่อส่งเสริมอาชีพให้กับชาวบ้าน

3) ในเรื่องเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน คณะกรรมการกองทุนฯ ควรช่วยผู้กู้แก้ปัญหาในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะการขาดทักษะฝีมือ และความรู้ในการประกอบอาชีพนั้น และมีวิธีการป้องกันหนี้เสีย โดยต้องหันมาสนใจกับการช่วยประกอบกิจการของผู้กู้หรือการส่งเสริมการตลาด พัฒนาการประกอบการ เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและจัดการกิจการของผู้กู้

บรรณานุกรม

- กองทุนหมู่บ้าน “ชุมชนวัดบูรพ์เพื่อใคร”. คมชัดลึกภาคอีสาน 26 มิถุนายน – 2 กรกฎาคม 2543, หน้า 7.
- กองทุนหมู่บ้านน้ำพุ (เอกสาร). 2544. “ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ 1 บ้านน้ำพุ”. นครราชสีมา.
- เกษตรอำเภอปากช่อง, สำนักงาน. 2535. “แนวทางพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ”. โครงการปรับปรุงระบบแผนและพัฒนาเกษตรกรรมส่งเสริมการเกษตร.
- แก้ความยากจนแบบนายกฯ ซีอีโอ คนจน 3 ล้านหายลับไปก้นตา. ประชาชาติธุรกิจ 10-12 มิถุนายน 2545, หน้า 16.
- จับภาพเศรษฐกิจ 2545 “त्मคิด มั่นใจไทยเดินถูกทาง”. การเงินการธนาคาร ปีที่ 21 เล่ม 243 กรกฎาคม 2545, หน้า 91.
- จำเนียร สุขหลาย และคณะ. 2544. “รวมบทความทางการประเมินโครงการ”. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉีดเงิน 3.4 หมื่นล้านเข้า SMEs. ผู้จัดการรายสัปดาห์ 5-11 สิงหาคม 2545, หน้า A2.
- ตรวจสอบกองทุนหมู่บ้าน (ตอนที่ 5) ตัวอย่างดี ๆ ในพื้นที่ประชาธิปไตย. ประชาชาติธุรกิจ 24-26 มิถุนายน 2545, หน้า 6.
- “ต่างชาติห่วงการลงทุนยังไม่กระตือรือร้นต้องการปรับโครงสร้างหนี้ยังล่าช้า”. ประชาชาติธุรกิจ 3-16 มิถุนายน หน้า 16.
- เทคโนโลยีสุรนารี. มหาวิทยาลัย. 2544. “คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการจัดการและการประเมินโครงการ”.
- นิตยา ชูโต. 2531. การประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มาสเตอร์เพรส. หน้า 19.
- พระบาท นามเมือง เขียวเบรค. ยุทธศาสตร์งบประมาณ. ผู้จัดการรายวัน (การเมือง), หน้า 15.
- ไพศาล จิตระยงค์. ผู้ใหญ่บ้านบ้านน้ำพุ. สัมภาษณ์. มกราคม-กรกฎาคม 2545.
- ร้องให้สอบสวนทวาริตกองทุนหมู่บ้านบุรีรัมย์. ไทยรัฐ 6 สิงหาคม 2545, หน้า 16.
- วอลเดน เบลโล, เชียร์ คันนิงแฮม, ดี เค็ง ปอห์. 2543. โศกนาฏกรรมสยามการพัฒนาและการแตกสลายของสังคมไทยสมัยใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโคมลคิมทอง, หน้า 16-19.

สัมพันธ์ เศษะอริก. กองทุนชุมชนให้อะไรกับสังคมไทย. ชีวิตชุมชนหนังสือพิมพ์เพื่อการเรียนรู้
มีนาคม-มิถุนายน 2544, หน้า 3.

สำนักมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักมาตรฐานการศึกษาคุคมศึกษาทบวง
มหาวิทยาลัย. “ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา”. หน้า 89-91. “ชุดวิชาการวิจัยชุมชน”,
หน้า 174-178. “ชุดวิชาการนิพนธ์”, หน้า 17-87.

หัวหน้ากฤตติหนึ่นำย้อนกลับ สปท. แจง ศ.ก.ไม่เป็นไปตามคาด-กดดัน เอ็นพีแอลเพิ่ม. คมชัดลึก
6 สิงหาคม 2545, หน้า 13.

อ้อยทิพย์ เกตุเอม และคณะ. 2544. รายงานการวิจัย การติดตามบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชน
เมืองแห่งชาติ ศึกษาเฉพาะกรณี 5 หมู่บ้าน ในจังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา :
โปรแกรมวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, หน้า
77-107.

